

Ettevõtluse ja
innovatsiooni
sihtasutus

Majandusaasta
aruanne 2022

Sisukord

	Eessõna.....	4
	Tegevussaruanne	6
1.	Tegevus ja tulemused 2022	6
1.1	Majanduskeskkond.....	6
1.2	2022. aasta kinnitatud eesmärgid	8
1.3	Lühiteave	9
1.4	Ettevõtluse edendamise ülevaade.....	13
1.4.1	Innovatsiooni teenused.....	13
1.4.2	Rahvusvahelised teenused.....	27
1.4.3	Finantseerimisteenused.....	71
1.5	Eluaseme ja energiatõhususe edendamise ülevaade.....	78
2.	Tegevuspõhimõtted.....	84
2.1	Väärtused.....	84
2.2	Tegevuse peamised alused.....	85
2.3	Organisatsiooni juhtimine	86
2.3.1	Meeskond.....	87
2.4	Kliendid.....	87
2.5	Organisatsiooni sisekoostöö	88
2.6	Uuendustegevused organisatsioonis	91
2.7	Kestlikkus.....	92
2.8	Riskijuhtimine ja sisekontroll.....	95
3.	Raamatupidamise aastaaruanne.....	97
3.1.	Bilanss.....	97
3.2.	Tulemiaruanne	98
3.3.	Rahavoogude aruanne.....	99
3.4.	Netovara muutuste aruanne	100
3.5.	Raamatupidamise aastaaruande lisad	101
Lisa 1.	Raamatupidamise aastaaruande koostamise alused.....	101
1.1.	Koostamise alused.....	101
1.2.	Olulisemad raamatupidamislikud hinnangud.....	102

1.3.	Riskijuhtimine	103
Lisa 2.	Aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused	110
Lisa 3.	Raha ja raha ekvivalendid	116
Lisa 4.	Laenunõuded	117
Lisa 5.	Muud nõuded ja ettemaksed.....	121
Lisa 6.	Osalused tütar- ja sidusettevõtetes.....	122
Lisa 7.	Osalused investeerimisfondides	123
Lisa 8.	Materiaalne põhivara	124
Lisa 9.	Immateriaalne põhivara	124
Lisa 10.	Laenukohustised	125
Lisa 11.	Eraldised	126
Lisa 12.	Sihtfinantseerimine.....	127
Lisa 13.	Riigi sihtotstarbelised fondid	128
Lisa 14.	Muud võlad ja ettemaksed	130
Lisa 15.	Käendus- ja lepingutasud	130
Lisa 16.	Intressitulu laenudelt	131
Lisa 17.	Tööjõukulud	131
Lisa 18.	Mitmesugused tegevuskulud	132
Lisa 19.	Bilansivälised nõuded.....	132
Lisa 20.	Bilansivälised ja tingimuslikud kohustised	133
Lisa 21.	Tehingud seotud osapooltega	135
Lisa 22.	Sihtasutuse KredEx ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ühendatud bilanss ja tulemiaruanne	136
	Juhatuse liikmete allkirjad 2022. aasta majandusaasta aruandele	138
	Sõltumatu vandeaudiitori aruanne	139

Eessõna

2022. aasta algas EAS-i ja KredEx-i liitumisega, mille tõttu oli meie 2022. aasta kõige olulisem ülesanne jätkata ettevõtete toetamist EAS-i ja KredEx-i ühendorganisatsioonina. Jätkasime enda tegevuste elluviimist, et arendada start-up ettevõtlust, suure lisandväärtusega eksportivaid ettevõtteid, innovatsiooni, välisinvesteeringuid, turismi ja elamumajandust. 2022. aasta nõudis eesmärkide poole liikudes suurt paindlikkust, mille tingis ootamatu ja erandlik olukord seoses Venemaa ja Ukraina sõja ning energiakriisiga. Ettevõtted vajavad riigilt keerulises majanduskeskkonnas parimat, kiiret ja vajaduse korral erakorralist tuge. Valmisolek reageerida kiiresti muutunud majanduskeskkonnale oli päevakohane ka 2022. aastal. Lisaks kiirele kohanemisvõimele muutuv keskkonnas olid meie organisatsiooni tähtsamate ülesannete seas veel innovatsioonimeetmete arendamine, rohepöörde valdkonna käivitamine, välisesinduste laiendamine ning enda teenuste kättesaadavaks tegemine kõigis Eesti regioonides.

Innovatsiooni vallas oli meie 2022. aasta tegevuse fookuses suunata ettevõtteid veelgi efektiivsemalt uuenduste teele. Selleks arendasime innovatsiooni toetavaid teenuseid ja selgitasime välja koostöövõimalusi nii organisatsioonis sees kui ka väljaspool. Kiired muutused majanduskeskkonnas, sealhulgas energiakriis, andsid tõe, et keskenduda innovatsioonis kestlikkuse komponendile, mistõttu tulime turule selles vallas uute teenustega. 2022. aasta fookuses oli pakkuda teenuseid kestlikest põhimõtetest lähtudes (näiteks üritused, üritustega seotud transport, toitlustus ja palju muud).

Aasta alguses alustasime uue teenuse – innovatsioonivõimekuse diagnostika – pakkumisega. Aprillis toimus esimene innovatsiooniseminar „Innovatsioonivõimekus ja juhtimine“. Oktoobris käivitus Eesti Tööandjate Keskliidu ja meie koostöös innovatsioonitrepp – tööriist, mis aitab nii ettevõtjaid kui teenuse pakkujaid. Novembris kutsusime ettevõtteid kandideerima uude tippinnovaatorite programmi, kus osalejad saavad võimaluse tippeksperptide- ja mentorite toel välja töötada innovatsioonistrateegia. Uuenduslike ja kõrgema lisandväärtusega toodete, teenuste ja tehnoloogiate väljatöötamiseks pakkusime ettevõtetele toetust koostöökis TA asutuste ja teiste innovatsioonipartneritega innovatsiooni- ja arendusosaku raames.

2022. aastal alustasime ettevõtete digiteerimise teekonna, ökosüsteemi kaardistuse ja uute teenuste kontseptsiooni arendusega. Pakkusime ettevõtetele ka digiteerimise meistriklassi teenust. Septembris avasime ettevõtete digipöörde toetuse. Samal kuul rahastati turismi kesksete digilahenduste toetusega seitset ettevõtet. Ekspordi valdkonnas lõpetasime märtsis programmi „Digikuvandi programm edasijõudnutele“ ning kevadel alustasime järjekorras teise grupiga virtuaalses koolitusprogrammis „Süsteemne eksport Euroopas digitaalsete müügikanalite kaudu“.

2022. aastal korraldasime sihtasutuseülese pressireisi Hype is Real, mille eesmärk oli tutvustada Eestit maailmas unikaalse digiühiskonnana, mis on nii tehnoloogilise arengu, ettevõtluskeskkonna, kultuuri ja välissuhete poolest üks Euroopa arenenumaid riike ning näitab digiühiskonnana suunda kogu maailmas. Turismivaldkonnas oli 2022. aastal tähelepanu Eesti kui turismisihtriigi maine parandamisel, andmetepõhistel turundustegevustel sihtturgudel ning sihtkohtade juhtimismudeli muudatuse

elluviimisel. Läbivad sõnumid olid turvaline sihtkoht, jätkusuutlik ja roheline mõtlemine ning vastutustundlik ühiskond. 2022. aasta suurimaks saavutuseks võib lugeda Micheline kvaliteedimärgise Eestisse jõudmist. Lisaks suurendasime ettevõtete ja sihtkohtade teadlikkust kestliku turismi, keskkonnanohiu ja energiatõhususe valdkonnas.

2022. aasta kujunes kestlikkuse valdkonna jaoks stardiaastaks. Märtsis 2022 loodi eraldi osakond, mis keskendub kestlikkuse edendamisele nii organisatsioonis kui ka väljapool. Sõnastasime organisatsioonis jätkusuutliku ja vastutustundliku investeerimise (ESG) põhimõtted, mille järgi tulevikus joonduda, ning hindasime enda panust ÜRO arengueesmärkidest lähtuvalt. Nende põhimõtete järgi kujundame sihtasutuse otsused, ootused ja käitumise nii sisemiste kui ka väliste huvigruppidega koostöös ning need on aluseks sihtasutuse strateegiliste tegevuste elluviimisel.

Mõõtsime ära meie sihtasutuse süsinikjalajälje 2021. aastal. Kolimine uuele rohelisele kontoripinnale oli oluliseks sammuks meie rohelisemaks muutmisel. Uue kontori peamine märksõna on „roheline kontor“ – vähem energiakulu ja seadmeid ning vaimset tervist turgutav keskkond. Lisaks tõstsime teadlikkust kestlikkuse valdkonnas nii majasiseselt (koolitused ja uudised) kui -väliselt. Ettevõtete harimisel tegime järgmist: algatasime konverentsi „Roheline laine“, esitlesime ettevõtlusuhindade galal uut kategooriat „kestlik ettevõtte“, avaldasime enda asutuse kestlikkuse valdkonna tegemistest kaks ajaleheartiklit ja osalesime kestlikkuse teemaliste ettekannetega üheksal partnerite korraldatud üritusel.

2022. aastal disainisime kaks uut teenust, mille põhifookus on kestlikkusel. Ettevõtete huvi kestlikkuse vastu on tingitud rohepöörde temaatikast ja kehtima hakkavatest nõuetest selles vallas. Üks teenustest oli Ringdisaini meistriklasi katseprogramm, mille peamine fookusteema on kestlik toote- ja teenusedisain, mis arvestab ringmajanduse printsiipe. Teine teenus oli ESG ja kestlikkuse meistriklasi, kus osalejad saavad oma ettevõtte jaoks välja töötada ESG strateegia. Novembris avasime ka taaste- ja vastupidavusraha RRF rohetoetuse. Ettevõtete laenude ja käenduste osakonnas kinnitasime 2022. aasta neljandas kvartalis keskkonnamõjude hindamise juhendi, mille kohaselt rakendame sihtasutuses iga käendus- ja laenu taotluste menetlemisel keskkonnamõju hindamist.

2022. aasta oli edukas ka mitmete sihtasutuse eesmärkide saavutamisel. 2022. aasta üks eesmärk oli, et ekspordi müügitulu kasv portfellis oleks Eesti keskmisest 5% kõrgem ning möödiku tulemuseks oli võrdluses Eesti keskmisega +10,6 protsendipunkti. Lisandväärtuse kasv töötaja kohta portfellis võrdluses Eesti keskmisega oli +7,3 protsendipunkti (eesmärk Eesti keskmisest 5% kõrgem). Välisinvesteeringute maht oli 351 mln eurot (eesmärk 200 mln) ning nende abil loodud töökohtade arv 1 578 (eesmärk 1000). Sise- ja välisturistide ööbimiste arv oli aastal 2022 5,95 mln (eesmärk 4,3 mln). Võimaldasime ettevõtetele 179,7 mln euro ulatuses finantseeringuid (eesmärk 150 mln). Iduettevõtete arv Eesti start-up andmebaasis oli 2022. aastal 150 (eesmärk samuti 150). Unikaalsete ettevõtete arv, kes on tarbisid innovatsiooni toetavaid teenuseid oli 698 (eesmärk 265). Lisaks sellele töötati välja teadmus- ja süvatehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi toetamise ja arendamise tegevusplaan, Elamuinvesteeringute Fondi struktuur ning suuremahuliste investeeringute ja eksporditehingute finantseerimise meetmed. Rakendati keskkonnamõjude mõõtmise ja regulaarse aruandluse põhimõtted ning uue perioodi välisvahendid (SF2021+). Taaste ja vastupidavusraha (RRF) ja õiglase ülemineku fondi (ÕÜF) meetmed said edukalt planeeritud. Väliskliendi rahulolu sihtasutuse teenuste ja teenindusega viiepalliskaalal oli 4,7 (eesmärk 3,8).

1. Tegevus ja tulemused 2022

1.1 Majanduskeskkond

2022. aastal oli maailmamajanduse kasv väikseim aastate 2000–2019 keskmisest – hinnanguliselt 3,4%.¹ Ülemaailmne majandustegevus aeglustus oodatust järsumalt ning inflatsioonitase oli kõrgem kui mitme aastakümne jooksul varem. Elukalliduse kriis, energiahindade volatiilsus, karmistuvad finantstingimused enamikus piirkondades, Venemaa sissetung Ukrainasse ja Covid-19 jätkuv pandeemia pidurdasid maailmamajanduse kasvu ning pärsivad seda ka edaspidi. IMF prognoosib, et 2023. aastal kasvab maailmamajandus veelgi vähem – 2,9%.

2022. suvel otsustas Euroopa Keskpanga nõukogu esimest korda 11 aasta jooksul tõsta baasintressimäärasid, et ohjeldada inflatsiooni. Oktoobri ja detsembri istungitel tõsteti baasintressimäärasid veelgi. Rahapoliitika karmistamise eesmärk on pidurdada hinnatõusu. Hinnastabiilsuse tagamiseks peaks keskmine inflatsioon euroalal olema keskpikal perioodil 2%.² Euroala inflatsioon oli 2022 aastal ligi 10% ning 2023. aastal peaks see langema 6,3%-ni. Seetõttu võib eeldada, et baasintressi tõstetakse tulevikuski. Intressimäärad on pankadevahelisel rahaturul järsult tõusnud ning 1. detsembril 2022 oli 12 kuu euribor 2,84%.² Euribori tõus toob kaasa laenude kallinemise nii inimeste kui ettevõtete jaoks, eesmärk on jahutada majandust ning tööstuskaupade ja teenuste hinnakasvu.³

Kuni viimase ajani on Eesti majandusnäitajad olnud head – kiire keskmise palga ja hõive kasv, tugev tarbimine, tööstustoodang ja eksport.⁴ Paraku on maailmamajanduse kasvu pärssinud tegurid vähendanud kindlustunnet stabiilselt ka Eestis. Rahandusministeerium prognoosis 2022. aasta majanduskasvuks 1% ning 2023. aasta kasvuks 0,5%.⁴ Eelmise aasta lõpus valminud Eesti Panga majandusprognoosi järgi oli 2022 majanduskasv püsihindades -0,5% ning töötuse määr veidi madalam kui eelmise aastal ehk 5,7% (vs. 6,2% aastal 2021).³ Ka Rahandusministeerium prognoosis, et sõda esialgu tööturul suuri langusi kaasa ei too. Keskmise palga muutus oli Eestis 2022. aastal Eesti Panga andmetel 8,7%, kuid reaalsalga muutus üle viimaste aastate negatiivne -8,9%.³

1 World Economic Outlook Update: Inflation Peaking amid Low Growth, 2023 JAN, IMF.

2 Rahapoliitika ja Majandus 4/2022, Eesti Pank.

3 PROGNOOS. Energiakriisi täismõju majandusele alles hakkab avalduma, 20.12.2022, Eesti Pank.

4 2022. aasta suvise majandusprognoosi seletuskiri, Rahandusministeerium.

2022. esimesel poolaastal püsis maailmakaubandus tugev: Venemaa sõjast Ukrainas ja tarneraskustest tulenevaid probleeme leevendas osaliselt reisimise ja veoteenuste taastumine pärast Covid-19 pandeemia piirangute tühistamist. Üleilmne majandusaktiivsuse prognoos aga halvendas maailmakaubanduse kasvuväljavaadet. Euroala ekspordikasvu tempo püsib üleilmse nõudluse nõrgenemise tõttu tagasihoidlik.¹ Energiakriisi, kõrge inflatsiooni ja intressimäärade kasvu põhjustatud majanduskliima jahtumine raskendab Eesti ettevõtete ekspordivõimalusi.² Sanktsioonide rakendumine ja vähenev nõudlus eksporti ei soodusta.

Kuigi kaubavahetuse maht on kahanemas, toetab väliskaubandust teenuste ekspordi taastumine. Eesti Pank tõi välja, et rahvamajanduse arvepidamise andmete järgi oli 2022. aasta kolmanda kvartali tulemused positiivsed: võrreldes eelmise aastaga suurenes kaupade ja teenuste eksport püsivhinnas 3,6% ja import 6,2%.² Statistikaameti ja Eesti Panga andmetel kasvasid 2022. aasta kolmandas kvartalis teenuste eksport ja import vastavalt 32% ja 33% eelmise aasta sama perioodiga võrreldes. Teenuste väliskaubandust mahtu mõjutas kõige enam reiseenuste ning muude äriteenuste ekspordi ja impordi suurenemine.³

UNCTAD-i kaubandus- ja arenguraport 2022 hoiatab, et kiired intressimäära muutused ning pandeemiast ja sõjast tulenevad mõjud võivad kaasa tuua suurema kriisi, kui oli 2008. aasta majanduskriisi ja Covid-19 tipphetkel.⁸ Kuigi 2022. aastaks prognoositi detsembrikuu seisuga globaalse kaubanduse rekordit 32 triljoni dollariga, siis aasta teises pooles vähenema hakanud kaubanduse maht on UNCTAD-i raporti järgi on märk sellest, et 2023. aastal on olukord veelgi halvenemas.⁴

UNCTAD-i maailma investeringute raporti 2022 järgi tõusid globaalsete välisinvesteeringute vood 2021. aastal kriisieelsele tasemele, jõudes 1,6 triljoni dollarini.¹⁰ 2022. aastal prognoositakse edasist tagasihoidlikku kasvu, mis ilmselt jääb maha 2021. aasta kasvutempost.

Statistikaameti andmetel oli 2020. aastal Eesti turismieksport 726 miljonit eurot, kuid 2021. aastal suurenes see 6%, ulatudes 767 miljoni euroni (2019. aasta võrdlusbaas on 2,06 miljardit eurot).¹¹ Eesti majutusettevõtetes ööbinud turistide arv kasvas 2022. aastal eelmise aastaga võrreldes 52,1%, sh välituristide arv 160,7%.⁵ Euroopa Turismikomisjoni (European Travel Commission, ECT) juunikuu monitooringu järgi plaanib peaaegu kolm neljast eurooplasest järgmise kuue kuu jooksul reisida, nendest omakorda 60% plaanib järgmise kuue kuu jooksul reisida enam kui üks kord.¹³

1 Euroopa Keskpannga Majandusülevaade 8/22, Eesti Pank.

2 Rahapoliitika ja Majandus 3/2022, Eesti Pank.

3 Teenuste eksport jõudis kolmandas kvartalis viimaste aastate kõrgeimale tasemele, 12.12.2022, Statistikaamet.

4 Global Trade Update (December 2022), UNCTAD.

5 TU131: Majutatud ja majutatute ööbimised maakonna ja elukohariigi järgi (kuud), Statistikaamet.

1.2 2022. aasta kinnitatud eesmärgid

Ajavahemikul 2019–2023 on EAS-i strateegiast lähtuvalt seatud eesmärgid ettevõtluse, ekspordi ja innovatsiooni, välisinvesteeringute ning turismi valdkonnas. Nende kolme valdkonna ühisosana on fookuses ettevõtete lisandväärtuse kasv, mis on ka riiklike strateegiate põhiline siht.

Strateegilised eesmärgid 2019–2023

Kredex-i strateegilised eesmärgid hõlmasid:

- + turutõrgete ületamiseks ja Eesti elu edendamiseks riiklike käenduste, laenude, riski- ja erakapitaliinvesteeringute, krediidikindlustuse, toetuste pakkumist ning Startup Estonia programmi ellu viimist;
- + energiatõhususe suurendamisele ja *start-up* ettevõtluse arengule tähelepanu pööramist;
- + tegevuse suunatust eeskätt eraisikutele ja ettevõtjatele, kelle rahalised võimalused edasiviivate ideede elluviimiseks on piiratud;
- + tegutsemist koostöös partneritega ja konkurentsi vältimist eraturuga;
- + isetasuvalt tegutsemist lähtudes põhimõttest, et mida suurema ühiskondliku mõjuga projekt, seda suuremat riski oleme valmis võtma ja vastupidi.

2022. aastal jätkasime meie sihtasutuse strateegilise tegevuskava elluviimist, et arendada *start-up* ettevõtlust, suure lisandväärtusega eksportivaid ettevõtteid, innovatsiooni, välisinvesteeringuid, turismi ja elamumajandust. Meie tähelepanu

keskmes olid ambitsioonikad ettevõtted, kes loovad eksportimise ja innovatsiooni kaudu arvestatavat lisandväärtust. Koos partneritega loome ettevõtjatele soodsa arengukeskkonna Eesti kõigis regioonides.

Meie organisatsiooni 2022. aasta tähtsamad ülesanded olid:

- + arendada innovatsioonimeetmeid ning tõmmata käima rohepöörde valdkond;
- + laiendada välisesindust;
- + kohanduda kiiresti muutuvas väliskeskkonnas — kasutada keset kriisi piirangutest hoolimata ära kõik võimalused, teavitada ohtudest ja maandada riske;
- + teha oma teenused ühtviisi kättesaadavaks igas Eesti regioonis;
- + jätkata ettevõtete toetamist EAS-i ja KredEx-i ühendorganisatsioonina.

Põhitegevusvaldkondi läbivalt käsitleme toetavate tegevuste esmatähtsaid ja strateegilisi tulemusi põhjalikumalt järgnevatel peatükkides.

1.3 Lühiteave

Jaauar

2022. aasta algas EAS-i ja KredEx-i liitumisega. Käivitasime muutuste töörühma, alustasime ühise strateegia väljatöötamisega ja tutvusime üksteise tegevustega.

Aasta alguses valmis riiklik turismistrateegia 2022–2025.

Rakendusuringute programmi II vooru tulemusena rahastati 30 projekti. Tehaselise rekonstrueerimise meetmes sai rahastuse 19 korteriühistut. Alustasime uue teenuse — innovatsioonivõimekuse diagnostika — pakkumisega.

Jaauari lõpus kiitis Vabariigi Valitsus heaks energiahindade tõusust tekkinud likviidsusvajaduse toetamise finantsvahenditega ja võimaldas Covid-19 meetmetega jätkamiseks kasutada ajutiselt laenukäenduse meetme rakendamiseks kuni 50 miljonit eurot.

Veebruar

Kuu alguses avati Hamburgis Eesti ja Saksamaa koostöö tulemusena ARIC AI-*showroom*. Dubais toimuval Gulfood 2022 toidumessil oli ühisstendil kuusepuu esitatud 20 Eesti ettevõtet. 22. veebruaril toimus iga-aastane turismiinfo päev, kus tutvustasime sektorile turismiosakonna tegemisi.

24. veebruaril Vene-Ukraina sõja puhkemisest tingituna koondus fookus Ukrainaga seotud tegevusele: ettepanekud poliitikakujundajatele, ettevõtete annetuste ja pakkumiste tsentraalse infopunkti ülesseadmise, info jagamine veebis (sh asus Chatbot

Suve vastama sõjaga seotud küsimustele), tegevus Eesti kuvandi päästmiseks, turvalisuse rõhutamiseks jpm.

Märts

30. märtsil avasime uue eas.ee veebilehe, mis lähtub oma ülesehituses senisest rohkem kliendiloogikast ning aitab ettevõtjal meie teenuseid ja vajalikku infot paremini üles leida. EAS-i ja KredEx-i veebid toimivad ühendorganisatsiooni veebilehe valmimiseni eraldi.

Alustasime regionaallaenu pakkumisega. Kuu lõpuks tehti otsused kahes meetmes: Norra Green ICT III vooru tulemusena rahastati kuut projekti ning turismisektori tootearenduse toetuse sai 91 projekti.

Märtsis toimus mitu üritust, kus olid esindatud ka Eesti ettevõtted, sh toidumess Foodex Jaapanis ja tehnoloogiakonverents Convergence Indias. Osalesime Eesti päeval Dubai EXPO-l, kus toimusid nii ettekanded kui ka kohtumised.

Aprill

Avasime rakendusuuringu programme III vooru. Fookuses oli struktuurifondide 2021+ rakendusperioodi meetmete ettevalmistamine: ettevõtte arenguprogramm, tootearendustoetus, innovatsiooni- ja arendusosak.

Toimus esimene innovatsiooniseminar „Innovatsioonivõimekus ja juhtimine“ ning algas ekspordiprogramm „Süsteemne eksport Euroopas digikanalite kaudu“. Eesti ettevõtted osalesid mitmel üritusel, sh ehitusmessil Nordbygg Stockholmis ja toidumesil Aahar International Food Expo Indias.

Aprillis valmisid uuringud juhtimisvaldkonna, loomemajanduse ja rohetehnoloogiate kapitalivajaduste vallas.

Mai

Alguse sai „Ajujahi“ 15. hooaeg, kuhu laekus enam kui 120 ideed. Toimus konverents Latitude59, sh Investor Day. Meie turismiosakonna aastatepikkuse töö tulemusena kuulutati välja Micheline tärniga pärjatud Eesti restoranid. Kokku tunnustati restoranigiidis 31 restorani. Teenisime oma turundustegevusega kaks kuld- ja kaks pronksmuna.

Avasime taotlusvoorud e-arve ja e-veoselehe arenduse toetustele. Välislaenu osakond avas uue teenuse, milleks on nõustamine välispetsialistide värbamisel.

Jätkasime Vene-Ukraina sõjast tingitud tegevusega: avaldasime jutupunktid Eesti kuvandi loomiseks, mis keskendusid turvalisusele ja Eesti tugevate külgede rõhutamisele, tulime Work in Estonia veebilehel välja eraldi sektsiooniga Ukraina põgenikele, kust leiab töopakumisi.

Juuni

Meie välisinvesteeringute osakonda tunnustati kolmandat aastat järjest Emerging Europe'i parima investeeringuid soodustava agentuuri (Investment Promotion Agency) tiitliga. London Tech Weekil püstitasime uue ettevõtte asutamise kiiruse maailmarekordi. Loodi kõrgtehnoloogiliste ettevõtete riskikapitalifond Superangel Two, mille ankurinvestoriks on SmartCap.

Juuni alguses toimus järjekordne Made in Estonia ekspordikonverents. Eesti ettevõtted osalesid ühisstendiga mitmel messil: puidutööstuse mess Carrefour International Du Bois ja kaitsetööstuse mess Eurosatory Prantsusmaal, finantstehnoloogia mess Money 20/20 Hollandis, biotehnoloogiamess BIO International Conventions USA-s, puidutööstuse mess India Wood Indias.

Kinnitati e-residentsuse jätkustrateegia 2022+. Valmisid loodusturismi ja diginomaadide uuringud.

Juuli

Juulis korraldas turismiosakond mitu kampaaniat ning toimusid suurüritused, nagu WRC Rally Estonia ja Ironman, kus oli esindatud ka Visit Estonia. Viisime Eesti ettevõtted mahetoidumessile Biofach Saksamaal.

August

Augustis toimusid sihtasutuses struktuurimuudatused ning jätkasime tööd divisjonide ja osakondadena.

Leidis aset iga-aastane üritus sTARTUp Day, millesse panustas mitu osakonda. Avasime rakendusuringute programmi väikeprojektide vooru ning üleeuroopalise tähtsusega projektide toetuse taotluste vastuvõtu. Lisaeelarve eraldisest tulenevalt muutsime väikeelamute rekonstrueerimistoetuse tingimusi ja avasime taotlemise uue vooru.

September

Avasime ettevõtete digipöörde toetuse ning rakendusuringute programmi teadus- ja arendustegevuse teenuseid pakkuva ettevõtja teadusarendustaristu toetuse. Asusime pakkuma erakorralist käendust ja vähem rangetel tingimustel tavapärasest laenukäendust energia- ja Ukraina tarneaahelate kriisi leevendamiseks. Turismi kesksete digilahenduste toetusega rahastati seitset ettevõtet ning rakendusuringute programmi III voorust 27 ettevõtet. Valmistasime ette õiglase ülemineku fondi meetmed.

Kuulutasime välja konkursi kahe fondiinvesteeringu tegemiseks Rohefondist.

September oli aktiivne ürituste kuu: viisime Eesti ettevõtted laevanduse messile SMM Saksamaal, transpordi- ja logistikamessile TransKazakhstan Kasahstanis, allhankemessile Alihankinta Soomes. Toimus turismikonverents Hoovõtt Narvas.

Oktoober

Toimus ettevõtlusvaldkonna auhinnagala, kus aasta ettevõtteks kuulutati Baltic Workboats AS. Korraldasime Eestis ekspordivaldkonna kõige suurema ürituse GoGlobal Awards. Välisinvesteeringute osakond teenis konverentsilt auhinna „Most Creative Investment Promotion Marketing“ kõige loomingulisema turunduse eest. Osalesime ühisstendiga tehnoloogiamessil GITEX Dubais ja tehnoloogikonverentsil SWITCH Singapuris.

Eesti Töötajate Keskliidu ja meie koostöös käivitus innovatsioonitrepp – tööriist, mis aitab nii ettevõtjaid kui teenuse pakkujaid.

Kolisime Tallinna kontorid uuele ühisele pinnale Ülemiste City-s.

November

Keenia pealinnas Nairobis avati meie esimene ekspordiesindus Aafrikas. Meie välistalendi osakonna korraldatud kampaania „Just log in“ pälvis tunnustuse nii Eestis kui ka kaugemal, teenides hõbeda Kuldmuna tulemuskonkursil TuliMUST brändikontakti kategoorias ja rahvusvahelisel konkursil City Nation Place. Wanderlust valis Tallinna Euroopa Most Desired City kategoorias hõbedale.

Avasime taaste- ja vastupidavusraha RRF rohetoetuse. Kutsusime ettevõtteid kandideerima uude tippinnovaatorite programmi.

Eesti ettevõtted olid ühisstendiga esindatud allhankemessil Elmia Rootsis, meditsiinitehnika messil Medica, elektroonikamessil Electronica Saksamaal ning Smart City Expol Hispaanias. Korraldasime tuleviku tööjõu foorumi „Eestile on kombeks üks insener korraga?“, millele järgnes ettevõtete ja liitude ühispoordumine erakondade poole, et rõhutada inseneeria probleemi tõsidust.

Detsember

Eetrisse läks „Ajujahi“ 15. hooaja finaalsaad, kus võitjaks osutus Complok. Viisime ellu mitu jõulukampaaniat: rahvusvaheline kampaania, mille keskmes oli jõuluturg, ja siseturismi kampaania „Kingi aega“. E-residentsuse projekt sai kaheksa-aastaseks, mille puhul korraldasime tänuürituse partneritele ja panustajatele.

Detsembris avasime insenerivaldkonna üliõpilaste arendusprojektide toetuse ja rakendusürituste programmi IV vooru.

1.4 Ettevõtluse edendamise ülevaade

1.4.1 Innovatsiooni teenused

Toetused

Toetuste rakendamise suunal oli 2022. aastal oluline käivitada taaste- ja vastupidavusrahastu (Recovery and Resilience Facility, RRF) raames digi- ja rohesuuna meetmete (rahaline maht 73 mln eurot) avamine ja turule toomine. Samuti õiglase ülemineku fondi käivitamine (rahaline maht 218 mln eurot). Kuigi struktuurivahendite 2014–2020 periood on 2023. aastal lõppemas, on toetuste portfelli maht jätkuvalt suur (aktiivseid projekte üle 600 mahus 220 mln eurot) ning 2023. aastal jätkub töö rahastusperioodi lõpetamisel ja lisaks eelnimetatud fondidele uue perioodi meetmete kasutuselevõtt. 2022. aastal esitati ligi 700 taotlust (152 mln eurot), millest rahastasime 513 projekti elluviimist mahus 91,4 mln eurot. Toetuse väljamaksed kasvasid perioodi lõppemise tõttu märkimisväärselt 23% (58 mln eurot aastal 2021, 72 mln eurot aastal 2022). Toetust saanud ettevõtete pikaajaline mõju on positiivne – müügitulu mediaanmuutus kaks aastat pärast projekti lõppemist on +38% ning lisandväärtus töötaja kohta 19% (244 ettevõtte andmed, kellele antud toetus oli suurem kui 10 000 eurot, projekti on rahastatud alates aastast 2014 ning kelle projekti elluviimisest on möötmise hetkel möödunud vähemalt kaks aastat).

Klastrite toetamise eesmärk on suurendada nutika spetsialiseerumise kasvualas klatri partnerite rahvusvahelist konkurentsivõimet ühise turundus- ja arendustegevusega. 2019. aastal korraldatud taotlusvooru ja 2021. aasta vahehindamise tulemusel jätkasime 2022. aastal kuue eri valdkonna klatri – Defence Estonia, Eesti lennundusklaster, Connected Health, digitaalehituse klaster 2.0, Eesti IKT klaster ja Eesti puitmajade klaster – tegutsemise toetamist. Klastrite programmi tegevused jätkuvad ka 2023. aastal.

2022. aastal töötasime koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga välja **insenerivaldkonna üliõpilaste arendusprojektide toetuse**. Eesmärk on toetada ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide üliõpilaste teadmiste arendamist ja

praktikasse rakendamist inseneriteaduste vallas. Tulemusena paranevad ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide üliõpilaste tehnilised oskused, mis on tarvilikud inseneri kvalifikatsiooni saamiseks, noorte seas suureneb insenerialade populaarsus ja soodustatakse insenertehniliste oskustega tööjõu järelkasvu. Toetuse peamine sihtrühm on Eesti ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide üliõpilased, kelle võimekus tegeleda arendusmahukate projektidega paraneb. 2022. aasta lõpus korraldamise tudengitele infotunni ning avasime eelnõustamise ja taotlusvooru. Projektide taotlusvooru tähtaeg on 2023. aasta veebruari lõpp ning parimad projektid saavad toetuse oma ideede elluviimiseks.

Loomemajanduse suunal toetasime 2022. aastal jätkuvalt **arenduskeskusi**, kus igakülgse nõustamise, teadlikkuse suurendamise ja innovaatiliste lahenduste väljatöötamise ja juurutamise toel aidatakse loomeettevõtjatel suurendada ettevõtluspotentsiaali ja tugevdada ekspordivõimekust.

Jätkasime 2021. aasta kevadel avatud **loomeettevõtete arenguplaani elluviimise toetuse rakendamise**ga, kuhu suunasime loomemajandusvaldkonna ettevõtete terviklikuks arendamiseks üks miljon lisaeurot. Toetuse abil soodustatakse ambitsioonikate ja ekspordipotentsiaaliga loomeettevõtjate pikaajalist strateegilist arengut, sealhulgas uute ja senisest suuremat lisandväärtust loovate ärimudelite rakendamist, toodete, teenuste või tehnoloogiate väljaarendamist ja turule viimist ning personaliarendus-, müügi-, turundus-, tootmis- ja teenindusprotsesside arendamist ja rakendamist. Uuendatud kujul toetuse turule toomine oli Covid-19 kriisi mõju tingimustes eriti oluline, et aidata ettevõtetel keerulistel aegadel kohaneda ja oma tegevust lahti mõtestada.

Näiteks toetasime 2022. aastal muusikavaldkonna ettevõtet Ehtertainment OÜ, mille peamiseks tegevusaladeks on kontserdikorraldus, management-teenus ning plaadifirma töö ehk helisalvestiste plaadistamine, turundamine ja levitamine. Arenguplaani toel soovitakse käivitada Creative Hub kui 360-kraadine agentuur, mis hõlmaks erinevate ärisuundade välja töötamist ja arendamist ning strateegiliselt oluliste tegevuste, nagu stuudio täisteenuse, heliproduktiooni, management-teenuse ja muusika kirjastamise toomist ühe katuse alla. Samuti toetasime audiovisuaalvaldkonna ettevõtet Cuba Films OÜ, mis tegeleb teleproduktiooniga – filmide, teleseriaalide, imagovideote, telereklaamide jms tootmise ja tootmisteenuse pakkumisega. Arenguplaani toel soovitakse muuta brändistruktuur selgemaks, paremini ja ühtsemalt kommunikeeritavaks, ühendades neli kaubamärki ühtse logo alla. Selleks luuakse uus turundusstrateegia ja töötatakse välja visuaalne identiteet. Eesmärk on arenduse toel tööprotsesse lihtsustada ja kiirendada.

Lisaks jätkasime varem loomemajanduse eksporditoetust saanud ettevõtete järelhindamisega ning alustasime koosöös Kultuuriministeeriumiga uue struktuuritoetuste perioodi loomemajandustoetuste väljatöötamisega.

Koostöös Kultuuriministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga korraldasime 2019. aastal ettevõtete esindusorganisatsioonide ja erialaliitude **ideekonkursi ekspordi, tootearenduse ja digiteerimise ning loomemajanduse valdkonnas väike- ja suurprojektide elluviimiseks**. 2022. aastal lõpetasime selle konkursi raames viimased projektid. Näiteks lõppes 2022. aastaga Eesti Meretööstuse Liidu projekt, mille tulemusena valmis digitaalne test- ja demokeskkonna platvorm (<https://showroom.marineindustry.ee/>) ja rakendus,

mille kaudu on võimalik tutvuda tootedemodega (<https://marineindustry.ee/en/vr/>) virtuaalreaalsuses.

Turismoetuste valdkonnas jätkasime **ürituste ja konverentside** korraldamise toetamist, et hoida Eesti tuntust atraktiivse turismisihtkohana. 2021. aastal vaatasime üle kultuuri- ja spordiürituste ning konverentside toetamise tingimused, et tagada neile tugi Covid-19 kriisi keskmes. Toetamine muutus kriisis vajalikumaks kui kunagi varem, sest kõik korraldajad said tugevalt kannatada (puudusid piisavad piletitulud ning rohkearvuliste delegaatidega konverentside korraldamine ei olnud võimalik) ning toetustel oli jätkusuutlikkuse tagamisel ja äriturismi kiiremal taastumisel võtmetähtsus. Sellega seoses hakkasid 2021. aastal kehtima ka uued miinimumnõuded välisküllastajatele. 2022. aasta I poolaastal (pärast Covid-19 piirangute kaotamist) muutus üritustele ja konverentsidele mõeldud toetus väga populaarseks, toetuse eelarvelised vahendid lõppesid juulis ning taotlemine suleti. Kokku rahastasime 2022. aastal 30 konverentsi kogusummas ligikaudu 0,77 mln eurot ja 20 üritust kogusummas ligikaudu 1 mln eurot. Muu hulgas said toetust mitmed rahvusvahelised spordivõistlused (näiteks Tallinn Open WTA tenniseturniir, Tallinn International Horse Show 2022) ning olulised kultuurisündmused (näiteks TMW, Station Narva, rändav kultuurifestival Võnge).

Covid-19 kriisist olid **suurüritused** (ehk kolmeks aastaks rahastuse saanud üritused) – Jazzkaar, Simple Session, I Land Sound, Narva ooperipäevad ja PÖFF mõjutatud ka 2022. aastal. 2022. aastal said need kõik toimuda, kuid olid veel osaliselt piirangutest mõjutatud ning täies mahus ei olnud võimalik ellu viia esialgselt kavandatud turunduskampaaniat, et saavutada soovitud küllastuste mahtu. Narva ooperipäevade toimumist (elkõige küllastajate arvu) mõjutas ka Ukraina kriis, mis tähendas ühe lähema sihtturu (Venemaa) kadumist. Sellest tulenevalt jäid küllastuseesmärgid (näiteks Narva ooperipäevade puhul) osaliselt saavutamata, kuid nende toimumise laiem sotsiaal-majanduslik mõju on siiski märkimisväärne (Narva ooperipäevade puhul on muu hulgas tähtis ka sõnum Eestist kui turvalisest sihtriigist).

Koostöös turismiosakonnaga avasime 2022. aastal ka **suurkontsertide sihtfinantseerimise programmi**. Suurkontsert on Eestis korraldatav rahvusvaheliselt huvipakkuv kontsert, mis loob ka reisimotivatsiooni Eesti küllastada. Programmi tulemusena ootame, et kontserdikorraldajad ning turismiettevõtjad on elujõulised ja jätkusuutlikud, riigile laekub rohkem maksutulu ning tugevneb turismisektori rahvusvaheline konkurentsivõime. Näiteks oleme sellest programmist rahastanud juba 2023. aastal toimuvat Depeche Mode'i ja The Weekndi kontserti.

2022. aastal jätkasime viimase **pereturismi atraktsiooni** projektiga – 2023. aastal on oodata Tallinna loomaaia Pilvemetsa projekti valmimist, mille eesmärk on ehitada loomaaeda uus, laiale publikule huvitav ja ajakohane Kagu-Aasia troopilise vihmametsa elamust pakkuv ekspositsiooniala koos toitlustuskompleksiga. Pilvemetsa ekspositsiooni toel saab suurendada loomaaia küllastajate teadlikkust loodushoiust ja terviklikest ökosüsteemidest, samuti arendada keskkonnateadlikku elustiili ja säästvat majandamist inimeste igapäevaelus.

Pereturismi atraktsioonide eesmärk on tekitada Eestisse reisimise motivatsioon ning pikendada siin viibivate turistide küllastusaega. Kokku oleme toetanud viit pereturismi objekti.

Turismiettevõtte ärimudelite rakendamise toetuse eesmärk on tekitada uuenduslike tegevuste pakkumisega välisküllastajates reisimotivatsiooni, parandada ettevõtete majandustulemusi ning kasvatada turismiettevõtete ja Eesti kui turismimaa konkurentsivõimet. 2020. ja 2021. aastal rahastasime kokku 101 turismiettevõtte ärimudeli projekti kogumahus 8,4 miljonit eurot (sh 2020. aastal rahastatud 55 ärimudelite arendamise väikeprojekti kogumahus 0,9 miljonit eurot). 2022. aastal jätkasime nende projektide elluviimisega. Toetust said erinevad turismiettevõtjad, alates majutajatest ja toitlustajatest ning lõpetades aktiivse puhkuse pakkujatega, kes on saanud võimaluse arendada kontaktivaba teenust, panustada energiasäästu või pikendada hooaega. Näiteks uuendati ja avati selle toetuse abil Tallinnas uuendatud kontseptsiooniga restoran Lee (endine restoran Leib), kus pakkumisest leiab põneva jagamismenüü „Lee saladus“ (Lee saladus – Lee restoran), Pärnus ehitati Frost Boutique hotelli šungiidi lõõgastusala (<https://frosthôtel.ee/spaa/>), Ülemiste linnakusse rajati Rakett69 teadusstuudiod (<https://teadusstuudiod.ee/>) ning Haapsalus on nüüd võimalik majutada uues butiikhotellis Villa Friedheim (<https://www.villafriedheim.ee/>).

2022. aastal tõime uute toetustena REACT-EU vahenditest turule kaks uut toetust turismivaldkonna ettevõtetele, mille suunasime sektori arengule koroonakriisist väljumisel – **turismivaldkonna tootearendusele ja kesksetele digilahendustele**.

Turismi tootearendustoetuse puhul võtsime fookusesse kestlikud tooted ja majandamise (näiteks rohesõbralik majutusteenus, keskkonnasõbralikud ja -teadlikkust kasvatavad turismiteenused) ning eristuvad tooted, mis tekitavad motivatsiooni just Eestit külastada, ning küllastajatekonna arendustegevuse ehk sihtkohapõhise toodete sidususe. Toetus osutus ettevõtjate seas väga populaarseks, kokku esitati 189 taotlust kogumahus 28,5 mln eurot. Toetuse eelarve oli 14 mln eurot, kust sai 2022. aasta alguses toetust 91 ideed. Toetusotsused pidime tegema keerulisel ajahetkel, kuna vahetult hindamisprotsessi ajal algas Ukraina sõda, mis tõi toetuse saajatele kaasa hüppelise hinnatõusu ja probleemid tarneaegades ning mõjutas ka projektide elluviimist. Seetõttu on mõned toetuse saajaid projekti elluviimisest loobunud või pidanud leidma lisavahendeid ning oma algset ideed mõnevõrra muutnud. Kuid turule on tulemas siiski palju põnevaid uusi pakkumisi. Suuresti laieneb pakkumine elamusmajutuse valdkonnas, näiteks saab edaspidi ööbida Saaremaa pukkтуulikus või kuppeltelgis Ahja jõel. Uutest spaateenustest arendatakse näiteks butiikspaad Padise mõisahoonesse, kultuuripärandit tutvustavat nn teatrisauna Mustamäe elamusspaasse ja rabaspaasid Harju- ja Järvamaale. Digilahendustest on uuenduslik esimene täisautomaatne SUP-laudade rendiautomaatide võrgustik, mis teenindab aktiivse puhkuse huvilisi üle Eesti, Tartu V Spa hakkab hoovipoolsete tubade elanike rahulolu suurendama valgusetendustega sisehoovis, PROTO Avastustehas pakkuma VR-õhtusööke ning Narva raekoda tahab liitreaalsuse abil elustada ajaloolise Narva. Uute loodusturismi võimalustena edendatakse loodusvaatlust uue tehnikaga (näiteks öövaatluskaamerad), arendatakse rohetootena prügipüüki ning Emajõe Suursoos pannakse käima looduslaev Wildexpress. Enamik uusi ja uuendatud turismitooteid valmivad 2023. aasta sügiseks.

Turismisektori kesksete digilahenduste toetuse töötasime välja eesmärgiga juurutada uusi või arendada edasi olemasolevaid digilahendusi, mille toel digiteeritakse turismiettevõtjate ressursside haldamine ning muudetakse tööprotsessid efektiivsemaks ja/või muudetakse küllastajatele info kättesaadavamaks ja broneeringute tegemine hõlpsamaks, samuti parandatakse sektoris andmeanalüüsi

ja andmete kasutamise võimekust. Kui suuremates hotellides on digitööriistad juba aastaid kasutusel, siis uutest lahendustest saavad kasu ka väiksemad, sh maapiirkonna turismiettevõtted, kelle teenuste ja ressursihalduse digiteerituse tase on seni olnud madal. 2022. aasta sügisel toetasime umbes 2 mln euro ulatuses seitsme digilahenduse loomist. Näiteks Visioncraft OÜ loob digilahenduse, kuhu on integreeritud turismiteenuste haldamine ja müügiplatvorm. Hotelbuddy Technology on ette võtnud arenduse, mis muudab digitaalseks kogu väiksemate turismiettevõtete klienditeekonna (digitaalne teenuste broneerimine, sisse- ja väljamõllimine, telefoniga ukse avamine ja vestlusaknas teenusepakkujaga suhtlemine). Eesti Spaaliidu digilahendus koondab spaateenuse pakkumised ühte veebikeskkonda, kus lõpptarbijad saavad reaalajas broneerida nii majutusega spaapakette kui ka lisateenuseid, nagu spaahoolitsused, grupitreeningud, lauareserveeringud. Ettevõtjad saavad broneeringuid reaalajas hallata. Toetust said veel Touringery OÜ, Eesti Matkaliit, Touringery OÜ ja Lydian OÜ. Projektide valmimist ootame 2023. a oktoobri lõpuks.

Uuenduslike ja kõrgema lisandväärtusega toodete, teenuste ja tehnoloogiate väljatöötamiseks pakkusime ettevõtetele toetust koostööks TA asutuste ja teiste innovatsioonipartneritega innovatsiooni- ja arendusosaku raames. Rahastasime 2022. aastal 85 innovatsiooni- ja arendusosakute projekti summas 1,4 mln eurot. Sulgesime taotlusvooru eelarveliste vahendite lõppemisel juunis 2022.

Mai lõpus 2022 avanes mitu taotlusvooru reaalajamajanduse tegevuste toetamiseks. 30. mail avanes taotlusvoor (riiklikest vahenditest), mille eesmärk on toetada ettevõtja äriprotsesside innovatsiooni e-arve arenduse kaudu. Taotlemine on olnud tagasihoidlik, 2022. aasta jooksul rahastati kuus taotlust, kogusummas 128 000 eurot. Taotlusvoor on avatud ka 2023. aasta I kvartalis. 31. mail avanes e-veeselehe arendust toetav taotlusvoor (taastefondi vahenditest). Tegemist oli voorulise taotlemisega, mille eesmärk oli toetada digipööret transpordi ja logistikasektori ettevõtjate äriprotsesside digiteerimisega. Rahastati kuus taotlust kogusummas üks mln eurot. Projektid on elluviimisel.

2022. aastal oli tervikuna kättesaadav taotlusvoor digiteerimise teekaardi toetuse taotlemiseks, et suureneks ettevõtjate teadlikkus enda hetkeolukorrast selles vallas. Taotlemine on olnud aktiivne, rahastati 105 taotlust kogusummas 1,02 mln eurot. 2023. aastal on taotlusvoor avatud esimesel poolaastal.

15. augustil avasime õiglase ülemineku fondist rahastatava Ida-Viru ettevõtluse investeringute toetuse, mis on esimene uue perioodi (2021-2027) meede. Novembris tegime ka organisatsiooni ajaloo suurima üksiktoetuse otsuse 18,75 mln euro ulatuses magnetitehase rajamise investeringu toetamiseks.

31. augustil 2022 avanes kauaoodatud digipöörde toetus ettevõtjale kahe taotlusvoorus (taastefondi vahenditest). Taotlusvoor töötlevale tööstusele ja mäetööstusele (eelarvega üle 51,5 mln euro) ning muudele sektoritele (5 mln eurot). Taotlusvoorude eesmärk on toetada automatiseerimist ning digitaalsete tehnoloogiate ja robotite kasutuselevõttu. 2022. aastal esitati 45 taotlust, mille puhul rahastamise otsuseni jõuti kaheksal juhul, kogusummas 1,2 mln eurot, ülejäänute puhul jätkub menetlus 2023. aastal. Taotlusvooru puhul on osutunud probleemiks „ei kahjusta oluliselt“ printsiip, kuna see teema on tervikuna uus. „Ei kahjusta oluliselt“ printsiip (inglise k. do no significant harm, DNSH) on uueks läbivaks põhimõtteks nii struktuurivahendite, kui ka taaste- ja vastupidavusraha kasutamisel ning kohaldub

kõikidele tegevusvaldkondadele. „Ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega arvestamisel on eesmärgiks vältida olulise kahju tekkimist keskkonnale tervikuna ja võimaldades seeläbi keskkonnaeesmärkide saavutamist. „Ei kahjusta oluliselt“ printsiip on ettevõtete jaoks uudne ning selle nõuete kohase analüüsi koostamine on ettevõtetele keeruline vähese teadlikkuse tõttu. 2023. aastal jätkame taotluste vastuvõttu.

21. novembril 2022 avanes taastefondi vahenditest toetus tootmisettevõtjate ärimudeli muutmiseks, milles toetame tööstusettevõtjate esimesi ringmajanduse põhimõtete kasutuselevõttuga seotud samme rohe- ja kliimaneutraalsuse vallas. Avatud on kaks taotlusvoorud, milles esimeses on võimalik kaardistada rohearengut takistavad tegurid ja arenguvajadused ning teises viia planeeritud arendustegevused ka ellu. Kokku on ettevõtjatele mõeldud toetusmeetme eelarve 8,7 mln eurot. Ka selles meetmes on asjakohane põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ rakendamine.

Eesti–Norra koostööprogrammi Green ICT avatud taotlusvoorud on 2022. aastaga lõppenud. Sel aastal toimus kaks viimast taotlusvoorud, millest esimene oli väikeprojektide voor uuenduslike rohe- ja tööstuslahenduste väljaarendamiseks. Taotlusvoorust toetati kuue lahenduse väljatöötamist pea miljoni euroga. Projektide raames valmivad lahendused pakuvad tulevastele kasutajatele ressursisäästu võimaldavaid tehnoloogiaid, mille abil suureneb Eesti ettevõtete konkurentsivõime ja koostöövõime. Toetuse saajate hulgas oli mitu tööstusele suunatud rohetehnoloogia projekti. Näiteks **UP Catalyst OÜ** ja Norra partneri **Saferock AS-i** ühisprojekti eesmärk on testida süsihappegaasist toodetud jätkusuutlikke süsinik-nanomaterjale uue põlvkonna betooni valmistamisel. Projekti partner Saferock on rahvusvaheliselt tunnustatud teadusaavutuste rakendamise poolest geopolümeeride kasutamisel betoonis. Uue lahendusega parendatakse betooni painduvusomadusi, mistõttu saab olemasolevat ehitusmaterjali realiseerida senisest enam. See omakorda vähendab süsinikemissiooni mahtu ja energiakulu. Green ICT programmi viimases, lisategevuste voorus seati eesmärk võimestada eelnevalt programmi raames rahastatud projektide tulemusi tööstuse, infotehnoloogia ja tervisetehnoloogiate valdkonnas kokku 1,8 mln euroga. Taotluste vastuvõtt oli struktuuritoetuse e-keskkonnas 12. septembrist 11. novembrini 2022.

Jätakuvalt oli avatud tootearenduse toetus, milles otsustasime toetada 36 projekti kokku 8,1 mln euroga. Samuti jätkasime Eurostarsi võrgustikus osalemist ning toetasime viit koostööprojekti 1,1 mln euroga.

Ettevõtte arenguprogrammi meetmes jätkasime juba kinnitatud arenguplaanide jätkutegevuste toetamist. Toetust otsustasime anda 19 projektile kogusummas neli miljonit eurot.

Suurinvestori meetmes andsime 2022. aastal toetust ühele projektile 1,6 mln eurot ning tugiteenus- ja arenduskeskuste meetmes rahastasime kolme projekti 0,53 mln euroga. Samuti toetasime ühte projekti 0,15 mln euroga innovatsiooni edendavate hangete meetmes.

Tehnoloogia arenduskeskuste meetmes jätkus 2015. ja 2019. aastal rahastatud projektide elluviimine. 2022. aastal lõppes üks projekt, ülejäänud lõppevad enamasti 2023. aasta lõpus.

Ettevõtjate rakendusuringute ja tootearenduse toetamise raames toetati 2022. aastal järgmisi tegevusi:

- + Ettevõtjate rakendusuurinud ja tootearendus;
- + Ettevõtjate huvi rakendusuurinute ja eksperimentaalarenduste vallas on endiselt suur. 2022. aastal toimus juba kolmas taotlusvoor toetusega 18,9 mln eurot. Kokku esitati 55 taotlust summas 49,156 mln eurot. Hindamiskomisjon
- + tegi ettepaneku 29 taotluse rahastamiseks. Alates 2021. aastast ehk kolmes voorus kokku on rahastatud 80 projekti (23 + 30 + 27) summas pisut üle 58 mln euro;
- + Lisamaks paindlikkust 1-2 korda aastas toimuvatele taotlusvoorudele otsustas EIS luua eraldi jooksva taotlemisega meetme väiksemamahuliste rakendusuurinute ja tootearenduse projektide elluviimiseks. 5. augustil 2022. aastal avati voor kuni 150 000-eurose toetuse eelarvega väikesemahuliste rakendusuuringu projektide elluviimiseks. Väiksemahulised projektid võimaldavad suuremal hulgal ettevõtetel alustada teadus- ja arendustegevusega ning paindlikult läbi viia või alustada suure riskiga arendustööd. Vooru eelarve on esialgu 4 mln eurot ning ettevõtted saavad taotlusi esitada jooksvalt. Aasta jooksul rahastati 12 projekti toetuse summas 1,734 mln eurot.

Innovatsioon

Innovatsiooni vallas oli meie 2022. aasta tegevuse fookuses suunata ettevõtteid veelgi efektiivsemalt uuenduste teele. Selleks arendasime innovatsiooni toetavaid teenuseid ja selgitasime välja koostöövõimalusi nii organisatsioonis sees kui ka väljaspool. Kiired muutused majanduskeskkonnas, sealhulgas energiakriis, andis tõe, et keskenduda innovatsioonis kestlikkuse komponendile, mistõttu tulime turule selles vallas uute teenustega. 2022. aasta fookuses oli pakkuda teenuseid kestlikest põhimõtetest lähtudes (näiteks üritused, üritustega seotud transport, toitlustus ja palju muud). Lisandväärtuse kasvu ning teadus- ja arendustegevuse mahu kasvuga seotud eesmärkide tõhustamiseks tegelesime ka ökosüsteemile suunatud tegevustega, mis hõlmasid nii innovatsiooni teeraja paremat mõistmist kui ka koostöökohtade leidmist.

Valmis sai juhtimisvaldkonna uuring koostöös Tartu Ülikooli ja LevelLabiga:
<https://eas.ee/wp-content/uploads/2022/04/eesti-juhtimisvaldkonna-uuring-2021.pdf>.

Osalesime tööandjate algatatud innovatsioonitrepis ja valmis esmane prototüüp, mille tahame 2023. aastal ellu viia. Partnerid: Tööandjad, TAN, TalTech, TÜ, ILK (innovatsiooniliidrite klubi)

Ettevõtluse auhinnale kandideeris rekordarv ettevõtteid ja tunnustusi jagati kuues kategoorias. Ettevõtluse auhind: Baltic Workboats AS (aasta eksportöör + aasta ettevõtte); Solis BioDyne OÜ (aasta innovaator), Incap Electronics Estonia OÜ (aasta välisinvestor), Timbeco Woodhouse OÜ (aasta kestlik ettevõtte); Fotograafia Tallinn OÜ

(aasta turismiedendaja), Peetri Puit OÜ (aasta pereettevõtte). Gala, mille eesmärk on tunnustada ettevõtjaid ning kasvatada selles vallas teadlikkust, korraldame kestliku üritusena ning tulemustest valmis ka juhtumianalüüs. Üritusega kõnetasime sellele aastal suurimat hulka televaatajaid konkursi ajaloos – telesaadet vaatas kokku üle 65 000 inimese.

Ajujaht 15 – võitjaks osutus **rahapesu tõkestamise koolitust pakkuv ettevõtte Complok**. Ajujaht.ee lehel saab kandideerida 16. hooajaks.

Uuendasime mitmeid teenuseid: juhtide mentorprogramm, Ajujaht, digiteerimise meistriklasse ja disaini meistriklasse. Uute teenustena tõime turule tehnoloogiaanalüüsid ja -seminarid.

2022. aastal arendasime ning hankisime **tippinnovaatorite programmi**. Programmi ühes grupis osaleb kümme ambitsioonikat ettevõtet, kes saavad võimaluse töötada Eesti ja välismaiste innovatsioonivaldkonna tippeksperptide- ja mentorite toel välja innovatsioonistrateegia, mille toel teha oma ettevõtte järgmine arenguhüpe. Esimese hanke kahe grupiga töötamiseks võitis BDA, Akkandiani ning Tehnopoly ühispakkumus. Esimene grupp alustas 2023. jaanuaris. Ühele kohale kandideeris neli ettevõtet.

Innovatsioonivõimekuse diagnostika hindamise metoodika põhineb innovatsioonijuhtimise standardil ISO 56002. Diagnostikaprotsessi käigus kohtuvad meie asutuse eksperdid ettevõtte meeskonnaga, et hinnata ettevõtte innovatsioonivõimekust. Seejärel valmib raport, kus tuuakse välja ettevõtte innovatsioonivõimekuse tugevad ja nõrgad küljed ning antakse soovitusi. 2022. aasta jooksul läbis diagnostika kümme ettevõtet.

2023. aastal jätkame digiteerimise meistriklasse teenusega, kus 2022. aastal osales kahe grupi peale kokku 40 ettevõtet, kusjuures esmakordselt oli 10 ettevõtet teenusekorist. Meistriklasse eesmärk on suurendada andmete juhtimise teel ettevõtte pädevust protsessiinnovatsioonis, võttes selleks kasutusele terviklikke tehnoloogilisi lahendusi. Samuti on ettevõttes loodud eeldused, et rakendada andmeid ja tehnoloogilisi lahendusi kui vahendit strateegilises juhtimises ja protsessides. Meistriklasse lõpuks on igal ettevõttel loodud protsessiinnovatsiooni tegevuskava koos tasuvusanalüüsi, eesmärkide ja võtmemõõdikutega.

2023. aastal jätkame partnerina koos Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, AIRE kompetentsikeskuse ning TalTechiga Eesti tööstusettevõtetele konverentsi „Industry 5.0“ korraldamist, kus osales 2022. aastal nii virtuaalselt kui füüsiliselt ligi 300 inimest.

2022. aastal alustasime ettevõtete digiteerimise teekonna, ökosüsteemi kaardistuse ja uute teenuste kontseptsiooni arendusega ning esimesena on 2023. aastal plaanis katsetada digieksperti teenust.

2022. aastal on disainitud kaks uut teenust, mille põhifookus on kestlikkusel. Ettevõtete huvi kestlikkuse vastu on tingitud rohepöörde temaatikast ja kehtima hakkavatest nõuetest selles vallas. **Ringdisaini meistriklasse katseprogrammi** eesmärk on värvata programmi 10 väikest ja keskmise suurusega ettevõtet ning hange on pakkumisteks ette valmistatud. Programmi peamine fookusteema on kestlik toote- ja teenusedisain, mis arvestab ringmajanduse printsiipe. Meistriklasse lõpuks

valmib ettevõtte esindajate ja disainijuhtide koostöös ettevõttes ökodisaini printsiipidele vastav toode või teenus või nende prototüüp.

ESG ja kestlikkuse meistriklasi hanget valmistatakse juba pakkumisteks ette. Katse-programm kaasab eelduslikult 20 ettevõtet, kellel on ambitsioon töötada meistriklasis oma ettevõtte jaoks välja ESG strateegia ja koostada rakendatav teekaart. Ettevõtte tegevust suunab kogu programmi käigus mentor. Meistriklasi käsitleb ESG poliitikat kui konkurentsieelist, kus muu hulgas käsitletakse nii rahastuse, regulatsioonide, mõõdikute ja tööriistakasti teemasid kui ka keskkondlikku, sotsiaalset ja juhtimise aspekti.

2022. aastal valmis Eesti Konjunktuuriinstituudil **loomemajanduse valdkonna uuring**, mida tutvustasime sihtrühmale seminaril „**Teekond innovatsioonini – loomemajandus**“. 2022. aastal lõpetas **moevaldkonna rahvusvahelise koolitusprogrammi** teine grupp. Hanke võitjana koolitas ettevõtjaid Fashionavant OÜ koostöös Suurbritannia valdkonna tippettevõttega Fashion Scout. Koolituse tagasisidest lähtuvalt hankisime silmapaistvamatele ettevõtetele personaalse mentorteenuse hanke võitjaga Turunduseproff. 2022. aastal jõudsid lõpule projektid PuuExpo ja Pillimeistrite Koolitus. Neljandat korda avaldati Eesti filmielu tutvustav artikkel ajakirjas „The Hollywood Reporter“. Creative Business Cupil esindas Eesti loomemajanduse ettevõtteid MyCeen, kes jõudis rahvusvahelisel konkursil esiviisikusse. Muusikavaldkonna toetuseks osaleti koostöös Music Estoniaga 20 muusikavaldkonna ettevõttega Reeperbahni konverents-seminaril ning korraldati kohtumisüritusi sihtturu Saksamaa ettevõtete ja võtmekontaktidega. Koostöös Pillifondiga korraldati kaks **pillidesse investeerimise seminari** – eesmärk oli suurendada ettevõtete ja investeerijate teadlikkust pillidest kui investeerimisvõimalusest. Korraldasime ümarlaudu ja aruteluringe ettevõtete, arenduskeskuste ja tugiteenuste pakkujatega, et koguda infot uue perioodi tegemisteks ja sektoritevahelise koostöö soodustamiseks.

Tehnoloogiastiirde teenustega aidati vähemalt 299 ettevõtet, sealhulgas nõustati ja koolitati 195 ettevõtet intellektuaalomandi kaitsestrateegiate vallas, aidati 86 ettevõttel leida vajalik ekspert, teadlane, arenduspartner või teadus- ja arendusasutus, tehti 18 tehnoloogiaseire otsingut ja analüüsi ettevõtete tegutsemisvabaduse, tehnoloogia arengusuundade või kaitstavuse vallas.

2022. aastal suurenes idu-, harg- ja süvatehnoloogiaettevõtete osakaal strateegilise nõustamise teenustes, mis tegelesid intellektuaalomandiga, ning ka nõustatavate, n-ö traditsiooniliste ettevõtlusvaldkondade ettevõtete huvi teadmus- ja tehnoloogiamahukamaks muutumise vastu. Süvendasime selles vallas märgatavalt koostööd kiirendite ja teadusparkidega ning panustasime töörühmades teadustulemuste turule viimise ning intellektuaalomandi kommertsialiseerimise vallas. Märgatavalt kasvas intellektuaalomandi teemal nõu ja tugiteenuse vajadus ühendasutuses, sealhulgas nii rakendusuringute programmi kui välisinvesteeringutega koostöös, aga ka seoses asutuse uue brändiga jne. Intellektuaalomandi teemal korraldati koolitusi nii eraldi (näiteks tutvustasid Ühendkuningriigi eksperdid intellektuaalomandi kaitsmise eripära tarkvarasektoris) kui ka teiste koolitusteenuste raames (näiteks strateegiapraktikumi või toote turule toomise meistriklasi ajal).

2022. aastal alustasime põhjalikumalt ettevõtetele tehnoloogiaseire teenuse

pakkumisega, mille käigus andsime soovijatele põhjaliku ülevaate vastava tehnoloogiavaldkonna arengu, võimalike konkureerivate tehnoloogiate, ettevõtte enda toote uudsuse, võimaliku kaitstavuse jne kohta. Kokku tehti selles vallas 18 analüüsi, peale selle mitmeid analüüsi ühendatud endas, näiteks rakendusüuringute programmi ja välisinvesteeringute tellimisel. Ettevõtete huvi teenuse vastu järjest suureneb.

Lisaks tehnoloogiaseire teenuse pakkumisele alustasime samal põhimõttel **tuleviktehnoloogiate analüüsi** ja seminaridega, et teha ettevõtetele kättesaadavaks hetke parim teadmine olulisemate turgu muutvate tehnoloogiate arengu ja võimalike rakenduste kohta. Erinevalt tehnoloogiaseire teenusest on tegu avalikult kättesaadava infomaterjaliga. Vastavate analüüside ja seminaridega saab tutvuda siin: [Tuleviktehnoloogiad – EAS-i ja KredEx-i ühendatud](#).

Arenduskoostöö konsultandid andsid 2022. aastal 86 korral ettevõtetele nõu, kuidas kontakteeruda ja teha tõhusat koostööd ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste ning teiste kompetentsikeskustega. Haridus- ja Teadusministeeriumi rahastatud, kuid ühendatud poolt ettevõtetele viidava sektoraalse mobiilsuse meetme (SekMo) raames korraldasime kuus kiirkohtumist teadlaste ja ettevõtete vahel, millel osales 290 ettevõtjat ja teadlast.

Arenduskoostöö tugevdamine

2.12.2022 toimus TAK-ide aastalõpu kokkusaamine Tallinnas

Arenduskoostöövõrgustike tugevdamise raames jätkus koostöö Haridus- ja Teadusministeeriumi toetatavate erialaliitude arendusnõunikega, kellega käisime oktoobris õppereisil Brüsselis. Jaanuaris ja detsembris toimusid kokkusaamised nii arendus- kui ka teadusnõunikega (ministeeriumite juures).

Mais ja juunis korraldasime Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel tehnoloogia arenduskeskuste, klasterite ja erialaliitude eestkõnelejatele turunduse ja kommunikatsiooni koolitused, kus osales 67 inimest. Koolitusega paranes liitude, klasterite ja tehnoloogia arenduskeskuste võimekus saata oma sõnum efektiivselt sinna, kus sellel on kõige rohkem mõju.

Aasta lõpus tegid tehnoloogia arenduskeskused (TAK) eelneva perioodi kokkuvõtte teemal „Meie TAK-i parim saavutus või suurim läbikukkumine projekti aastatel 2019–2022. Mida sellest õppisime?“.

Neli klastrit kuuest said hindamise järel (The European Secretariat for Cluster Analysis, ESCA) veel kõrgema kvaliteeditaseme kui 2022. aastal – Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia klaster ja Connected Health – kuld, digitaalehitusklaster ja Defence Estonia klaster – hõbe.

Rahvusvahelistes rahastusprogrammides on Eesti ettevõtted edukad. Euroopa Innovatsiooninõukogu (EIC) kiirendis jõudis intervjuuvooru 11 ettevõtet, rahastuse sai kolm. Näiteks Efenco OÜ sai kokku üle 10 miljoni euro, sh ka omakapitali investeeringu, mis on märkimisväärne saavutus, kuna edukusmäär Euroopa Innovatsiooninõukogu kiirendis on alla 10%. Ka on Eesti üks edukamaid taotlejaid Euroopa innovatsiooni ökosüsteemide (EIE) taotlusvoorudes. Rahvusvahelise koostöö vastu tootearenduses on huvi samuti kasvanud – 2022. aastal rahastasime Eurostarsi programmis viit projekti. Euroopa rahastuse ja koostöö teemal nõustati kokku ligi 80 ettevõtet.

Rahvusvahelise koostöö ja kontaktvõrgu tugevdamiseks korraldasime õppevisiidi Brüsselisse, kus osales 12 innovatiivset ettevõtet. Visiidi ajal kohtusime EL-i innovatsiooni eestvedajate, ettevõtjate ja ülikoolidega ning osalesime EIC tippkohtumisel.

Euroopa Kosmoseagentuuri (ESA) ja Eesti ettevõtete vahel sõlmiti 21 uut lepingut kogumahas 2,1 mln eurot. ESA hankijate andmebaasi lisandus 10 ettevõtet ja kokku soovib Euroopa Kosmoseagentuuriga koostööd arendada 105 ettevõtet. Seisuga 30.12.2022 oli Eesti tööstusliku tagastuse koefitsient 1,36, mis näitab, et Eesti ettevõtted saavad tellimusi suuremas mahu, kui valikprogrammidesse panustatakse. Kosmosebüroo korraldas Tallinnas kolm Eesti tuntust suurendanud rahvusvahelist üritust: ESA rahvusvaheliste suhete komitee koosoleku mais, Euroopa Kosmoseagentuuri nõukogu koosoleku ja peadirektori visiidi juulis ja kosmose kaitse konverentsi „Software Defined Space“ oktoobris, kus osales 150 valdkonna eksperti rohkem kui 10 riigist. Ka osaleti oma stendiga maailma suurimal kosmosevaldkonna üritusel International Astronautical Congress Pariisis. Võimalust luua uusi kontakte ja saada teadmisi kasutasid kaheksa ettevõtte ning TÜ ja TalTechi esindajad. Kosmosebüroo koosseis täienes nelja uue töötajaga, neist kaks alustavad 2023. aasta jaanuaris rahvuslike stažööridena tööd Euroopa Kosmoseagentuuri tehnoloogiakeskuses ESTEC ja kaugseirekeskuses ESRIN. Head eeldused tegevuse laienemiseks kosmosevaldkonnas lõi novembris toimunud Euroopa Kosmoseagentuuri ministrite nõukogu, kus deklareeriti, et 2023. aastast moodustab Eesti panus ESA valikprogrammidesse 6,2 mln eurot aastas.

Kosmose küberkaitse konverents

Euroopa Tuumauuringute Keskuse (CERN) nõukogu otsustas 2022. detsembris käivitada Eesti täisliikmeks võtmise protsessi. Eesti tööstuslik tagastus Euroopa tuumauuringute keskuses jõudis esmakordselt üle koefitsiendi 1 – see on näitaja, mille saavutas 2021. aastal ainult kuus CERN-i liikmesriiki. Ettevõtete huvi Euroopa tuumauuringute keskuse koostöö vastu on kasvanud, Euroopa tuumauuringute keskuse hankepakujate andmebaasi on end 2022. aasta lõpuks registreerinud 46 Eesti ettevõtet. 2021. aasta lõpuks oli andmebaasis 30 Eesti ettevõtet.

Koostöökohtade leidmise kiirendamiseks ning Eesti ettevõtete nähtavamaks tegemiseks korraldasime 2022. aasta teises kvartalis 17 Eesti ettevõtte osalusel kolm võrgustumisüritust, millest kaks olid virtuaalsed ja ühe puhul külastasime kaheksa ettevõtte tootmisüksusi. Septembris 2022 korraldasime koos Läti ja Leeduga Euroopa tuumauuringute keskuse tööstussidemete loomise ürituse, kus osales kaheksa Eesti ettevõtet. Oktoobris 2022 korraldasime kuue ettevõtte ühisstendi Granadas Hispaanias Big Science Business Forumil.

Kontaktide loomise tulemusena liitus kolm Eesti ettevõtet Euroopa Tuumauuringute Keskuse tulevikukiirendi Future Circular Collider konsortsiumiga, mille kõrgetasemeline allkirjastamistseremoonia toimus 19. aprillil 2022 Euroopa Tuumauuringute Keskuses. Teadus- ja arenduskoostöö algatusena moodustus Tallinna Tehnikaülikooli ning Euroopa tuumauuringute keskuse vahel kaks koostöökohta, mis lõi Eesti ettevõtetele sobilike tööstuslike hangete tekkeks pikaajalised eeldused.

2022. aasta suvel võitis AS Harju Elekter Elektrotehnika esimese Eesti ettevõtte Euroopa Tuumauuringute Keskuse hanke mahuga üle miljoni euro, olles seega keskusele madalpinge elektrikilpide tarnija järgmiseks kolmeks aastaks pikendamise võimalusega. Samuti alustas tuumauuringute keskusega suuremahulist koostööd Helmes AS, kes sai hankevõiduga kaheks aastaks Euroopa Tuumauuringute Keskuse äriinfotehnoloogia süsteemide arenduspartneriks. Väiksemate hangete puhul on väga positiivne märk, et mitmele ettevõttele on saanud juba tellimused.

We are very happy to be working with Helmes. Their culture aligns well with our own, and their team was quick to deliver a valuable contribution to our activities.

Derek Mathieson, CERN's business computing group leader

Näide tagasisidest Euroopa Tuumauuringute Keskuses tegutsevale Eesti ettevõttele

Rakendusuuringute programm

Kirjeldust rakendusuuringute programmi toetustest vt ka 2.4.1.1.

Eesti ettevõtete üha suurenev huvi teadus- ja arendustegevuse vastu on kitsaskohana välja toonud vastava taristu puudumise, et pakkuda ettevõtjatele eelkõige teadus- ja arendusteenuseid. Riik on küll toetanud suurte summadega ülikoolide taristute ajakohastamist, kuid riigiabi reeglite tõttu on ettevõtete juurdepääs nendele piiratud. Eeltoodust tulenevalt avasime 10. oktoobril just ettevõtetele mõeldud taristu investeeringute taotlusvoor eelarvega 10 mln eurot. Taotlusvoor on ametlikult esitatud kaks taotlust ning ettevalmistamisel on veel nelja taotluse esitamine. Esimesed otsused tehakse veebruaris 2023.

2021. aastal andis Eesti teada soovist osaleda Hy2Tech IPCEI projektide elluviimisel. Ideekorje raames esitati konkursile üle 20 projekti, millest valiti välja kolm perspektiivikat. Nimetatud projektidega alustas Eesti konsultatsioone Euroopa Komisjoniga ja juunis 2022 andis komisjon riigiabi loa kahe ettevõtte projektide toetamiseks. Aasta jooksul peeti koostöös Majandus- ja unikatsiooniministeeriumiga läbirääkimisi, et leida lisavahendeid, ning 2023. aastal on planeeritud kuulutada välja veel üks taotlusvoor, et rahastada Euroopa Komisjonilt positiivse otsuse saanud projekte CO2 kvoodi rahadest.

Peale toetustega tegelemise ja jooksva nõustamise oli rakendusuuringute programmi ülesannete hulgas veel kaks tegevust. Juba eelmisel aastal selgitati ekspertide ja ühendasutuse vajaduste tarbeks välja ettevõtluse TA-võimekus, et tekiks tervikpilt kogu Eesti süva- ja mitte nii süvatehnoloogiliste ettevõtete arendusi puudutavast huvist ja potentsiaalst. Raporti esialgne mustand valmis suve alguseks ja lõpetatud versiooni on oodata 2023. aasta alguses. Pisut üllatuslikult leidis eri valdkondades rohkem kui 1200 ettevõtet (mõningase omavahelise kattuvusega), mis olid jaotatud kümnetesse alamvaldkondadesse ja tegutsemisniššidesse vastavalt turuanalüütikute tavapärasele lähenemisele.

Rakendusuuringute programmi teine ülesanne oli selekteerida tehnoloogiateemad, mis võiks saada riigilt suuremat tähelepanu, kuni asutatakse riiklik uurimisorganisatsioon (Research and Technology Organisation, RTO), mis toetaks nendes valdkondades ettevõtteid praktilise teadusarendustegevusega. Selline tegevus haakuks ülikoolides tehtava teadustööga, kuid oleks keskendunud tehnoloogia arendamisel prototüüpimise ja protsesside üles skaleerimise suunas. Arutelu sellel teemal toimus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettepanekul ja rakendusuuringute programmi tiimi osalusel aasta jooksul kahel korral peaministri teadusarendusnõukogus (TAN) ja päädis soovitusel luua pühendunud, ettevõtete rakendusuuringutele ja eksperimentaalarendusele suunatud organisatsioon (töönimega rakendusuuringute keskus ehk RUK). Heaks kiidetud valdkondadeks osutusid biomassi rafineerimine, vesinikuseadmete tehnoloogiad, droonitehnoloogiad, autonoomsed sõidukid ja terviseandmete väärindamine digimeditsiini ja muude rakenduste tarbeks. Aasta lõpus otsustati nende algatustega edasi liikuda, kujundades selleks ümber riikliku AS-i MetroSert.

Start-up-ökosüsteem

2022. aasta fookuses oli 2020. aastal valminud iduettevõtluse strateegia elluviimine, mille peamised tegevussuunad on arendada iduettevõtluse ökosüsteemi (sh süvatehnoloogia ökosüsteemi), parandada inimkapitali ja varase faasi kapitali kättesaadavust, seirata ärikeskkonda ja seadusandlust ning teha muudatusettepanekuid poliitikakujundajatele.

Süvatehnoloogia-iduettevõtlus on Eestis alles arenemisjärgus ning Startup Estonia ja Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse esimene suurem tööülesanne oli tegevuskava koostamine. Selleks kogusime teavet turuosalistelt (Science in Tech'i vabatahtlik kogukonna ekspertgrupp) ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse teistelt osakondadelt ning töötasime läbi uuringuid ja muid taustmaterjale. **Paralleelselt tegevuskava koostamisega vaatasime üle Eesti iduettevõtete andmebaasis olevad ettevõtted ning lisasime uue süvatehnoloogia filtri, mis on nüüd seadistatud vastavate iduettevõtete tunnuseks: andmebaasi 1440 iduettevõttest on süvatehnoloogia tunnus praegu 115 ettevõtet.** Koostöös rakendusuuringute mmi meeskonnaga hankisime ka süvatehnoloogiate arengutrajektooride uuringu, mis peaks andma pildi Eestis eksisteerivast süvatehnoloogia-iduettevõtluse potentsiaalist maailma trendide kontekstis. Uuring valmib 2023. aasta kevadel.

Ökosüsteemi kitsaskohtade lahendamiseks ja turu parema teenustega kaetuse tagamiseks hankisime viis uut arenguprogrammi, mis viiakse ellu 2023. aasta keskpaigaks. Arenguprogrammides on juba näha mainitud süvatehnoloogia-iduettevõtluse ökosüsteemi paremat toimimist, noorte pealekasvu, soolist tasakaalu iduettevõtjate seas, regionaalse iduettevõtlustaristu arenemist ja Eesti investorkogukonna rahvusvahelistumist. Kogukonna harimiseks ja võrgustumise soodustamiseks korraldasime juunis 20 Eesti iduettevõtluse tugiorganisatsiooni esindajale õppereisi Londonisse. Fookusteemadel tähelepanu hoidmiseks tegime taas koostööd Startup Day ja Latitude59 konverentsiga, korraldasime regulaarseid kogukonnakohtumisi ja arenduspäevi, toetasime uusi algatusi, nagu Impact Day konverents, ning viisime ellu aastase koostööprojekti äriinglite assotsiatsiooniga ingelinvestorite harimise eesmärgil. Jätkusid fookusvaldkondade tegevused kübertehnoloogiate kogukonna ja iduettevõtluse edendamiseks (koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga), haridustehnoloogia kogukonna ja iduettevõtluse edendamiseks (koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja MTÜ EdTech Estoniaga – tegevus lõpetati 2022. aastaga) ning Ida-Viru iduettevõtluskeskkonna arendamiseks (koostöös Rahandusministeeriumiga – katseperiood sai läbi 2022. aasta keskel ning seejärel sõlmisime uue koostöölepingu 2025. aastani). **Kokku osales Startup Estonia (kaas)korraldatud või hangitud programmides 1746 ettevõtet.**

Jätkasime *start-up*-viisa programmi haldamist ja arendamist. *Start-up*-viisa tutvustamiseks korraldasime 15 üritust Eestis ja välisriikides, millest suurimad olid South African Innovation Summit, *start-up*-viisa ja e-residentsuse ürituste sari Brasiilias, viisa tutvustus Londonis Tech Weeki pealaval ning Web Summiti kõrvalüritusel. *Start-up*-viisaga Eestisse äri asutanud ettevõtjate integreerimiseks,

infovahetuse parandamiseks ja koolitamiseks korraldasime regulaarseid üritusi sarjas Global Founders Meet-up. Kokku tehti kodanike puhul väljastpoolt Euroopa Liitu 2022. aasta jooksul 1424 positiivset (anti D-viisa või elamisluba) Eestis iduettevõtte asutamise või selles tööle asumise otsust. Eesti iduettevõtete andmebaasis on 20% ettevõtetest asutatud *start-up*-viisaga. **Ligi 25% kõikidest iduettevõtete töötajatest on värvatud väljastpoolt Euroopa Liitu.** 2022. aasta mais võeti vastu uus välismaalaste seadus, mis kehtestab uue kasvuettevõtte viisaerisuse küpsetele (üle 10 aasta vanustele), kiire kasvu ja globaalse potentsiaaliga tehnoloogiaettevõtetele tööjõu värbamiseks väljastpoolt Euroopa Liitu.

Varase faasi kapitali kättesaadavuse parandamiseks sõlmis Startup Estonia 2017. aastal korraldatud hanke raames lepingu ärikiirendiga Superangel. 2022. aasta jooksul osutati teenuseid varem ärikiirendisse valitud ettevõtetele. Ärikiirendi leping lõpeb 2023. aasta keskel. **2022. aasta lõpu seisuga on ärikiirendi kaudu saanud teenuseid 33 ettevõtet, kellest üheksa on jõudnud rohkem kui miljonieurose kapitali kaasamiseni.** Ärikiirendi eesmärk on pakkuda ettevõtetele kuni 24 kuu vältel teenuseid, mis aitavad jõuda töötava ärimudelini, millesse on valmis investeerima ka teised investorid.

Ärikeskkonna kitsaskohtade esiletoomiseks ja muudatusettepanekute tegemiseks korraldasime jaanuaris ja oktoobris tehnoloogiasektori ümarlauakohtumised peaministriga. Peamised teemad olid kvalifitseeritud tööjõud ja uus kasvuettevõtte viisa, hariduse tulevik, paindlikud töösuhted, Eesti innovatsioonivõimekus ja majanduskasvu kiirendavad või pidurdavad tegurid. Peamiseks edulooks loeme kasvuettevõtte viisa turule toomist.

1.4.2 Rahvusvahelised teenused

Ekspord

Vaatamata jätkuvale toorme ja energiakandjate hinnakasvule, sõjale Ukrainas ning Venemaale ja Valgevenele kehtestatud sanktsioonidele, kasvas Eesti kaupade ekspord 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga 17%. Ekspordis oli 2022. aasta suurte muutuste aasta. Aasta alguses laienesime uuele kaugturule Lõuna-Koreasse, et võimendada Eesti ettevõtjatele proaktiivselt pakkumist kiiresti kasvavatel Aasia turgudel. Teise suure muutusena taandusime ekspordinõunikuga Hiinast, kuna turu volatiilsus seoses Ukraina sõja ja poliitilise proteksionismiga andis märku kõrgeenenud riskitasemest. Pakkumaks Eesti ettevõtjale uusi alternatiive, kindlustasime Tallinnas asuvat Aasia regiooni ekspertide tiimi Kagu-Aasia projektijuhiga, et valmistada ette laienemist 2023. aasta alguses Vietnami, järgides Euroopa Liidu

ja Põhjamaade ekspordistrateegia arengut. Samuti likvideerisime aasta lõpus Jaapani ekspordinõuniku positsiooni ja plaanime selle asendada võimendatud esindusteenusega, et valmistuda Jaapanis ühiseks tegevuseks investeringute ja turismi valdkonnas Osaka EXPO-I aastal 2025.

Ka struktuuris oli 2022. aasta ekspordi jaoks murranguline aasta. Rahvusvaheliste teenuste divisjoni loomisega sügisel loodi 2022. aasta lõpuks ka ekspordi osakond (varem tegutsesid need valdkondlike tiimidena EIK raames). 2023. aasta ekspordiosakonna fookuses on nii struktuuri, teenuste kui ka mõõdikute ülevaatus, et olla võimalikult kliendikeskne, teenustes proaktiivne ja koordineeritud ning mõõdikutes sihitud ja pikka plaani silmas pidav.

Ekspordinõunikud

Ekspordinõunikud ja Aasia keskus pakuvad teenuseid **konsultatsioonidest** turu-uuringute ja partnerite leidmiseni (EPS), ärikontaktide loomiseks **ürituste korraldamist** ning **sihtturu- ja veebiseminare Eestis**, kaasates välisriigi ja Eesti kogemustega spetsialiste. Seminarid on Eesti ettevõtete hulgas väga populaarsed, kuna teenus tuuakse koju kätte ja esinejad on alati väga kõrgel tasemel. Peale selle osalevad ekspordinõunikud aktiivselt (vajaduse korral virtuaalselt) **sihtriikide seminaridel ja konverentsidel** vastava sektori või teema kajastamisel sihtturu keelsete ettekannetega. Ka on ekspordinõunikud abiks **VIP- ja ärivisiitide korraldamisel**.

Abistame ettevõtteid kõikide riikide puhul **hanketeenusega**, mida korraldab spetsiaalne projektijuht turuülevaadete tegemisel ja potentsiaalsete kontaktide leidmisel andmebaasidest (ehk välisfirmadele sobivate partnerite leidmine ja kontaktotsingu teenused). Pakume teenust ka riikide puhul, kus meil ei ole oma esindusi. Laienenud on koostöö Välisministeeriumi esindajatega **äridiplomaatia** strateegia arendamisel. Koostöö saatkondadega on 2022. aastaga tunduvalt süvenenud. Püüame leida parimaid ja efektiivsemaid koostöövõimalusi, et vähendada tegevuste dubleerimist eelkõige nendel turgudel, kus on mõlemal poolel esindajad olemas.

Nõudlus ekspordinõunike teenuste järele on aasta aastalt kasvanud – 2022. aastal oli ekspordinõunike ja Aasias paiknevate ekspordinõunike poolt Eesti ettevõtjatele pakutud **teenindusjuhtumite arv 2252**.

Aasia keskuse jaoks oli 2022. aasta väga aktiivne ja sündmusterohke ning ettevõtjate huvi näitas jätkuvat kasvutrendi. Aasia keskuse ekspordinõunike teenindatud ettevõtete ekspordikäive kasvas 2021 vs. 2022 I poolaastaga võrreldes +63%. Kõige suuremat kasvu näitasid Hiina (+303%), India (+109%) ja Jaapan (+52%). Kõige suurem langus oli Singapuris (-90%). Covidi tõttu olid Aiasse suunatud tegevused ja teenused 2021. aasta piiratumad, kuid 2022. aasta oli Aasia äriks avatud ning tähendas taas messe kohapeal, kontaktreise, seminare ja konverentse.

Tähtsamatest üritustest leidsid aset toidu- ja joogiettevõtete mess Foodexi Jaapanis (märts 2022), kolm messi Indias (IT ettevõtete Conference märtsis, toiduettevõtete AAHAR aprillis, puiduettevõtete India Wood Expo juunis), kaks kontaktreise Lõuna-Koreasse (meretööstusele oktoobris, toidutööstusele novembris), üks kontaktreis Jaapanisse (puidutööstusele novembris), üks kontaktreis Singapuri

(tehnoloogiaettevõtete konverents SWITCH novembris), Jaapani suurkorporatsioon, investoreid ning Eesti tehnoloogiaettevõtjaid koondav Japan Innovation Day (mais), konverentsi Latitude59 raames toimuv paneeldiskussioon Jaapani teemal (mais), India turgu süvitsi tutvustav India Business Day (oktoobris) ning üks Aasia-ülene rahvusvaheline konverents Big in Asia (detsembris, 120 osalejat).

Jaapani kontaktreis puittoodete sektorile, oktoober 2022

India Wood Expo, juuni 2023

Kuigi Hiina oli Covid piirangutest tingituna kinni, siis töö Tallinna tiimis olevate ekspertide toel jätkus, samuti koostöö Hiinas paiknevate hankepartneritega, et teenindada turul juba aktiivselt tegutsevaid ja laienevaid Eesti ettevõtteid. Samuti sai viimases kvartalis hoo sisse laienemine uuele sihtturule, milleks on Vietnam, et tasakaalustada Hiina volatiilsusest tingitud ebakindlust Eesti eksportööride hulgas ning pakkuda tugevat alternatiivi.

2022. aastal jätkas Aasia keskus tegevust ettevõtete toetamisel Hiina, Jaapani, India, Singapuri ja lisandunud Lõuna Korea suunal, aasta keskel liitus Tallinna tiimiga Kagu-Aasia projektijuht, et ette valmistada laienemist Vietnamis ning tutvustada ka teiste Kagu-Aasia riikide ekspordivõimalusi. Tihedas koostöös Aasia keskuse Tallinna projektijuhtidega osutasid Aasia keskuse ekspordinõunikud Singapuris, Hiinas ja Indias nõustamisteenuseid aasta jooksul 772 korral. Eesti ettevõtetele korraldati 38 üritust (+50% võrreldes eelneva aastaga), kus osales kokku üle 310 ettevõtja.

Lisaks tavapärasele teenustele ja teavitustegevusele oli Aasia keskus võtmepartner Osaka EXPO 2025 Eesti paviljoni kontseptsiooni väljatöötamisel ja läbirääkimiste pidamisel peakorraldajaga. Korraldajatele ja koostööpartneritele tutvustati Eesti paviljoni kontseptsiooni visiidil Tokyosse ja Osakasse augustis 2022, kuid kuna korraldaja ei võimaldanud Eestile individuaalset paviljoni EXPO alal, vaid esindatust Balti paviljonis, mis ei taga Eestile sellist nähtavust ja tulemuslikkust, mida kontseptsioon ette nägi, siis läbirääkimised jätkuvad, et leida sobiv lahendus.

Trade Estonia leht Hiina WeChat kanalis

Ekspordinõunikud tegid 2022. aastal 869 turule sisenemisega seotud eelnõustamist. **Sihtturu seminare ja veebiseminare** korraldati möödunud aastal 37, osa seminare toimus koostöös partneritega. Aasta jooksul toimus **31 ekspordipartneri** otsingut, välisurgudel korraldati (kaaskorraldaja või osalejana) **141 (veebi)üritust**.

I kvartalis käis Expo raames mitmeid äridelegatsioone (tervishoid, haridus, IT) Dubais. Toimused Suurbritannia ja Saksamaa sihtturu seminarid, aga ka Skandinaavia riikide seminar Tartus sisekujunduse valdkonna ettevõtetele. Stockholmi Eesti saatkonnas toimus üritus FinTechi ettevõtetele. Soome nõunik korraldas võrgustumisürituse Eestis masina- ja metallitööstuse ettevõtetele.

II kvartalis käis minister Sutt visiidil Rootsis, Singapuris ja USAs, lisaks Poola, Rootsi, Prantsusmaa, Saksamaa, Norra ja Hollandi sihturuseminarid. Soome nõunike puhul on märksõnad Gastro ja Navigate'i messid, kus oldi esindatud ja korraldati erinevaid üritusi. Toimus ka HealthTechi ettevõtete ja organisatsioonide külastus Oulu ning Norra delegatsiooni ja Taani puitmajade sektori ettevõtete visiit Eestisse. Prantsusmaa nõunik oli seotud Pariisis toimunud Cyber Summiti ja Eurosatory messiga.

III kvartalis aset leidsid järgmised sihtturu seminarid: AÜE seminar Gulfi regiooni kohta ning Prantsusmaa seminar toidusektorile. Lisaks korraldasid ekspordinõunikud ise või olid kaaskorraldajateks mitmel sündmusel: ministri visiit Soome, äridelegatsioonide visiidid Aberdeeni'i ja Norrasse. Sealhulgas külastati septembri alguses Norras toimunud Offshore Northern Seas 2022 messi, eesmärgiga tutvustada sourcing-teenust ja leida potentsiaalseid koostööpartnereid.

IV kvartalis toimusid järgmised sihtturu seminarid: AÜE seminar HealthTechi sektorile, Hollandi seminar merendussektorile koostöös Eesti Masinatööstuse Liiduga, Norra seminar koostööpartneriga IKT sektorile, Saksamaa seminar toiduettevõtetele ning Suurbritannia ja USA sihturuseminarid. Ka korraldasid ekspordinõunikud ise või

olid kaaskorraldajateks mitmel teisel sündmusel: Soome-Eesti koostöövõrkude loomise üritus Tallinnas, Taani puitmajade delegatsiooni visiit Eestisse, tehnoloogia ja küberkaitse valdkonna koostöövõrkude loomise üritus Pariisis Eesti saatkonnas, Alinhankinta messi raames toimunud koostöövõrkude loomise üritus, Nordic Business Forumi seminar Eestis, Rapla MAKi õppereis Soome, Eesti ettevõtete delegatsiooni visiit Lõuna-Prantsusmaale, Poola delegatsiooni visiit Tallinnasse, koostöövõrkude loomise üritus Eesti saatkonnas Helsingis, messiga Building Green kaasnevate B2B-kohtumiste korraldamine Taanis, Tansaania IKT konverentsil ettekande tegemine, Eesti delegatsiooni visiit Keeniasse, CleanTechi ettevõtetele mõeldud üritus Londonis.

Gastro messiga seotud networking'ü üritus Eesti saatkonnas Helsingis, mai 2022

Skandinaavia sihtturu seminar Tartus kodu, õue- ja avalike ruumide sisustamise sektorile

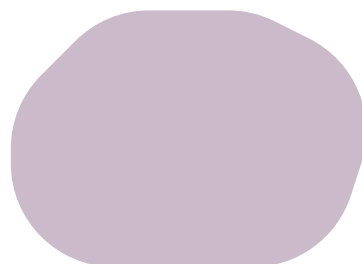
2022. aastal jõudis meieni nii ekspordinõunike kui ka kodulehe kaudu **234 sourcing**-päringut, ehk 234 nn sooja kontakti välisriikidest, kes olid huvitatud Eesti toodetest või teenustest ning kelle aitasime kokku viia potentsiaalsete koostööpartneritega Eestis. Enim päringuid tuli metalli-, mööbli-, puidu- ja toidutööstuse ning ehitusmaterjalide kohta. Lisaks oli huvi suur tehase majade tootjate ja tekstiilitööstuse vastu. Võrreldes varasemate aastatega on suurel määral kasvanud välisettevõtete huvi Eesti mööblitööstuse ettevõtete vastu, vähesel määral on tõusnud huvi ka metalli- ja masinatööstuse sektori vastu. Huvi IT sektori, toidu- ja tekstiilitööstuse ning tehase majade tootjate vastu on püsinud varasemate aastatega sarnasel tasemel. Sourcing-päringuid tuli enim lähiriikidest — peamiselt Soomest, Norrast, Rootsist, Saksamaalt, Prantsusmaalt, Hollandist ja Poolast.

Kuna sourcing-teenuse kliendid pöörduvad meie poole juba huviga Eesti vastu, siis taolistest päringutest kasvavad tihti välja reise algatused ehk tuuakse välismaised ostuhuvilised Eestisse tootjate ja teenusepakkujatega tutvuma. Selliseid tutvumisi võib

korraldada nii virtuaalselt kui ka füüsiliselt. Üks 2022. aasta edulugudest oli virtuaalne sourcing-üritus Taani ettevõtte Jyskiga, mis toimus 2022. a jaanuaris ja mille raames seitse Eesti mööblitööstuse ettevõtet tutvustasid end virtuaalselt – nendest ühega alustas Jysk 2022. aastal ka koostööd. Sarnase virtuaalse ürituse korraldasime märtsikuus ka ühele teisele Taani mööblipoodide ketile Salling Group. Peale selle toimus 2022. aastal mitu füüsilist *sourcing*-reisi Eestisse, näiteks aprillikuus Soome ettevõtete kohtumine Eesti IT ja autotööstuse ettevõtetega ning maikuus Soome ettevõtete kohtumine Eesti metalli- ja masinatööstuse ettevõtetega.

2022. aasta oktoobris korraldasime Eestis ekspordi kõige suurema ürituse Go Global Awards. Tegemist oli kolmepäevase üritusega, mis hõlmas kahepäevast konverentsiprogrammi, messiala, auhinnagalat, Eesti ettevõtete külastusi, turismiprogrammi ja mitut kõrvalüritust. **Üritusel oli kokku 511 osalejat, kelle hulgas olid meie sõsarorganisatsioonid 26 riigist ja ettevõtete juhid 58 riigist.**

Kõige märgilisemaks ja mõjusamaks sündmuseks Aasia suunal võib lugeda **Big in Asia konverentsi**, mis toimus 8. detsembril Tallinnas, olles proaktiivseks ja praktiliseks teenäitajaks Eesti ettevõtjatele ja koostööpartneritele Aiasse sisenemisel ja seal laienemisel. Üritust külastas 120 inimest. Fookuses olid Jaapan, Lõuna-Korea, India, Singapur ja Kagu-Aasia.

ICT küberturvalisuse *sourcing*-üritus Tallinnas 2022

Go Global Awards konverents, oktoober 2022

Big in Asia konverents, detsember 2022

Rahvusvaheline müük

2022 aastal korraldasime 21 riiklikku ühisstendi rahvusvahelistel ärimessidel. Esmakordselt oli plaanis kaitsetööstusmess World Defence Show Saudi Araabias, toidu- ja joogisektori mess Foodex Jaapanis, tehnoloogiamess GITEX 2022 Araabia Ühendemiraatides, kosmosevaldkonna mess IAC 2022 Prantsusmaal ja CERN-i mess Big Science Business Forum 2022 Hispaanias. Eesti brändi võtmes disainitud ühisstendid rahvusvahelistel messidel on ettevõtete seas ühed kõrgemini hinnatud eksporditeenused (2022. aasta rahulolu ühisstendide teenusega oli kümnepalliskaalal 9,25). Aastas esines ühisstendidel, ligikaudu 200 firmat 12 sektorist ja aina suurem rõhk on turundus- ja kommunikatsioonitegevustel messi sihtriigis ja sihtrühmas. Mitmel messil tegime koostööd sektoriturundusega, et meie nähtavust veelgi suurendada.

Smart City Expo 2022 Eesti ühisstend

2022. aastal jätkasime **digiekspordi** ehk virtuaalsete B2B-kohtumiste teenuse pakkumisega. Sel aastal oli toidu- ja joogiettevõtetele võimalus osaleda *online* kuuel Wabel Summitil. Wabel Summit on B2B-turunduse veebiplatvorm, kus osaleb ostjaid kogu maailmast – 80% Euroopast, 20% ülejäänud maailmast (Aafrika, Austraalia, Aasia, Lähis-Ida). Selleks et meie ettevõtte oleksid ekspordiüritusteks, messideks ja B2B-kohtumisteks hästi ette valmistatud, korraldasime mitmesuguseid koolitusi: messi-, müügikõne- ja *storytelling*'u koolitusi, samuti LinkedIni ja Saksamaa digikuvandi koolitusprogrammi. Koolituste eesmärk on suurendada ettevõtete teadmisi ja oskusi digitaalsete müügikanalite kasutamisel ning valmistada neid ette edukateks B2B-kohtumisteks.

Tegevus ekspordi fookusturgudel Saksamaal ja Araabia Ühendemiraatides

Saksamaa

Fookussektorid: infotehnoloogiasektor ning masina-, metalli-, mere- ja elektroonikatööstus

Sektoriturunduses keskenduti eelkõige fookusriikide (Araabia Ühendemiraadid ja Saksamaa) turgudele, kus laiendati tegevust valdkonnapõhiselt. 2022. aastal lisandus Saksamaa suunal valdkonnana meretööstus ning sektori esiletoomiseks toimus selles vallas pressireis Saksa ajakirjanikele. Infotehnoloogia sektoris valmis kuus edulugu, mis leidsid kajastuse *tradewithestonia* kodulehel nii eesti kui saksa keeles. Jätkus töö suuremate sektorite avalike suhete ja turundusplaanidega (sisuturundus, kampaaniad Taste Estonia, Industry Estonia) ning tegevusega konverentsidel ja messidel nii sihtturgudel kohapeal kui ka Eestis.

Näited artiklitest, mis ilmusid Saksamaal väljaannetes

Aastatel 2021–2023 on Saksamaale suunatud sektoriturunduse fookuses infotehnoloogia, elektroonika, masina- ja metallitööstus ning osaliselt ka puidusektor, kelle edulugusid aitasime 2022. aastal võimendada. Sisuturundusena tutvustasime Eesti ettevõtteid erialakirjanduses artiklite, juhtkirjade ja edulugudega. Artiklid ja tegevused jaotusid aastate kaupa perioodidesse, luues ühtse terviku (kokku ilmus Saksamaal 21 artiklit ja üks taskuhääling).

Jätkasime 2019. aasta mais alustatud info- ja teenustepaketi pakkumist ja edasiarendamist Saksamaale ekspordivatele ja sellega alustavatele ettevõtetele. 2022. aastal Saksamaale reisimisel otseseid piiranguid ei olnud, küll aga esines piiranguid külaliste vastuvõtmisel suuremates ettevõtetes. Võis täheldada sakslaste ettevaatlikku suhtumist uutesse kontaktidesse ja äripartneritesse seoses Ukraina sõjaga. Hoogustamaks füüsilisi kohtumisi ja sihtturu tunnetust pärast pandeemiat, korraldasime kolm kontaktreis:

- + 15.–18. mail 2022 meretööstuse sektori kontaktreis Põhja-Saksamaale Hamburgi ja Bremenisse;
- + 19.–21. septembril 2022 kontaktreis „Tööstuse tarneahel – masin, metall“ Baden-Württembergi liidumaale ja Stuttgarti, mis on Saksa masinaehituse ja metallitööstuse keskus;

- + 25. –27. oktoobril 2022 kontaktreis Smart Mobility & Smart Solutions Baierimaale ja Münchenisse.

Meretööstuse kontaktreisil osales kuus, tööstuse tarneahela kontaktreisil kaheksa ja Smart Mobility reisil viis ettevõtet. Kontaktide mõttes oli meie ettevõtetele kõige avatum Saksamaa Smart Mobility ja Smart Solutionsi sektor ja huvi meie ettevõtete vastu oli suur. Kõige suletumaks osutus masina- ja metallitööstuse sektor.

Smart City & Smart Mobility kontaktreis Münchenisse, oktoober 2022

Hannover Messe 2022 Eesti riiklik stand

Märtsis lõpetasime programmi „**Digikuvandi programm edasijõudnutele**“, mis koosnes neljast veebiseminarist ja individuaalsetest konsultatsioonidest. Programmi edukalt läbinuil aitasime soovi korral koostada saksakeelse artikli ja avaldasime selle lehel *tradewithestonia.com*. Ettevõtete Flowit ja Radius Machining kohta ilmusid artiklid ka Saksa meedias. Osalesime ja toetasime Eesti infotehnoloogiaettevõtete osalemist üritusel „German-Baltic Digital Summit 2022“ Põhja-Saksamaal Lübeckis, mis toimus 22. mail 2022.

30. maist 2. juunini 2022 osalesime Eesti riikliku promostendiga maailma juhtival tööstus- ja tehnoloogiamessil **Hannover Messe 2022** Digital Ecosystemsi hallis. Meie moto oli „**Digital Society = Smart Industry**“. Koos 12 ettevõtte ja kolme erialaliiduga (IT, masinatööstus ja elektroonika) näitasime nelja päeva jooksul Eesti IT-lahenduste ja tööstuse paremiku. Hannoveri messil osalemine on riigi seisukohast väga oluline, sest on ettevõtetele hea võimalus oma tooteid ja teenuseid tutvustada ja müüa.

Araabia Ühendemiraadid

Fookussektorid: toidutööstus, infotehnoloogiasektor ja kaitsetööstus.

Aasta alguses andis Araabia Ühendemiraatide (AÜE) suunas tegevusele tooni Dubai Expo (1. oktoobrist 2021 kuni 31. märtsini 2022), mille raames kinnistas Eesti Lähis-Ida regioonis oma edumeelset e-riigi kuvandit. Selle tuules said rohkem tähelepanu ka teised sektorid, eelkõige toidutööstus. Sektoriturundusega aitasime Eesti ettevõtete nähtavust suurendada, sealhulgas Eesti rahvuspäeva ajal 20. märtsil. Aasta algul

toimunud pressireisi raames tutvustasime Eesti toidukultuuri AÜE meediale ja mõjuisikutele. Sügisel jätkasime kampaaniaga ning korraldasime HoReCa sektori tippkokkadele ja ostujuhtidele pressireisi Eestisse. Aasta jooksul jõudis poekettidesse mitu tootjat, osaga sõlmiti lepingud, osaga läbirääkimised jätkuvad.

Jätkasime Taste Estonia kajastuste juurutamist ning tutvustasime Eesti ettevõtteid erialakirjanduses artiklite ja edulugudega. Kaasasime kohalikke mõjuisikuid sotsiaalmeedia kampaaniatesse ning valmis video Eesti toidutööstuse toodetest, mis on AÜE-s juba kättesaadavad.

Näited kajastustest Araabia Ühendemiraatide traditsioonilises ja sotsiaalmeedias

Eesti riigi ühisstend messil Gulfood 2022 Dubais, veebruar 2022

Programmiga „Süsteemne eksport Araabia Ühendemiraatidesse“ alustab kolmas grupp toiduainetööstuse ettevõtteid, september 2022

Veebruaris toimunud piirkonna võimsamal rahvusvahelisel toidumessil Gulfood 2022 olime Dubais väljas kõigi aegade suurima ühisstendiga – osales 18 toiduainetööstuse ettevõtet.

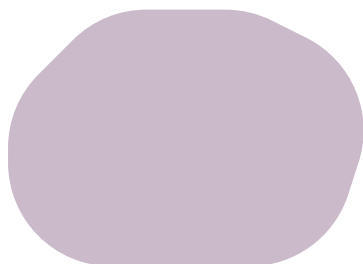
2022. aasta sügisel alustasime juba kolmandat korda toiduainetööstuse

ettevõtetele mõeldud kuuekuulise programmiga „**Süsteemne eksport Araabia Ühendemiraatidesse**“, mille eesmärk on ettevõtteid enne Araabia Ühendemiraatide turule sisenemist põhjalikult ette valmistada.

Praeguseks on 20 toidu- ja joogiettevõtet läbinud põhjaliku programmi Araabia Ühendemiraatide turule sisenemiseks. Sellele on tavapäraselt järgnenud osalemine Gulfoodi messil, mis on ettevõtjate hinnangul nähtavuse ja müügiedu mõttes üks atraktiivsemaid messe regioonis. Meie eesmärk on luua ökosüsteem, mis toetaks Eesti ettevõtete pikaajaliste ja stabiilsete kliendisuhete loomist Araabia Ühendemiraatide turul. Statistika põhjal on toiduainete müük AÜE suunal võrreldes aastatagusega kümnekordistunud.

Infotehnoloogia- ja kaitsetööstuse sektoreid toetame Araabia Ühendemiraatides peamiselt sektoriturunduse kaudu ning riiklike ühisstendide korraldamisega sektori messidel – tehnoloogiamess Gitex (Dubai), kaitsetööstuse messid IDEX (Abu Dhabi) ja World Defence Show (Riyadh), mis toimuvad üle aasta.

2022. aastal korraldasime esimest korda toidu- ja infotehnoloogia sektorile **kontaktreisid Saudi Araabiasse ja Araabia Ühendemiraatidesse**. Saudi Araabia on ligikaudu 35 miljoni elanikuga Araabia Ühendemiraatide kõrval atraktiivne ja veel küllastumata turg, mis on ettevõtetele väga huvipakkuv. Riigi tugi sellistel kaugetel turgudel on väga vajalik, et tagada meie ettevõtete vastu suurem usaldus ja toetada nende ärilisi eesmärke.

Infotehnoloogiasektori kontaktreis Saudi Araabiasse ja Araabia Ühendemiraatidesse, Riyadh, oktoober 2022

Süsteemne eksport Euroopas digitaalsete müügikanalite kaudu

2022. aasta kevadel alustasime järjekorras teise grupiga virtuaalses koolitusprogrammis „Süsteemne eksport Euroopas digitaalsete müügikanalite kaudu“, mis koosnes veebiseminaridest, -konsultatsioonidest ja virtuaalsetest kliendikohtumistest. Põhjalikus koolitusprogrammis jagasid rahvusvahelised konsultandid ja turuekspertid pandeemia ning Ukraina sõja tõttu muutunud turusituatsioonist lähtudes teadmisi, kuidas edukalt eksportida ja virtuaalsed kanalid ettevõtte jaoks tööle panna.

22 ettevõtet ja ligi 45 ekspordivaldkonna töötajat läbisid koolitusprogrammis edukalt kaheksa veebiseminarit ja kuus veebikonsultatsiooni. Programm lõppes

ettevõtjatele individuaalsete virtuaalsete kliendikohtumistega, mille eesmärk oli viia Eesti ettevõtted kokku potentsiaalsete koostööpartneritega sihtturul. Kõige enam oli programmis osalenud ettevõtete hulgas infotehnoloogia ettevõtteid (32%). Järgnesid masinate ja seadmete tootjad (23%), puitmajade tootjad (9%) ning trükiteenuste pakkujad (9%).

Programmis keskendusime Soome, Rootsi, Norra ja Saksamaa turgudele. Ettevõtte sai valida, millise turu suunal ta programmis tööle hakkab. Pooled teenuses osalenud ettevõtetest keskendusid Saksamaa, 23% Soome, 23% Rootsi ja 4% Norra turule. Programmi lõpus toimunud virtuaalsed kliendikohtumised sihtriigis olid edukad: 73% ettevõtete puhul võis arvata, et kahe kliendikohtumise käigus tekkinud kontakt võib tulevikus realiseeruda koostööks.

Osalejate keskmine hinne koolitusprogrammile oli 8,3. Enim hinnati koolituse praktilisust, kohest rakendamise võimalust ning oluliseks peeti ka individuaalsete nõustamiste käigus saadud infot. Suurt väärtust nähti kompetentsete rahvusvaheliste ekspertide kaasamises ning võrgustike loomises programmis osalevate ettevõtetega.

Koolitusprogrammi „Süsteemne eksport Euroopas digitaalsete müügikanalite kaudu“ vaheseminar, august 2022

Kontaktreisid ja B2B-kohtumised

2022. aastal toimus erinevatele sektoritele 10 kontaktreisi kuude sihtriiki. Neist neli korraldati koostöös Aasia keskusega. Kontaktreisi eesmärk oli tutvuda põhjalikumalt ekspordituruga ning sõlmida seal esmaseid ärikontakte või arendada olemasolevaid. Kontaktreisid toimusid järgmistele sektoritele:

Infotehnoloogia sektor:

- + Saksamaa
- + Araabia Ühendemiraadid ja Saudi Araabia
- + Tansaania ja Keenia
- + Singapur (koostöös Aasia keskusega)

Toiduainete tööstus:

- + Araabia Ühendemiraadid ja Saudi Araabia
- + Lõuna-Korea (koostöös Aasia keskusega)

Puidutööstus:

- + Jaapan (koostöös Aasia keskusega)

Meretööstus:

- + Saksamaa
- + Lõuna-Korea (koostöös Aasia keskusega)

Lõuna-Korea kontaktreis meretööstusele, Soul, oktoober 2022

Masina- ja metallitööstus:

- + Saksamaa

2022. aastast alates pakume ühisstendil osalevatele ettevõtetele messi ajal ka **B2B-kohtumisi**. Kohtumiste eesmärk on tekitada messistendil osalevate Eesti ettevõtete vastu huvi ning pakkuda võimalust luua tugevaid kliendikontakte, millest võib välja kasvada perspektiivikas kliendisuhe või partnerlus. **2022. aastal korraldati B2B-kohtumisi 10 messi raames.**

III kvartalis leidsid aset järgmised sihtturu seminarid: AÜE Gulfi regiooni seminar ja Prantsusmaa seminar toidusektorile. Peale selle olid ekspordinõunikud ise mitme ürituse korraldajad või kaaskorraldajad: ministri visiit Soome, äridelegatsioonide visiidid Aberdeeni'i ja Norrasse. Septembri alguses külastati Norras toimunud ONS (Offshore Northern Seas) 2022 messi eesmärgiga tutvustada *sourcing*-teenust ja leida potentsiaalseid koostööpartnereid.

IV kvartalis toimusid järgmised sihtturu seminarid: AÜE seminar HealthTechi sektorile, Hollandi seminar merendussektorile koostöös Eesti Masinatööstuse Liiduga, Norra seminar koostööpartneriga IKT sektorile, Saksamaa seminar toiduettevõtetele ning

Suurbritannia ja USA sihtturuseminarid. Peale selle olid ekspordinõunikud ise mitme ürituse korraldajad või kaaskorraldajad: Soome-Eesti koostöövõrkude loomise üritus Tallinnas, Taani puitmajade delegatsiooni visiit Eestisse, tehnoloogia ja küberkaitse valdkonna koostöövõrkude loomise üritus Pariisis Eesti saatkonnas, Alinhankinta messi ajal toimunud koostöövõrkude loomise üritus, Nordic Business Forumi seminar Eestis, Rapla MAK-i õppereis Soome, Eesti ettevõtete delegatsiooni visiit Lõuna-Prantsusmaale, Poola delegatsiooni visiit Tallinna, koostöövõrkude loomise üritus Eesti saatkonnas Helsingis, Building Greeni messiga kaasnevate B2B-kohtumiste korraldamine Taanis, Tansaania IKT konverentsil ettekande tegemine, Eesti delegatsiooni visiit Keeniasse, CleanTechi ettevõtetele mõeldud üritus Londonis.

Rahvusvaheliste ekspertide kaasamine

2022. aasta kevadel jätkasime rahvusvaheliste ekspertide kaasamise teenusega, et pakkuda ettevõtetele ekspordi- või tootearenduse vallas tuge üle maailma. 2022. aastal korraldasime kaks taotlusvoorut – kevadel ning sügisel. Kokku kandideeris teenusesse 57 ettevõtet ja 2023. aasta seisuga oli seda läbimas 45 ettevõtet. Nendest 40 vajasis ekspordialast tuge ning viis kasutas tootearenduse valdkonna eksperdi abi.

Enim kasutati teenust Saksamaa (9 ettevõtet) ja Araabia Ühendemiraatide (8) suunal. Järgnesid Soome (6), Hiina (4) ja Norra (3). 73% teenuses osalenud ettevõtetest sisenesid teenusesse oma eksperdiga, 27% vajasis tuge eksperdi leidmisel. Kõige rohkem oli teenust kasutanud ettevõtete hulgas toidu- ja joogisektori ettevõtteid (38%), järgnesid erinevaid teenuseid pakkuvad (13%) ning erinevates tootmisvaldkondades tegutsevad ettevõtted (13%) ja tervisetehnoloogia ettevõtted (9%).

Peamised valdkonnad ekspordialases koostöös eksperdiga olid kliendikontaktide vahendamine ja ettevalmistus kliendikohtumisteks, turule sisenemise strateegia koostamine, turundusalane nõustamine ning toote või teenuse positsioneerimise ja kliendisegmendi valikuga seotud nõustamine. Tootearenduse vallas töötati enim toote või teenuse kohandamisega vastavalt sihtriigile. 2023. aasta veebruari seisuga on teenuse edukalt läbinud 22% osalevatest ettevõtetest. Keskmine tagasiside ekspertide kaasamise teenusele on kümnepalliskaalal 9,6 ja ettevõtete seas on teenuse vastu suur huvi.

Välisinvesteeringud

Välisinvesteeringute osakond aitab **kasvatada Eesti majandust välisinvesteeringute riiki toomisega**, luues seeläbi kõrge lisandväärtusega töökohti ning maandades kapitali- ja teadmismahukaid tehnoloogiainvesteeringuid. Välisinvesteeringute mõjul arendatakse mitmekülgset kohalikke tööstusharusid, tuuakse riiki uusi teadmisi ja tehnoloogiaid ning suurendatakse rahvusvahelistesse väärtusahelatesse põimumist.

2022. aastal pühendusime uue **välisinvesteeringute strateegia väljatöötamisele**, mis suurendab **proaktiivset** välisinvesteeringute toomist Eestile vajalikesse **strateegilistesse majandussektoritesse**. Uue strateegia eesmärk on leida **väärtusahelaid välja selgitades** targemaid võimalusi, kuidas välisinvesteeringuid

maandada, et toetada väärtusahelate arendamist ja pikendamist, luues omakorda rohkem võimalusi Eesti ettevõtetele. Soovime olla **Eesti ettevõtetele parem partner** välisinvesteeringute leidmisel koostöös erialaliitude, klastrite ning äridiplomaatia vallas ka saatkondade ja teiste partneritega nii Eestis kui sihtriikides. Toetame proaktiivset lähenemist koos targa **riigiturunduse ja digitaalsete automatiseeritud teenuslahendustega**, et suurendada potentsiaalsete uute välisinvestorite näol kliendibaasi.

Minister Andres Sutt külastamas koverentsil Latitude59 Meet Estonia ala

Välisinvesteeringute valdkonna tähtsamad tegevused

2022. aasta oli kriiside aasta ja Ukrainas toimival sõjal teatav mõju Eesti mainele potentsiaalsete investorite silmis. Peale selle mõjutasid Eesti investeerimiskeskonda kõrged energiahinnad ja kasvav inflatsioon, mis tekitasid investorites ebakindlust või mõtteid investeerimisprojekte edasi lükata. Seetõttu tegelesime esimesel poolaastal mahuka selgitustööga, et **investorite usaldus Eesti vastu püsiks**. Teine poolaasta oli taas äriiselt aktiivsem ja hulk Eestile olulisi investeerimistehinguid said kinnituse.

Kokkuvõttes oli huvi Eestisse investeerimise vastu endist viisi suur, mida ilmestab ka meie meeskonna kaasabil tehtud kõigi aegade välisinvesteeringute rekordtulemus. Uute kliendikontaktide huvi põhjal võib öelda, et hoolimata maailmamajanduse kriisidest näevad paljud ettevõtjad Eesti mitmes sektoris – olgu see siis energeetika, tehnoloogia või kaitsetööstus – uusi võimalusi.

2022. aasta strateegiliste tegevuseesmärkide täitmine oli järgmine:

- + Välisinvesteeringute maht: 351 mln eurot (eesmärk 200 mln)
- + Loodud töökohtade arv: 1578 (eesmärk 1000)
- + Regionaalsete investorkonsultantide portfellis olevate välisoslustega ettevõtete lisandväärtus töötaja kohta ületab piirkonna keskmist 1,25 korda: 77% (eesmärk 85%)
- + Kokku oli 2022. aastal **34 edukat investeerimisprojekti**, millest 10 olid uued (kogumaht ligikaudu 203 mln eurot) ja 24 jätkuinvesteeringud (kogumaht ligikaudu 148 mln eurot). Maailmamajanduse olukorda arvesse võttes oli

- + teadlik valik keskenduda suuremas mahus jätkuinvesteeringutele, kuivõrd kliendid on Eestis juba esimesed investeeringud maandanud ja tunnevad kohalikke olusid ja turgu.

Jätakuinvesteeringute edulugude profiil oli majandussektorite ja regioonide arvestuses mitmekesine. Heade näidetena saab välja tuua Saksamaa ettevõtte Kühne+Nagel IT arenduskeskuse jätkuinvesteeringu, mis on üks suurimaid töökohti loonud jätkuinvesteeringuid, aga ka eelmisel aastal ettevõtluse auhindade konkursil **aasta välisinvestoriks** valitud ja jätkuinvesteeringu teinud Soome ettevõtte Incap Electronics. Saaremaal tegutsev ettevõtte on hea näide, kuidas ka keskustest eemal on võimalik luua lisandväärtust ning olla osa globaalsest ettevõtlusest.

Uute välisinvesteeringute maandamisel tuleb keskenduda väärtusahelate arendamisele ja pikendamisele. Neid märksõnu ilmestab hästi 2022. aastal aset leidnud Neo Performance Materials **magnetitehase projekti edulugu**, millega välisinvesteeringute osakond tegeles juba mitu aastat. Neo Performance Materials otsus rajada Ida-Virumaale magnetitehas oli eelmise aasta suurim projekt nii investeeringumahult kui ka loodud töökohtade arvult. Samuti oli see Eestile ja Euroopale ka strateegiliselt tähtis välisinvesteering. Tehas saab oluliseks osaks elektrisõidukite ja tuulegeneraatorite tarneahelates Euroopa Liidus ja Põhja-Ameerikas ning selle arengupotentsiaal on suur.

Väärtusahelate ja teadmismahukuse kontekstis väärrib esiletoomist Norra päritolu jäälohkujate tootja Bifrost Tug, kes rajab Eestisse üksuse ja **arenduskeskuse**. Projekt sai meie rakendusürituste programmist rahastust ligi 800 000 eurot, mis näitab, kuidas hästi toimivad toetusmeetmed aitavad välisinvesteeringuid maandada. Projekti sisuks on töötada välja uudse disainiga eemaldatav jäälohkumise vöör väiksematele puksiirilaevadele, et need pääseks talvisel ajal meretuuleparkides tuulegeneraatoritele paremini ligi. Koostööd tehakse ka Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare kolledži väikelaevaehituse kompetentsikeskusega (SCC) ja projekti õnnestumine annab palju juurde Eesti meretuule sektori väärtuspakkumisele.

Näitena eduka koostöö algusest võib välja tuua 2022. aasta detsembris Münchenis toimunud Airbusi suurima turundussündmuse **Airbus Summit**, kus pooled teavitasid avalikkust **LifeSaver in Estonia** programmist ja koostöö käivitamisest. Kajastuse tõttu on Eesti juba pälvinud innovaatilisi lennunduslahendusi arendavatelt organisatsioonidelt märkimisväärset rahvusvahelist tähelepanu. LifeSaver in Estonia on koostööprojekt Airbus Helicoptersi, International SOS-i ja Eesti riigi (EIS) vahel, mis pakub Eestile kõrge nähtavusega platvormi meie lennunduse, meditsiini ja digitaalsete võimekuste tugevate külgede näitamiseks ja ekspordimiseks. Projekti eesmärk on katsetada Airbusi kõige uuemaid **eVTOLi õhusõidukeid** (nn elektrilisi õhutaksosid) ja muid sarnaseid tehnoloogilisi lahendusi valdkonnas, kus nende positiivne mõju ühiskonnale on kõige suurem – kiirabi- ja päästeteenuses. Ettevalmistustega selles vallas alustatakse veebruaris 2023.

Pöörasime olulist rõhku regionaalsete investorkonsultantide rolli ja **jätakuinvesteeringute** süsteemi struktureerimisele, mille laiem eesmärk on olemasolevate välisettevõtete Eestis hoidmine ja nende töökohtade säilitamine. Regionaalsed investorkonsultandid keskenduvad oma regiooni välisettevõtete arengu ja laienemise toetamisele, suurendades kohtumiste ja kliendiportfellide arvu. Välisinvesteeringute regioonidesse toomisel oli fookus keskmisest kõrgema lisandväärtuse loomisel.

Äridiplomaatia koostöömudeli rakendamiseks sõlmisime Välisministeeriumiga lepingu, mille raames koostasime ekspordi ja turismi osakonna ning Välisministeeriumi vastavate riikide saatkondadega äridiplomaatia prioriteetrikides tegevuskavad, mis sisaldasid ühiselt läbi arutatud eesmärgid, esmatähtsaid sektoreid, mõõdikuid ja ürituste plaane. Tegu on koostöö tulemuslikumaks korraldamiseks vajaliku tööriistaga.

Majandus- ja investeerimiskeskonna arendamisel on suur roll meie äriarenduse meeskonnal, kellega lõime **16 uut väärtuspakkumist**, mis aitavad välisinvesteeringuid proaktiivsemalt maandada. Strateegiliselt väärtavad märkimist väärtuspakkumised **avamere tuuleenergeetika, drooninduse ja kaitsetööstuse vallas**, mis on välisinvesteeringute poolest praegu ühed populaarsemad majandussektorid.

Äriarendusettepanekud vajavad pidevat tööd, et edendada Eesti silmapaistvust investeerimiskeskonnana. **2022. aastal tegime selles vallas 22 ettepanekut** – näiteks panus Eesti *fintech*-strateegia loomisse, välismaalaste seaduse muudatusesse, avamere tööstuse arendamisse ja TAIE 2025 fookusvaldkondade väljatöötamisse.

2022 aasta alguses valis **UNESCO** all tegutsev IRCAI (The International Research Center in Artificial Intelligence) välja 100 tähtsamat tehisintellektipõhist lahendust, millel on potentsiaali lahendada globaalseid probleeme ja aidata kaasa inimkonna kestlikule arengule. Meie välisinvesteeringute keskuse **automatiseerimislahendused** valiti IRCAI koostatud väarikasse nimekirja. Esile tõstetud lahenduste sekka pääsemine tõi omakorda kaasa nii meediahuvi kui ka teiste riikide investeerimisagentuuride soovi õppida Eesti kogemustest.

Kolmandat aastat järjest tunnustas Emerging Europe Eestit parima välisinvesteeringute agentuuri auhinnaga. Invest Estonia puhul toodi silmapaistvate eduteguritena välja innovaatsilisust, loovust ja mitmekülgset toetavat investorteenindust.

Välisinvesteeringute juht Joonas Vänto Brüsselis võtmas vastu Emerging Europe'i parima IPA auhinda

Uue tehnoloogilise lahendusena valmis **võrdlustööriist ComparEST**, mis võimaldab kõrvutada Eestit investeeringute atraktiivsust teiste riikidega. Võrdlus käsitleb viite peamist sammast, mis näitavad riigi investeeringute atraktiivsust – inimkapital, maksud, ärikeskkond, poliitiline ja finantsstabiilsus ja taristu. Huvilised saavad võrdlustööriista kasutamisel tehtud sekorivaliku põhjal endale (automaatselt) koostatud personaalse väärtuspakkumise. Tööriist on kõigile kasutamiseks aadressil <https://investinestonia.com/compare/>.

#westandwithukraine

Українською

As Estonia stands firmly with Ukraine and is prepared to offer safety to Ukrainians fleeing the war, this page covers basic information on arriving and staying in Estonia and finding ways to relocate a business to Estonia in order to ensure the continuity of business if demanded by the situation in Ukraine.

MORE INFORMATION

1247

state services hotline

+372 600 1247

state services hotline from abroad

Ukraina KKK veebilehe päis #westandwithukraine

Reageerisime operatiivselt Ukrainas puhkenud sõjale, luues veebilehe <https://investinestonia.com/for-ukrainians/> korduvate küsimuste-vastustega nii inglise kui ukraina keeles. Ühtlasi treenisime Covidi-kriisi alguses taibutalgu sündinud vestlusroboti Suve vastama kiirelt ukrainlaste küsimustele. Lahendus oli vajalik leevendus olukorras, kus valideeritud infot nappis ning infoliinid olid ülekoormatud. Veebileht ja vestlusrobot olid kriisi algusajal üks esimesi elektroonilisi ukrainakeelseid infoallikaid. Saime aidata tundandeid inimesi ja nende seas sadu ettevõtjaid.

Ukraina kriisis tegelesime Eesti maine päästeoperatsiooniga. Koondasime rahvusvahelise suhtluse jaoks **sõnumid ja narratiivi** Eestist kui turvalisest paigast leheküljele <https://brand.estonia.ee/sonumid/valdkonnad/eesti-turvalisus/>. Aktsiooni järeltegevusena lisasime Eesti brändi põhisõnumitesse neljanda olulise samba, mida on vaja teadvustada ja rõhutada – demokraatlikud väärtused.

Arenenud ühiskonnana väärtustame oma tegevuses üha enam mitmekesisust ja pikka perspektiivi. Sellest missioonist oli kantud **Unicorn59** veebisündmus, kus oma mõjukaid ja maailma muutvaid tooteid-teenuseid esitlesid teiste seas säravad naisasutajad.

Üle mitme aasta toimus Eesti juhtiv tehnoloogiakonverents **Latitude59** täismahus koos kõikide eel-, järel- ja kõrvalsündmustega. Latitude59 on tõmbesündmus, mille ümber ehitame erinevaid visiite, et meelitada Eestisse potentsiaalseid välisinvestoreid. Oleme Latitude59 üheks suurimaks partneriks ja võimestame konverentsi arengut, et see oleks üha enam põhjuseks investoritel ja innovatsiooniliidritel Eestit külastada.

Kõrgetasemeline **Estonia's Friends International Meeting (EFIM)** tõi südasuvel kokku rekordiarvu külalisi. Äriseminar toimus kestlikkuse egiidi all, hõlmates teemasid linnaruumi innovatsioonist kuni rõivatööstuseni. Välisinvestoritele toimus lisaks EFIM-i põhiprogrammile võrgustumissündmus, mille tulemusena on juba toimunud jätkutegevused investoritega Rootsist, Norrast jm.

Eesti Asutajate Seltsi president Kaidi Ruusalepp vestlemas värskest ükssarviku staatusse jõudnud Glia asutaja Carlos Paniaguaga Unicorn59 üritusel

Single.Earth asutaja Merit Valdsalu Unicorn59 üritusel

EFIM-i väliskülalised Türisalu pangal päikeseloojangut pildistamas

Minister Järvan kõnelemas Helsingis Slushil Eesti paneelis

Mitmesugustel **sünnimustel** osalemine partnerite või kõrvalsünnimuste korraldajatena oli eriti intensiivne sügisperioodil, kuhu lükkusid paljud kevadel sõja tõttu pausile pandud tegevused. Suurema tähelepanu pälvisid London Tech Week, sSTARTUp Day, Web Summit, Slush ning väga hästi õnnestunud nišiüritused, nagu näiteks Food Innovation Summit.

Jätkasime pika traditsiooniga ajakirja **Life in Estonia** väljaandmist. Ajakirja mõjust annavad tunnistust ettevõtete pöördumised, et saada selles kajastatud. Kevadnumbris oli näiteks fookuses *fintech*- sektor. Kaanelugu oli Merit Valdsalust, kelle ettevõtte Single.Earth võimaldab muuta metsade ja looduse säilitamise majanduslikult kasulikuks. Sügisnumbris keskendusime aktuaalsele energiateemale ning valdkonna novaatorlikele tegijatele. Peaminister Kaja Kallase suur intervjuu andis edasi olulised

sõnumid Eesti koostööst liitlastega, mis tagab regiooni turvalisuse. Samuti käsitleti Eesti arengu- ja majandustemasid.

Rahvusvaheliselt kaalukate väljaannete ajakirjanikega suhete loomiseks korraldasime asutuse ühise **pressireisi** The Hype is Real, millele lisasime regionaalse mõõtme – eraldi Tartu päeva, mis võimaldas avada täiesti uusi teemasid alates geenitehnoloogiast, targa linna lahendustest kuni TÕ süvatehnoloogia arendusteni. Tihedasse programmi mahtusid ka kohtumised peaministri ning majandus- ja taristuministriga. Ka korraldasime koostöös Välisministeeriumi, Finance Estonia ja teiste ühendatud üksustega kitsamalt sihitud Nordic FinTech Magazine'i pressireisi, mille tulemusena sai meediakajastust 13 Eesti finantsvaldkonna ettevõtet ja tugiorganisatsiooni.

Välisajakirjanikud Tartus targa linna lahendusi kogemas

Minister Andres Sutt Saksamaal ARIC *showroom*'i avamisel

Peaminister Kaja Kallas Volvo Carsi külastusel Rootsis

Kõrgetasemelisi visiite või ettevõtmisi ministri osalusel toimus Eestist väljas kokku 19. Teoks sai vabariigi presidendi ja teda saatva äridelegatsiooni töövisiit Ameerika Ühendriikidesse. Peaministri juhtimisel toimusid visiidid Norrasse ja Rootsi. Londonis näiteks andis peaminister ärihommikusöögi investoritele. Kõige enam visiite tehti minister Suti juhtimisel: Saksamaale, Hollandisse, Soome, Iisraeli ja Prantsusmaale. Minister Järvaniga korraldati visiidid Soome ja Norrasse, minister Liimetsaga Rumeeniasse ja minister Sikkutiga Poolasse. Suursaadik Lubi juhtimisel toimusid meretuuleparkide-temaline äridelegatsiooni visiit Šotimaale ja e-tervise vallas visiit Suurbritanniasse.

Eestis kohapeal võõrustasime **128 visiiti**. Kõige enam **investorvisiite** võtsime vastu Soomest, Saksamaalt, Hollandist, Norrast ja Lõuna-Koreast.

Regulaarne **sisuloome** (223 ühikut) ja selle sihitud levitamine **digiturunduse** toel tõid **veebilehele investinestonia.com** ligi **1,7 miljonit unikaalset külastust, mis oli kõigi aegade rekordtulemus**. **Veebiportaali kaudu teenindati 1395 personaalset päringut, millest 303 olid investeerimispäringud**. Valdavat osa päringutest teenindas automaatselt elektrooniline investorkonsultant Eia. Vestlusrobot Suve teenindas omakorda veel üle 2600 pöördumise. **Automatiseerimisega** saadud arvestuslik ajasääst oli 3063 töötundi.

Välistalendid

Talendiosakond töötab selle nimel, et Eesti oleks rahvusvahelise, kõrgelt kvalifitseeritud talendi jaoks eelistatud töötamise ja elamise sihtkoht ning meie ettevõtetel oleks talentide leidmine, värbamine ja siin hoidmine lihtne. 2022. aastal jätkasime 2021. aastal valminud tegevuskava elluviimist.

Tegevused jaotuvad neljaks üksteist täiendavaks suunaks:

- + Eesti kui atraktiivse töö ja elamise sihtriigi rahvusvahelise kuvandi arendamine, välistalentidele suunatud turundus- ja kommunikatsioonitegevused;
- + Tööandjate toetamine välisvärbamisel ja teadlikkuse kasvatamine;
- + Välistalendi vastuvõtmisele ja kohanemisele suunatud tegevused;
- + Avalike hoiakute kujundamine ja teadlikkuse kasvatamine.

Talendiosakonna 2022. aasta kokkuvõtvalt:

- + 1660 tippspetsialisti, kes on tulnud kolmandatest riikidest (allikas Politsei- ja Piirivalveamet) – eesmärk oli 1200 tippspetsialisti (2021 vastavalt 1246)
- + 61 000 kandideerimist Eestis pakutavatele töökohtadele veebilehe *workinestonia.com* kaudu – eesmärk oli 60 000 kandideerimist (2021 vastavalt 45 000)
- + 1,133 miljonit lehekülje workinestonia.com külastust - eesmärk oli 1 miljon veebikülastust (2021 vastavalt 632 000)
- + 4576 nõustamist Rahvusvahelises Majas (eesmärk oli 4200)
- + 44 välisvärbamise konsultatsiooni ettevõtetele
- + Ettevõtetele mõeldud tööjõu foorum „Eestile on kombeks üks insener korraga?“

- + Osalesime rahvusvahelistel konverentsidel London TechWeek, WebSummit, Slush
- + Kaaskorraldasime sihtasutuseülest pressireisi The Hype is Real

Välistalendile suunatud tegevuses ehk välisturunduses ja –kommunikatsioonis oli 2022. aasta senistest kõige tulemuslikum. Tegevuste edukust möödame veebilehel workinestonia.com lõpetatud kandideerimiste ja veebilehe *workinestonia.com* külastuste arvuga. **2022. aastal saavutasime 61 000 lõpetatud kandideerimist ning 1,133 miljonit veebikülastust**, ületades eelmiste aastate tulemusi märkimisväärselt.

Juurutasime julge ja isikupärase turunduskommunikatsiooni platvormi, millega välistalenti kõnetada ning eristuda teistest talente püüdvatest riikidest. Ehitasime üles eduka turunduskampaania „**just log in**“, millega löime mitmeid rekordeid. **Töökohtadele kandideerimise indeks tõusis 1.2-lt 1.5-le**, kampaania tipphetkedel koguni 1.7-le – selle tulemuse poole püüdlevad kõik talente meelitavad riigid. Klienditeekond kampaania veebi jõudmise hetkest huvipakkuvate töökuulutusteni on vaid mõne kliki kaugusel, mis andis meile hea võimaluse muuta talent ettevõtete jaoks kättesaadavamaks. **Kokku tõime selle kampaaniaga Eestis pakutavatele töökohtadele 10 700 lisakandideerimist.**

Kampaania tõi meile ka hulgaliselt **auhindu**:

- + Rahvusvaheline turunduskonkurss City Nation Place 2022: highly commended best communication strategy: economic development;
- + TULImust turunduskonkurss 2022: kõrge brändikontakti kategoorias;
- + Kuldmuna loovuskonkurss 2022: kõrge turunduskommunikatsiooni digikampaania kategoorias, pronks PR-kampaania brändi sotsiaalmeedia kommunikatsioon;
- + Lisaks veel Kuldmuna 2022 nominatsioonid: turunduskommunikatsiooni reklaam sotsiaalmeedias ja turunduskommunikatsioon online reklaamfilm.

Välistalentide arvamuse positiivseks mõjutamiseks olime aktiivsed välismeedias ja hoidsime fookuses Eesti kui digiriigi ning innovaatilise äri- ja elukeskkonna mainet. Kokku jõudsime kümnekonna meediakajastuseni peamiselt Suurbritannia väljaannetes. Siin oli meile abiks riigi loodav lahendus Bürokratt, mis osutus äärmiselt atraktiivseks ja mille kajastamine digiriigi andmete juhi Ott Velsbergi intervjuudes oli hästi toimiv strateegia.

Kasvatamaks Eesti ettevõtete teadlikkust välisvärbamise võimalustest, võtsime aprillis kasutusele **välisvärbamise konsultatsiooni teenuse**. Selle käigus andsime ettevõtetele ülevaate välisriikidest värbamise protsessist, aitasime kokku panna hinnangulise eelarve ja ajakava ning tutvustasime võimalusi välisspetsialistide kohanemise toetamiseks. Peale selle selgitasime spetsiifilisi välisvärbamise ja ümberasumisega seotud aspekte ning tutvustasime üldisi IT-sektoris töötamise trende. Aasta jooksul **andsime 44 konsultatsiooni**.

Tugevalt tuli esile kvalifitseeritud inseneride puudus Eesti tööjõuturul.

Probleemi teravuse tõstatamiseks korraldasime **tuleviku tööjõu foorumi „Eestile on kombeks üks insener korraga?“**, kus teemat käsitlesid mõjukad tööstus- ja tootmisettevõtete esindajad ning valdkonna arvamussaadajad. **Foorum kulmineerus ettevõtlusorganisatsioonide ja ettevõtete ühispöördumisega Eesti erakondadele**, milles küsitakse toetust muudatustele riigi talendipoliitikas. Pöördumise täismahus leiab siit: Ettevõtlusorganisatsioonide ja ettevõtete ühispöördumine: vajame kiiresti abi inseneride ja tehniliste töötajate koolitamisel ja välisvärbamisel.

Inseneeria valdkonna teemade süvitsi käsitlemiseks suhtlesime väga palju ka erialaliitudega – Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni, Eesti Puitmajaliidu, Eesti Masinatööstuse Liidu, Inseneride Liidu ning Elektritööstuse ja Eesti Elektritööde Ettevõtjate Liiduga. Eesmärk oli välja selgitada tuleviku tööjõuvajadus just nende valdkondades. Välisvärbamise teadlikkuse ja talendiosakonna nähtavuse suurendamiseks ning meie pakutavate teenuste kättesaadavamaks muutmiseks alustasime koostööd Eesti HR Seltsiga, kes andis meile hea võimaluse jõuda ettevõtete personalitöötajateni „Human 2 Human“ projekti raames.

Välistalendi teekonna alustamisel ja kohanemisel Eestis on suur roll Eesti Rahvusvahelisel Majal. Tegevuse tulemuslikkust mõõdame nõustamiste arvu ning soovitusindeksi (NPS) järgi. **Eelmisel aastal nõustasime välisspetsialiste, nende peresid ja ettevõtteid 4576 korral.** Ligikaudu pooled nõustamistest olid seotud PPA valdkonda jäävate teemadega, kolmandik konsultatsioonidest oli suunatud meie juures teenust pakkuvatele partnerorganisatsioonidele (nt INSA, Tallinna Linnavalitsus). Kõige huvipakkuvamad teemad olid seotud migratsiooniga (viisa, elamisluba, töötamise registreerimine), teised küsimused tervishoiusüsteemi (perearsti ja haigekassa registreerimine) ning ettevõtluse ja maksudega.

Eesti Rahvusvahelise Maja soovitusindeks kõrge 81. See kinnitab, et kliendid on teenuste kvaliteediga väga rahul ning soovitsid meie teenuste kasutamist ka teistele. Üks peamisi põhjuseid on rahvusvahelise maja kontseptsioon one-stop-shop ehk kõik vajalik ühest kohast. See aitab inimesel mugavalt kõik vajalikud teenused kätte saada ning suhtlus riigiga on lihtne, arusaadav ja inglise keeles.

Saabuvate talentide abikaasad ja elukaaslased on samuti väärtuslik osa siia jõudnud inimkapitalist. Sageli on välistalentide elukaaslased elukohariiki vahetades ebasoodsamas olukorras. Neil on keerulisem professionaalset rakendust leida, kuid teisalt on just neil võtmeroll, kas siia jäädakse pikemalt. Peale talentide meelitamise on meie strateegiline eesmärk nende siin hoidmise lihtsustamine ja toetamine. Talentide ja nende perede paremaks kohanemiseks oleme juba varem loonud **elukaaslastele mõeldud programmi „Re-Invent Yourself“**, mis annab saabunud talentide kaaslastele võimaluse leida endale Eestis professionaalne väljund. Kursusel osalemise üheks eelduseks ongi valmidus kohe tööle asuda. Programmi haldasime koos hankepartneriga Move My Talent ning aastal 2022 korraldasime kokku kuus kursust. Osales 90 inimest ning üle 50% osalejatest leidis endale Eestis ka professionaalse rakenduse. Iga euro, mis on projekti investeeritud, toob tagasi üheksa eurot otsese maksutuluna riigile, millele lisanduvad kaudsed tulud.

Tegime uuringu välistalentide saabumise ja kohanemise teekonna kohta.

Eesmärk oli selgitada, millised on ootused ja väljakutsed Eesti riigis töötades ja elades. Küsitlesime pea 500 siin elavat välismaalast. Tulemused näitasid, et kõige

rohkem vajatakse tuge esimese aasta jooksul kohanemisel ja Eriti kriitiliseks hinnati esimest saabumise kuud. Palusime vastajatel hinnata rahvusvahelise maja kui teenuskeskuse kasulikkust ning üle poole vastanutest hindas seda kasulikuks või väga kasulikuks. Ka tuli uuringust välja, et eesti keele õppimine on üks peamisi probleeme – riigi pakutavad kursused ei kata nõudlust. Paremaks lõimumiseks jätkasime **keelekohvikutega** – kõigil eesti keelt õppida ja harjutada soovivatel välistalentidel oli võimalus osaleda praktilistes ja juhendatud keelekohvikutes. Sisseelamise üheks oluliseks tugiteenuseks on ka „**Meet & Greet**“ üritused välismaalastele, kus loome võimaluse omavahel suhelda ja tutvuda Eesti eri paikadega.

Ajakriitilise eriprojektina Ukraina sõjapõgenikele löime koostöös **välisinvesteeringute osakonnaga infoportaali** *workinestonia.com/for-ukrainians*, kus jagasime muu hulgas asjakohast infot immigratsiooni ning nii inimeste, ettevõtete kui ka ettevõtete töötajate ümberasumise kohta Eestisse. Korraldasime koos Töötukassa ja ManPoweriga konsultatsiooniteenuse spetsiaalselt Ukraina sõjapõgenikele, et aidata neil leida Eesti tööturul sobiv lahendus. Konsultatsioon hõlmas nii CV koostamist, tööintervjuudeks ettevalmistamist kui ka personaalset nõustamist sobivate töökohtade leidmisel. Projektis osales seitse sõjapõgenikku.

Avalike hoiakute kujundamiseks ja teadlikkuse kasvatamiseks nii inseneeria valdkonna tööjõupuuduse kui ka välisvärbamise võimaluste kohta algatasime Eesti meedias 18 vastavasisulist meediakajastust.

Turism

Turismiosakond aitab kasvatada **Eesti kui turismisihtkoha tuntust** ning arendada sihtkohtade uuenduslikke tootepakkumisi, kasvatades seeläbi lisandväärtust ning pakkudes küllastajatele vaheldusrikast, sujuvat ja ehedat küllastajakogemust.

Tegevuste fookuses oli 2022. aastal Eesti kui turismisihtriigi maine parandamine ja andmetepõhised turundustegevused sihtturgudel ning sihtkohtade juhtimismudeli muudatuse elluviimine. Turundustegevustes **läbivateks sõnumiteks oli turvaline sihtkoht, jätkusuulik ja roheline mõtlemine ning vastutustundlik** ühiskond. Oluliseks tegevuseks oli turundustegevuste mõõdikute süsteemi loomine

2022. aastal suurimaks saavutuseks võib lugeda Michelini kvaliteedimärgise Eestisse jõudmist.

2022. aasta kokkuvõttes veetsid turistid Eesti majutusettevõtetes 5,95 miljonit ööd. Siseturism saavutas eelmise rekordi 2021. aastal, kuid 2022. aastal ületas seda taset veel 12% võrra – hoolimata sellest, et piirangute lõppedes asusid Eesti elanikud aktiivselt ka välisreise tegema, reisisid nad ka kodumaal rohkem kui kunagi varem. Turismiteenuste eksport oli esimese kolme kvartali kokkuvõttes 1,18 miljardit eurot.

Möödik	2019. võrdlusaasta	2022. eesmärk	2022. tulemus
Turismiteenuste eksport	2,07 mld	0,9 mld	1,18 mld (III kv)
Sise- ja välituristide ööbimiste arv kokku	7 mln	4,6 mln	5,95 mln
Välituristide Eestis viibimise kestus	3,3 ööd	3,7 ööd	3,79 ööd
Tallinna Lennujaama regulaarliinide arv aasta jooksul kokku	36	42	42

Turismisihtkohtade võimekuse tõstmiseks ja juhtimismudeli muudatuste elluviimisel käivitasime III etapi.

Aastateks 2023–2026 koostasime turismisihtkohtade juhtimisorganisatsioonide sihtfinantseerimise programmi, mille alusel toetame sihtkoha juhtimisorganisatsioone koostöö edendamisel ja sihtkohtade arendamisel nagu piirkonnaspetsiifiliste toodete arendus, kestlikkus, külalislahkuse, toodete diginähtavus jne. Toimus 40 killustunud organisatsioonilt üleminek kuuete koostööorganisatsioonile (Inglise k. Destination Management Organisation, DMO). Koostööorganisatsiooni põhise koostöömudeliga otsustasid alustada järgmised piirkonnad: Tallinna koostööorganisatsioon (Tallinna linn), Harju-, Rapla- ja Läänemaa koostööorganisatsioon, Kesk-Eesti koostööorganisatsioon (Viljandimaa, Järvamaa, Põltsamaa vald ja Tõrva vald), Lõuna-Eesti koostööorganisatsioon (Tartumaa, Põlvamaa, Võrumaa, Otepää vald, Valga vald, Jõgeva vald ja Mustvee vald), Pärnu koostööorganisatsioon (Pärnu maakond), Saarte koostööorganisatsioon (Saare ja Hiiu maakond). Lääne - Virumaa ja Ida-Virumaa maakondade otsus koostööorganisatsiooni mudeliga liitumiseks lükkus 2023.aastasse.

Teadmiste ja oskuste arendamine

Viisime ellu **Turismiettevõtete ja sihtkohtade külalislahkuse arenguprogrammi** eesmärgiga edendada külalislahkust Eesti turismiettevõtetes ja sihtkohtades ning seeläbi tõsta turismiettevõtete ja koostööorganisatsioonide teadlikkust, küllastajate rahulolu ning ettevõtete ja sihtkohtade konkurentsivõimet turismis nii sise- kui välisurgudel. 2022. aasta toimus kuuest seminaride sarjast neli, programmi läbis 30 DMO esindajat ning 83 turismiettevõtet, kelle rahuolu programmiga oli keskmiselt 9 /10st. Tegevus jätkub aastal 2023.

Korraldasime Turismikonverentsi **2022 HOOVÕTT Narvas Vaba Laval**, mis keskendus innovatsiooni-, rohe- ja digipöörde teemadele. Lisaks toimusid Ida-Virumaa piirkonna turismitoodete tutvustusreisid ja Turismitegu 2022 konkurss, kus auhinnati **aasta turundustegu ja aasta turismitoodet**. Aasta turismitoodete 2022 võitja oli Tallinn Narva Music Week ja turundustegu Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi aktsioon "Üle piiri".

2022 aasta algus oli veel üsna ärev seoses Covid-19 viiruse levikuga. Jälgisime olukorda sektoris ja tunnetasime vajadust pakkuda nii eesliini töötajatele kui ettevõtete juhtidele tuge keerulises olukorras toimetulekuks ja nõuandeid kuidas säilitada tööjõudu. Selleks korraldasime ettevõtjatele veebiseminarid "Kuidas toime tulla keerulise kliendiga?" ning "Juht ja läbipõlemine. Tagurpidi juhtimine". Ettevõtetel oli võimalus taotleda turvalisuse märgist "Märka märki". Aasta jooksul aga viiruse levik

taandus ja märgise taotlemine ning selle välja andmine ei olnud enam aktuaalne ega põhjendatud, mistõttu ka märgisega seotud tegevused lõpetati.

Turismisektori kompetentside arendamiseks ja turuinfo kättesaadavuse parandamiseks toimusid 2022. aastal järgmised uuringud ja analüüsid:

- + Töötasime välja **välisküllastajate piiriuringu metoodika** ja küsitlusankeedi, tegime ettevalmistusi küsitlusega alustamiseks 2023 alguses. Piiriuring valmib 2024 aasta I kvartalis ja annab ülevaate Eestit külastanud välituristide profiilist, kulutustest ja rahulolust;
- + Viisime läbi Šveitsi, Austria, Norra, Saksamaa, Prantsusmaa ja Londoni piirkonna sihtturgude lõpptarbija ehk **elanikkonna uuringud** saamaks teada nende huvi Eestisse reisimise vastu. Kokkuvõtvalt ja üldistades võib öelda, et Baltikumi küllastusest huvitatuid on keskmisest rohkem vähemalt 2 korda aastas välismaale reisivate inimeste seas ja kõrgemates sissetulekurühmades. Pigem on siia reisimisest huvitatud nooremad inimesed, eriti vanusegrupp 25-34. Neid, kes soovivad lähiaastatel Eestit / Baltikumi külastada, on Eestis käinud inimeste seas märkimisväärselt rohkem kui mittekäinute seas, mis näitab, et siin käinute muljed on positiivsed. Vastanutest valdav osa külastaks Eestisse reisisel samal reisel ka muid lähiriike (Soomet või Balti riike). Londonis on kõik Balti riigid suhteliselt sarnaselt huvipakkuvad: Eestit sooviks külastada 39%, Leedut 37% ja Lätit 32%. Saksamaal on huvi Eesti vastu tunduvalt suurem: Eestit sooviks külastada 55% neist, kes on huvitatud meie piirkonda reisimisest, Lätit sooviks külastada 41% ja Leedut 29%. Küsitlus näitas ka, et Saksamaa elanikud kombineerivad Eestit Soome küllastusega mõnevõrra rohkem kui teiste Balti riikide küllastusega - see näitab, et ka tulevikus tasub rohkem esile tõsta Soome lähedust ja vähem rõhutada Baltikumi;
- + Analüüsisime **Tallinna ja Tartu hotellide igakuise täitumuse ja hindade kiirstatistika võrreldes Põhjamaade pealinnade samade andmetega**. Kiirstatistika alusel oli 2022. aastal keskmine toa hind kõige madalam Riias (67 eurot), seejärel Tallinnas (73 eurot). Helsingis ja Stockholmis oli toa hind ligi 120 eurot, Oslos ja Kopenhaagenis ligi 140 eurot ja Reykjavikis 162 eurot. Võrreldes 2021. aastaga kasvas toa hind kõige rohkem Tallinnas ja Oslos. Aasta keskmine tubade täitumus oli kõige kõrgem Reykjavikis (74%); Tallinnas oli see 62%, mis oli üsna sarnane Kopenhaageni, Oslo ja Stockholmi (59%-64%). Nendega võrreldes madalam oli see Riias (53%) ja Helsingis (51%);
- + Alustasime **rohepöörde uuringuga** saamaks teada turismiettevõtete kitsaskohti ja hetkeolukorda rohepöörde elluviimisel. Uuringu esimeses etapis kaasame veebiküsitluse 550 ettevõtet, teises etapis viiakse läbi üle 20 fookusgrupi intervjuu. Tulemused ja soovitused edasisteks tegevusteks valmivad 2023 aasta sügiseks;
- + Küsitlesime **28 kultuurfestivali küllastajaid**, et saada teada nende reisikäitumise profiil ja rahulolu sündmuste ja sihtkohtadega. Selgus, et festivalide üldine tase on kas hea või väga hea. Festivalide atmosfäär, muusikaprogramm, turvalisus ja hügieenitingimused on väga olulised kõigi küllastajagruppide jaoks. Keskmine festivaliküllastusega seotud kulu ühe inimese kohta on 178 eurot, välisküllastajal 433 eurot;

- + Koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga panustasime **turismisektori tööjõu hetkeolukorra ja vajaduste uuringusse**, mille tulemustest nähtus, et COVID pandeemia on negatiivselt mõjutanud turismisektori tööandjate mainet, töötajate värbamine on keeruline, turismihariduse populaarsus vähenenud. Tõusnud on nii töötajate kui tööandjate huvi paindlike töövormide vastu ning osakoormusega või hooajaline töötamine mitmete erinevate tööandjate juures. Lahendusena nähakse automatiseerimist, paindlikke töölepinguid ning senisest suuremat koostööd hariduse vallas. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel panustame uuringu soovitude elluviimisesse koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, koolide ning turismisektori tööandjatega.;
- + Viisime läbi **testostude uuringu** 144 turismiettevõtte hulgas eesmärgiga saada ülevaade turismiteenuse pakkujate külalislahkuse taseme kohta kogu klienditeekonna ulatuses ning turvalisusest ehk turismiteenuse pakkujate Covid-19 pandeemia leviku tõkestamisega seotud tegevustest. Analüüsist selgus, 78% turismiteenuste puhul jäädid üldiselt teenusega väga rahule. Rahulolematuse taga oli peamiselt turismiteenuse mittevastamine ootustele või siis olukorrad enne ja pärast teenuse tarbimist;
- + Analüüsime Eesti loodusturismi kitsaskohti ja rahvusvahelist potentsiaali, et leida Eesti kui reisisihi sihtriikide nõudlusele vastavaid tooteid. Peamiste kitsaskohtadena leidsime, et puudub kogu sektorit eest vedav tugev katusorganisatsioon, teenuste kvaliteet ja pakkumine välituristile on ebaühtlane ning müügi-, kommunikatsiooni – ja turundustegevused vajavad süsteemsemat koordineerimist. Nägime vajadust ühtse erinevate osapoolte vahelise tegevusplaani koostamiseks ja 2022 aasta lõpuks see ka valmis ;
- + Oleme loonud ja teinud turismiasjalistele puhkaeestis.ee profilehel kättesaadavaks mitmeid **turismistatistika ja andmete töölaudu**, et mõõta ja jälgida tulemuslikkust.

Kestlik turism ja tootepakkumine

Suurendasime ettevõtete ja sihtkohtade teadlikkust kestliku turismi, keskkonnahoiu ja energiatõhususe valdkonnas. 2022. aastal alustasime nii sihtkohtadele kui ka ettevõtetele suunatud GreenEST kontseptsiooni ja strateegilise tegevuskava ning teenusportfelli koostamist, mis jõuab lõppjärku aastal 2023.

Rahvusvahelise **roheliste sihtkohtade programmi Green Destinations** abil pakkusime piirkondadele tuge kestliku arengu kavandamisel. Roheliste sihtkohtade võrgustik toimib aktiivselt, esindajate ning audiitoritega toimuvad regulaarsed (veebi) koosolekud. Toimusid kestliku turismiteenuse disaini töötoad, osaleti ja tutvustati Eesti kestliku turismi arengulugu mitmetel rahvusvahelise võrgustiku konverentsidel. Green Destinationsi TOP100 nimekirja pääses 4 edulugu, millest 2 jõudsid edasi edulugude finaali. Alustasime sihtkohtade reauditeerimise protsessi. Koostöös Tallinna linnaga konkureerisime ja võitsime võimaluse korraldada **Green Destination rahvusvaheline konverents Eestis** oktoobris 2023.

Jätkasime tööd **Green Key** omandanud ettevõtete juurdekasvu nimel. Toimus märgise esimene taotlusvoor, mille raames pakkusime ettevõtetele märgise taotlemise protsessi edukaks läbimiseks tuge infoseminaride ning nõustamise kaudu, esmakordselt pakkusime märgise taotlemise võimalust ka restoranidele. Aasta lõpuks pikendas märgist 16 ja tuli juurde 12 uut märgisega ettevõtet ehk kokku 74 majutust, seminariruumi ja restorani.

Koostasime **kestliku turismi sõnumistrateegia**, mille tulemusena lisandusid Visit Estonia teemastrateegiasse kestlike sõnumite põhialused, sealhulgas kestlike elamuste valikukriteeriumid, mis on mõeldud kõigile turismisektori osapooltele kasutamiseks ja on kättesaadavad Eesti brändi lehel. Osalesime hotellide tärnikomisjoni inspeksioonidel, 2022. a lõpuks olid Hotel Stars tärnid 30 hotellil Eestis.

Kujundame sujuva külastajateekonna: Turismiinfosüsteem (TIS) sisaldab endas avalikku keskkonda visitestonia.com ja puhkaeestis.ee ning spetsialistikeskkonda, mida kasutavad sisuloojad, sihtkohtade andmehaldurid, meie töötajad ja Eesti turismiettevõtjad. Varasem põhjalik TIS-i ärianalüüs tõi välja uue platvormi arendamise vajaduse, kuna see ei vastanud enam tänapäevastele tehnoloogilistele nõuetele ega aidanud täita turismiarenduse strateegilisi eesmärke. TIS-iga seotud peamised tegevused:

- + 2022. aastal viisime läbi **arenduse riigihanke ning alustasime suvel uue platvormi TIS 2.0 arendustöödega**. Suuremate töödest tegime infrastruktuuri ja arendusvahendite moderniseerimise ja viisime läbi erinevad analüüsid, sisekeskkonna vaadetega jõudsime arendusse;
- + Paralleelselt uue TIS 2.0 arendusega (eeldatav valmimisaeg 2024 I kvartal) jätkasime **olemasoleva platvormi hoolduse ja veebimajutusega**. Suuremaid arendustöid enam ei plaanitud peale nende, mis on võimalik täies mahus üle viia ka uuele TIS 2.0 lehele. Alustati turismispetsiifilise masintõlkeroboti analüüsiga, mis integreeritakse juba uude süsteemi. Panustasime *visitestonia.com* ja *puhkaeestis.ee* sisuloome kvaliteeti, lehe külastajakogemusse ning SEOsse (search engine optimization).

Ärimudelite arendamise programmi raames pakkusime turismiettevõtetele nii teadlikkuse tõstmise seminare kui ka mentorlust oma ärimudelite arendamiseks.

Alustasime **turismiettevõtete teenusedisaini ja digitaliseerimise meistriklässiga**, eesmärgiga edendada teenusedisaini kasutamist Eesti turismiettevõtetes, et seeläbi tõsta nende ekspordi- ja innovatsioonivõimekust ning turismiteenuste atraktiivsust välisturgudel. Meistriklässis osalev ettevõtte kaardistas koos teenusedisainerist mentoriga ettevõtte teenused ja ärimudeli ning valmis disainiaudit. Toimus ka 5 koolituspäeva teenusedisaini meetodika omandamiseks ja praktiliseks rakendamiseks. Meistriklässi tulemusena valmis 30-l ettevõttel uus turismiteenuse prototüüp. Edukas programm jätkub 2023 aastal.

Jätkus **turismiettevõtete ärimudelite mentorteenus**, mis oli abiks ettevõtetele oma ärimudeli parendamiseks ja sellega seotud arendusteks, et muuta turismiteenused

eristuvaks, pakkumine efektiivsemaks, kestlikumaks, turvalisemaks ja digitaalselt nutikamaks. Ärimudeli mentorteenuse tulemusena valmis 42-l ettevõtetel terviklik ülevaade oma ärimudelidest. Jätkame teenusega 2023 aastal.

Veebiseminaride, koolituste ja töötubade kaudu tõhustasime koostööd IT-lahenduste pakkujatega, juurutamaks tehnoloogilisi lahendusi nii tootearenduse, turunduse kui ettevõttesiseste protsesside tõhustamisel. Toetasime mitmeid partnerite poolt korraldatavaid konverentse nagu näiteks European Design Festival ja tutvustasime enda parimaid praktikaid rahvusvahelistel konverentsidel nagu Davos Digital Forum.

“Digikoolituste sari turismiettevõtjatele” koosnes kokku 6 koolituspäevast koos rühmatöödega. Kokku osales 35 erinevat turismiettevõtet. Sari aitas neil paremini mõista tööprotsesside kaardistamise ja digitaliseerimise erinevaid aspekte.

Digiekspordi koolitussari – digitaalne välisturundus kui ärimudeli osa andis 87-le ettevõtjale teadmisi valmisolekust välisturgudele sisenemiseks, sündmusturunduse põhitõdedest, tervikliku digikuvandi loomisest digikanalites, B2B digimüügi ABC-st ning rahvusvahelisest digimüügist erinevate kanalite kaudu. Kordame koolitussarja ka 2023 kevadel.

Valmisid kaheksa digitaliseerimise õppevideot, mis tutvustavad digipöörde alustalasid - digiteerimist ja digitaliseerimist, andmepõhiste äriotsuste tegemist, küberhügieeni ja digitaliseerimise projekti juhtimist. Videod on kättesaadavad puhkaeestis.ee turismiprofessionaali lehel ja on soovituslikud enne mentorteenuseid teema avamiseks

Euroopa Komisjoni Horizon 2020 teadus- ja arendustegevuse programmist rahastatud **IMPACTOURi projekti** raames panustasime kultuuriturismi mõjude mõõtmiseks ja hindamiseks innovaatilise veebipõhise tööriista loomisesse. 2022. aastal juhtisime IMPACTOURi projekti kahte tööülesannet – kultuuriturismi arenduse strateegiate ülevaate koostamist ning mobiilpositsioneerimise andmetel põhineva näidisjuhtumini koostamist. Lõplikud tulemised ja veebipõhine tööriist valmivad 2023 aasta teises pooles

Prioriteetsete teemavaldkondade lõikes **valmisid toidu-, kultuuri- ja loodusturismi tegevuskavad**, mis lähtuvad turismistrateegia väärtusahelast ja koosnevad viiest tegevussuunast:

- + Eesti kui toidu-, kultuuri- ja loodusturismi sihtkoha kuvand;
- + Toidu-, kultuuri- ja loodusturismiga seotud andmed ja uuringud;
- + Tugev ja kompetentne ökosüsteem;
- + Omanäoliste ja piirkonnapõhiste toidu-, kultuuri- ja loodusturismi toodete arendus;
- + Toidu-, kultuuri- ja loodusturismi kommunikatsiooni- ja turundustegevused.

Saamaks sisendit turismiosakonna tegevuskavasse, viidi läbi mitmeid ümarlauad ja töötodad, kus osalesid sihtkohtade, ettevõtete ja partnerite esindajad.

Turundus ja kommunikatsioon

Turismiturundus tegevuste on fookuses teadlik külastaja, kes huvitub Eestist rohkem kui vaid üheks reisiks, soovib jääda kauemaks ning on valmis mitmekesisemalt teenuseid tarbima ja rohkem kulutama. Turundustegevustes tuli üha enam kasutada sõnumitena "turvaline sihtkoht", "jätkusuulik ja roheline mõtlemine" ning "vastutustundlik ühiskond". 2022 aasta võtmesõnad olid samad, mis 2021. aastal: **kiire kohanemisevõime, arvestamine ettearvamatusesega ning ülikiire ja paindlik tegutsemine**. Sõnumite fookuses on kultuur, toit, loodus ning lisaks ka äriturism.

2022. aasta jooksul tegime vastavalt olukorrale vaheldumisi inspireerivaid ja nutikaid turundustegevusi digi- ja sotsiaalmeedia kanalites, väga laiapõhjalisi kampaaniaid ning B2B kontaktüritusi ja turgudepõhiseid e-õppe keskkondi. Seda kõike toetasime mitmekesiste kommunikatsioonitegevustega.

Turundustegevuste eelarve sihtturgudel on jaotatud vastavalt turismistrateegia prioriteetidele.

- + I prioriteedi turgudel (Soome, Läti, Saksamaa) tehti peamiselt lõpptarbija tegevusi, keskenduti suhtekorraldusele ja kommunikatsioonile ning viidi ellu B2B tegevused.
- + II prioriteedi turgudel (Rootsi, Suurbritannia, USA, Norra) viidi läbi vähesel määral lõpptarbija tegevusi, keskenduti eelkõige suhtekorralduse ja kommunikatsiooni ning B2B tegevustele.
- + III prioriteedi turgudel (Leedu, Poola, Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania, Holland, Belgia, Šveits, Austria) viidi läbi minimaalsel määral lõpptarbija tegevusi ning keskenduti eelkõige B2B tegevustele.
- + IV prioriteedi turgudel (Taani, Hiina, Jaapan, Lõuna-Korea, AÜE) viidi ellu B2B turundustegevusi.

2022. aastal võime suurimaks teoks lugeda Michelin kvaliteedimärgise Eestisse jõudmise. Esmased mõttevahetused kvaliteedimärgise Eestisse toomiseks algasid juba 2017. aasta septembris Pariisis, Eesti saatkonnas. Ettevalmistus ning taustatöö on olnud väga pikaajaline. 2022 aasta mais kuulutati välja Eesti restoranid, kes pälvisid Michelin täрни tunnustuse. Michelin Guide'i inspektorid tõid kulinaarsete pakkumiste alusel esile 31 restorani, mille hulgast tõusevad silmapaistva toiduvalmistamiskvaliteedi poolest esile kaks restorani ning nemad said Michelin täрни (NOA Chef's Hall ja 180° by Matthias Diether). Saavutatud tulemuste kommunikatsiooni saavutati välismeedias 476 veebikajastust (Rahvusvahelise meediamonitooringu Meltwater andmetel, sellele lisanduvad veel print ning sotsiaalmeedia) mille **potentsiaalne nähtavus 523 miljonit**. 2023 aastal jätkame Michelin restoranide esiletoomist läbi kommunikatsiooni- ja turundustegevuste. Samuti jätkame koostöö tegevusi Micheliniga (2023 aasta restoranide väljakuulutamise, artiklid, videod, mõjuisikute reisirid). 2023. aastal alustame Michelin mõjuanalüüsiga, et tulemusi veelgi täpsemalt hinnata.

Michelini kvaliteedimärgise Eestisse toomise meeskond

Toidukampaania "You have taste"

2022 aastal viisime läbi 13 laiapõhilist ja suurt kampaaniat. Põhiline fookus on lähiturgudel, kuid katsetasime tegevusi ka prioriteet nr II sihtturgudel. Kõige suurem osakaal oli kampaaniates Soome turul, kus saavutasime 9,2 miljonit näitamist ning 481 tuhat kampaania sessiooni. Rootsi turul toimunud kampaaniad näitasid samuti häid tulemusi. Rootsi turul viidi läbi kaks suuremat lõpptarbija kampaaniat, millede nähtavus ulatus 41,1 miljonini ning tõi veebilehetele 346 332 külastust. 2022. aastal Kampaaniate nähtavus 41,1 miljonit viisime läbi ka imagokampaania Saksa turul. Eesmärgiks oli tõsta nooremaealiste sakslaste seas teadlikkust Eestist kui põnevast reisisihtkohast, rõhutades selle kompaktsust ja ehedust ning suurendada Eestisse reisimist ka madalhooajal. Kampaania tegevused olid fokusseeritud suurematele linnadele nagu Berliin, Frankfurt ning Köln. Kampaania näitamiste arv oli ligikaudu 20 mln.

Lisaks viisime läbi väiksemamahulisi kampaaniad (7) Soomes, Lätis, Leedus ning Eestis. 2022 aastal ühildasime kampaaniad ja ajalehete erilehed Soomes, Rootsis, Leedus ja Lätis. Jätkus koostöö Eesti Vabariigi aukonsuliga Dallases. Visit Estonia temaatilisi videoklippe näidati Nasdaq ja Thomson Reutersi reklaamtahvliitel New Yorgis Times Square'il ning Washington DC ja Toronto Atrium on Bay ekraanidel.

2022 aastal jätkasime siseturul "Kingi aega" kampaaniatega. 2022 aasta siseturu kampaaniate näitamise arv oli 21,1 mln ning kampaania lehekülge külastati 71 tuhat korda. Siseturg on Covid-i järgsetel aastatel teinud ööbimise rekordeid ning seetõttu jätkame 2023 aastal siseturul väiksemas mahus ja pigem keskendume sotsiaalmeedia tegevustele ja Puhka Eestis veebilehele (puhkaeestis.ee).

Digiturunduses tegelesime jooksvalt Google'i märksõnaturunduse ja reklaamide taassihtimisega, põhjalikumalt ka SEO töödega tasuta liikluse maksimeerimiseks, ning uudiskirjade kontaktbaasi kvaliteedi parandamisega. Eesti kui turismisihikoha põhikanalisse, **üheksas keeles visitestonia.com veebilehele tehti 2022. aastal 12,7 miljonit külastust** (külastus kestab vähemalt 30 sekundit) ning uusi külastajaid tuli **visitestonia.com/puhkaeestis.ee veebilehele 7,9 mln**. 2021. aastal tehti veebilehele 6,54 mln külastust ning uusi külastajaid oli 3,9 mln.

Aasta jooksul suutsime keskkonna sisuartiklite lugemist kasvatada +3% (kokku 2,2 mln külastust), mis kinnitab kanali olulisust reisihuviliste inspireerijana.

2022. aastal kasvas ka Visit Estonia sotsiaalmeedia kanalite populaarsus: Facebook – 303 276 (+4,6%), Instagram – 141 000 (9,3%), Twitter – 15 800 (+5,9%), YouTube – 4002 (+11,1%), TIKTOK – 29900 (+174,5%) ning LinkedIn– 5169 (48,2%).

2022. aastal suurenes välismeedia huvi Eesti vastu. Kuna sõnumid Eesti kohta välismeedias olid vastuolulised, siis võtsime fookusesse positiivsed ja turvalised sõnumid. Koostöös turismisektoriga lõime maandumissõnumid, mida kasutasime ühiselt nii väliskommunikatsioonis kui ka Eesti turunduses. 2022 aastal korraldati 94 pressireisi, 286 külalisele. Pressireiside arv peamistesse sihtturgudesse on järgmine: Soome - 19, Rootsi - 16, Saksamaa - 15, Ühendkuningriigid - 15. Turismiosakonna töötulemusena tehti 1757 meediakajastust, mille näitamiste koguarv oli 3,58 miljardit.

Viisime läbi 12 pressiüritust välisriikides. Suuremad nendest olid:

- + pressiüritus Dubai Expo raames Eesti paviljonis. Kohtuti 7 erineva meediakanali esindajatega ning viisime läbi viis intervjuud Eesti kohta.
- + koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga Eesti ja Soome ministrite ning laevafirmade pressikonverents Soomes, Helsingis. Pressikonverentsi tulemusel saadi kajastusena 3 artiklit (Helsingin Sanomat 2 ning Kauppalehti) ning Yle Uutiset Uusimaa uudistes videointervjuu.
- + Rootsis Eesti toidukultuuri tutvustav pressiüritus, kuhu kaasasime ka Eesti Kunstiakadeemia professori Piret Puppardi. Kokku osales 40 meedia esindajat ja reisikorraldajat.
- + Saksamaal meediakohtumised
- + Meediakohtumised (10 ajakirjanikku) Münchenis. Ajakirjanike suhtumine reisimisse oli pigem ettevaatlik.
- + Ameerika Ühendriikide meedia ning reisikorraldajate kohtumine. Saavutasime kontakti 20 erineva väljaandega esindajaga ning mitmed ajakirjanikud jõudsid Eestisse pressireisile.

Eriprojektid 2022. aastal

2022. aastal viisime **meedia- ja suhtekorraldus agentuuridega koostöös läbi mitmeid eriprojekte**. Soome turul kõige suuremat kõlapinda ning tagasisidet tõi koostöö projekt Universal Musicuga ning Soome bändi Teflon Brothers'iga. Taaselustati ikooniline Soome rokilugu „Eesti On My Mind“ (legendaarne Juice Leskinen, 1983), mille eesmärk on meenutada Soome publikule, et Eesti ootab kõiki külla. Koostöö raames saime õigused uue laulu kasutamiseks erinevates turunduskampaaniates ning lisaks valmis koostööna 3 reisivideot, milles bänd seikleb Tallinnas, Pärnus ja Tartus. Laulu kuulamiste arv kokku on 2,9 miljonit (Spotify 2 250 016 ja YouTube 651 532). Selle projekti kajastuste arv oli 36 (Ilta-lehti, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, MTV Uudiset jne) ning meedia potentsiaalne nähtavus kokku 46 miljonit. Lisandus sotsiaalmeedia kampaania, mille nähtavus oli 1,2 miljonit.

Hispaania turul viidi läbi koostööprojekt moelooja Duyosega. Moelooja käis Eestit külastamas ning sellest inspireerituna lõi Eesti kollektsiooni, mida esitleti Madridi Fashion Weekil. Inspiratsiooni käis moelooja ammutamas oma tiimiga juunis,

külastades Tallinat, Tartut, Setomaad, Pärnut ning Muhu saart. Projekti tulemusena oli unikaalseid veebimeedia vaatamisi 16,9 miljonit ning nähtavus 20,6 miljonit. Lisaks tutvustati Eesti kollektsiooni Hispaania teleprogrammis, mille vaatajate arv oli 2,7 miljonit.

Duyos modellidega Hispaania rahvusballetist

Koostöös **BBC World News Channel** – Travel Show`ga viidi ellu **Eestit kui turismisihtkohta tutvustavad telesaated** ning lisaks 30 sekundiline reklaam. BBC World News kanal on 453 miljonil majapidamisel ning kanalit jälgib ligi 112 miljonit vaatajat igal nädalal. 56% vaatajatest on huvitatud reisimisest.

Koostöö sündmustega

Rahvusvahelisel tasemel sündmuste toetamisega soovime suurendada Eesti tuntust atraktiivsete sündmuste paigana. Tagamaks mitmekülgse ja kõiki kanaleid hõlmava väljapaistvuse nii üritustel kohapeal kui ülekannetes, andsime hoogu nii toetuste kui ka turunduskoostöös rahvusvaheliselt huvipakkuvate sündmustega.

Tegime aktiivset koostööd kokku 12 ürituse korraldajaga ning Visit Estonia koostöös 22 ürituse korraldajatega (2021. aastal 34 sündmust). **Suurimaks koostööprojektiks 2022.a. oli Visit Estonia ja WRC Rally Estonia koostöö.** Rahvusvaheline sündmus tõi 2022 aastal Eestisse olemasoleva ja mõõdetavate andmete põhjal 4 668 väliskülalast, kes veetsid Eestis 11 143 ööd. Veel tasub ära märkida 2022 BMW IBU World Cup`l Otepääl, mis tõi meile mõõdetavate andmete põhjal 4 140 väliskülalist, kes veetsid siin 11 429 ööd.

Koroonakriis mõjutas väga tugevalt ka **rahvusvahelisi suursündmusi**, millel on eriti suur roll Eesti külastamise motivatsiooni tekitajana. 2022 aastal käivitati Suurkontsertide sihtfinantseerimise programm, mille eesmärgiks on luua reisimotivatsiooni Eesti külastamiseks, edendada Eesti mainet rahvusvaheliste suurkontsertide toimumise kohana ning seeläbi taastada Eesti turismiteenuste

ekspordi maht COVID-19 kriisi eelsele tasemele. 2023 aastal fokuseerime veelgi enam sündmuste kajastamisele välisriikidest, kuna heal tasemel rahvusvahelised sündmused loovad põhjuse Eestisse tulemiseks.

2022. aastal liikusime edasi Eesti kui turismisihtkoha teemastrateegia „**Estonia. It's about time**“ kontseptsiooni tutvustamisega huvigruppidele ning selle rakendamisega turundustegevusse. 2023. aastal plaanime lihtsustada strateegiat ja välja töötada ka konkreetseid sõnumid sihtkohtadele.

B2B turundustegevused

B2B turundustegevuste vaatest oli 2022 aastal ülioluline hoida väliskontakte (reisikorraldajad, -agendid, konverentsikorraldajad ja transpordi-ettevõtted) pidevalt kursis Eesti kui reisisihi tootepakkumiste ja siia reisimise võimalustega ning süvendada reisikorraldajate hulgas Eesti kui turvalise ja kvaliteetse sihtkoha mainet. Kokku **korraldasime 2022 aastal 215 erinevat B2B müügitegevust** - esitlust, töötuba, kontaktüritust ja tootetutvustusreisi (2021 a vastav number oli 109). Nende käigus informeeriti 6260 sihtturgude hulgimüüjat, reisikorraldajat ja reisiagenti, seega B2B tegevuste arv kasvas 2022 a hüppeliselt.

Kõige suuremad kasvud B2B tegevustes toimusid DACH-regioonis (Saksamaal, Austrias ja Šveitsis), kus toimus 74 müügitegevust, (2021 a 24 müügitegevust) ning Soome turul, kus korraldasime 37 müügitegevust (2021 a 26 tegevust). Märkatav tõus nii müügitegevuste kui informeeritud kontaktide arvus toimus läbivalt kõikidel sihtturgudel.

2022 aastal alustasime koostööd B2B välisagentuuridega 12-l sihtturul (Rootsi, Norra, Suurbritannia, Saksamaa, Šveits, Austria, Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania, Belgia, Holland ja Ameerika Ühendriigid). Eesmärk oli põhjalikult uuendada pandeemia tõttu räsida saanud B2B kontaktbaase (sihtturgude hulgimüüjad, reisikorraldajad ja -agendid) ning saavutada maksimaalset võimalikku nähtavust välisturgude B2B kanalites, perioodil, mil väliskülastajate tähelepanu saamise nimel võitlevad väga intensiivselt kõik riigid. Koostöö agentuuridega on kaasa toonud märkimisväärse kasvu nii sihtturgude kontaktide arvus kui ka kvaliteedis. See omakorda avaldas väga positiivset mõju Eesti kui reisisihi esitlustele, kontaktüritustele ja tutvumisreiside tulemuslikkusele, avades Eesti turismiettevõtjatele uusi võimalusi oma toodete müümiseks välisturgudel.

Paraku oli ka regioone (näiteks Skandinaavia, kaugturud, aasta esimeses pooles ka Saksamaa), kus Ukraina sõda avaldas tuntavat negatiivset mõju inimeste soovile meie piirkonda reisida. Kõige tugevam mõju oli sellel grupibroneeringutele.

Kontaktüritused liikusid 2022 aastal valdavalt tagasi füüsilisse keskkonda. Aasta esimeses pooles jäid pandeemia tõttu mõned planeeritud suurüritused siiski ära (nt Matka mess Helsingis ja ITB Berliinis), aga asendasime need **sihtturgudel ainult Eestile keskenduvate profüritustega väiksemas, kuid tõhusamas ja kontsentreeritumas formaadis**. Muutsime kontaktüritused maksimaalselt personaalseks, mis praeguses turusituatsioonis toimib usaldust äratavalt ning veenvalt. **Tegime teemapõhised kontaktüritusi ning tootetutvustusreise**

(kultuuritoode, loodustooded, kestlik toode jne). Väga hea meel on tõdeda, et meie jaoks ühel olulisemal sihtturul – Saksamaal – kus varasemalt on Eestit nähtud osana Baltikumist, tekkis eelmisel aastal märgatav kasv just Eesti kui monosihtkoha tootepakkumistest. Selle põhjuseks toodi Saksa reisikorraldajate poolt välja hästi läbimõeldud ja kvaliteetne tootepakkumine ning usaldusväärsus, mis baseerub pikaajalisel, kvaliteetsel suhtlusel. Eestile kui sihtkohale tähendab see Saksa turistide pikemat siinviibimise aega, rohkem ööbimisi, rohkem erinevate regioonide külastamist ning suuremat turismitulu.

Valdavalt viisime 2022 aastal B2B turundusüritusi läbi järgmises formaadis:

- + Füüsilisel kujul (mõnikord lisandus ka hübriidformaad) korraldatud töötodad ja esitlused, mille eesmärgiks oli viia kokku Eesti turismiettevõtte välisriikide ostjatega, et aidata neil leida uusi koostööpartnereid ja laiendada Eesti tootevalikut välisreisikorraldajate tootevalikus - 143 kontaktüritust);
- + E-õppe keskkondade ja digitaalsete lahenduste ülesehitamine (sh ka kaugturgudel), mille kaudu välisriikide ostjad (nii reisikorraldajad kui -agendid) said regulaarset ja professionaalset tuge Eesti kui reisisihi müümisel (neli konkreetse turu spetsiifikast ja vajadustest üles ehitatud keskkonda), mida kokku läbis 1210 reisikorraldajat ja –agenti;
- + Tootetutvustusreiside korraldus välisriikide reisikorraldajatele, mis on B2B vaatest müügievenduse üheks tugevaimaks tööriistaks - 72 tootetutvustusreisi;
- + Regulaarne suhtlus olemasoleva kontaktvõrgustikuga uudiskirjade teel (12 korda aastas sihtturu kohta, erinevad turupõhised ülesehitused ja teemakäsitlused) ning personaalsete kontakteerumistega sihtturgudel, eesmärgiga levitada sektoripõhist infot välispartneritele ning hoida Eestit kui reisisihti pidevalt pildil. Keskmise avamisprotsent B2B uudiskirjadel on märkimisväärselt suur – 43%.

Jätkasime 2021 a alustatud turupõhiste B2B profiveebide arendamist ja täiustamist, mis on nüüdseks saanud välisreisikorraldajatele väga tõhusaks tööriistaks Eesti turismitoodete paketeerimisel ja sihtkoha kohta info saamisel. Profiveebid on kolmes keeles – inglise, soome ja saksa. Iga leht on nii statistika, tööriistade kui ka Eesti turismitoodete puhul üles ehitatud vastava sihtturu vajadustest ja eripärast lähtuvalt. Profiilehtede vajalikkust ja tõhusust näitab nende sagedane külastus - **igas kuus keskmiselt 5000 unikaalset külastust välisriikide reisikorraldajate poolt.**

Äriturism

Äriturism ehk MICE-valdkond oli prognooside kohaselt kõige aeglasemalt taastuv sektor turismis. Reaalsuses oli sihtturge, mille puhul nõudlus MICE-toote järgi oli eelmisel aastal isegi suurem kui puhkuseturismi osakaal (nt Norra). MICE-valdkonnas oli väga selgelt tunda suurt väsimust virtuaalsuhtlusest ning 2022 aastal tõime täismahus tagasi kontaktüritused, mis toimusid füüsilises keskkonnas. Kokku korraldasime 2022. aastal koostöös EKB-ga **konverentsi- ja äriturismi valdkonnas**

34 müügitegevust (sh 2 MICE-messi ja 7 tootetutvustusreisi) mille käigus informeeriti 2622 MICE-kontakti (konverentsikorraldajad, sündmuste korraldajad, MICE-reisikorraldajad). **Võrreldes 2021 aastaga toimus kolmekordne tõus** (2021 tulemuseks vastavalt 11 kontaktüritust ning 879 informeeritud kontakti).

Lisaks turundustegevustele võtsime MICE-valdkonnas fookusesse ka arendustegevused ning Eesti MICE-toote tugevdamise. Alustades süsteemse koolituskava ülesehitamist ettevõtjatele ning erinevate võrgustikega regulaarse infovahetuse koordineerimist, et toetada konverentside ja preemiareiside reise maaletoojaid (erialaliidud, saatkonnad, aukonsulaadid, ülikoolid jne) ning pakkuda neile vajalikke turundustööriistu. Alustasime ka uue MICE-veebi ülesehituse ning MICE-tootekriteeriumite kokkupanekut, mida viime läbi koostöös ettevõtjate ning MICE-võrgustikega. Olulise täiendusena MICE-tegevustes on alates 2022 aastast fookuses digital nomad viisa ja kaugtöö toote teemad, läbi mille Eestile välisurgudel positiivset ja eristuvat nähtavust tuua. Osalesime digital nomad visa teemaliste ettekannetega kahel erialasel rahvusvahelisel konverentsil. Digital nomad visa „veebipesa“ liikus e-residentsuse kodulehelt Visit Estonia lehele. Selle uue asukoha lansseerimine on plaanitud 2023 a esimesesse kvartalisse, mil algab digital nomad visa ja remote work kampaania UK turul. Andsime oma panuse ka konverentsitoetuste hindamisprotsessi (täpsem arvuline kirjeldus on välja toodud TOKi peatükis).

Rahvusvaheline äriturismi mess IBTM World Barcelonas

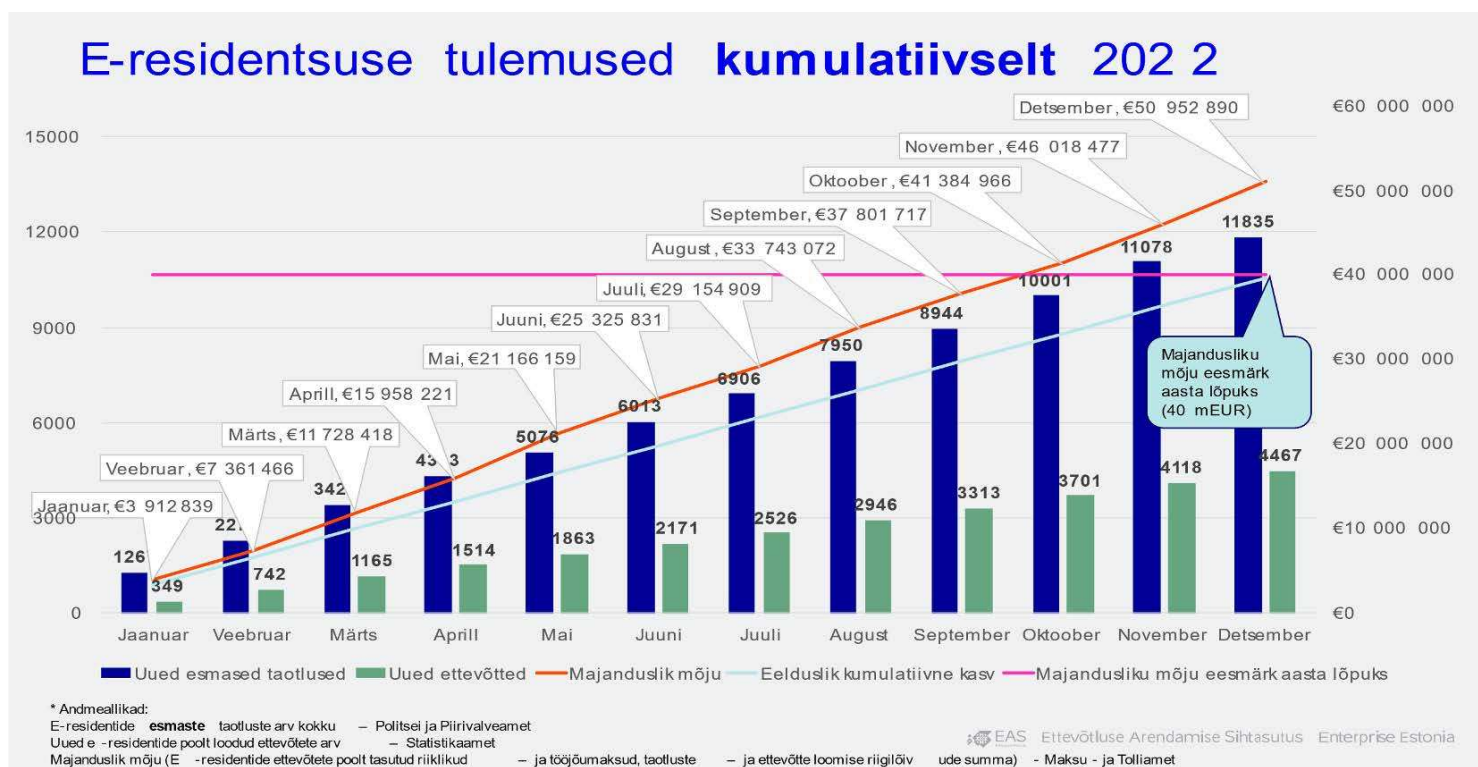
Tegime tihedat koostööd **MTÜ Eesti Konverentsibürooga** suuremahuliste teaduskonverentside Eestisse toomiseks (sh koostöötegevused kontaktürituste raames). Eesti kui äriturismi sihtkohta tutvustavat strateegilist turunduskoostööd tegime ka Tallinna, Tartu ning Pärnu linnaga. Sihtturgude osas fookusseerisime varasemast enam ka Soomele, mis on näidanud kiiret ja positiivset reageerimist B2B turundustegevustele.

E-residentsus

Eesti digiriigi ühe lipulaevana tutvustame Eesti ärikeskkonna eeliseid ja nende kasutamise võimalusi e-residendina, andes välismaalastele turvalise ligipääsu riigi e-teenustele. Eesmärk on suurendada Eestis e-residentidest ettevõtete arvu ja nende majanduslikku mõju. 2022. aastal täitus e-residentsuse programmil kaheksa aastat asutamisest ning selle otsene majanduslik mõju (riigilõivud + maksutulu e-residentide ettevõtetest) ja kasumlikkus on olnud pidevalt tõusuteel. Kasv jätkus ka 2022. aastal.

2022. aasta aprillis tutvustasime valitsuskabinetis e-residentsuse jätkustrateegiat aastateks 2022–2025, mis kinnitati mais ministri allkirjaga. Jätkustrategia annab programmile põhisuuna, mille järgi tegutseda.

E-residentsuse 2022. aasta numbrites

E-residentsuse tulemused 2022. aastal kumulatiivselt

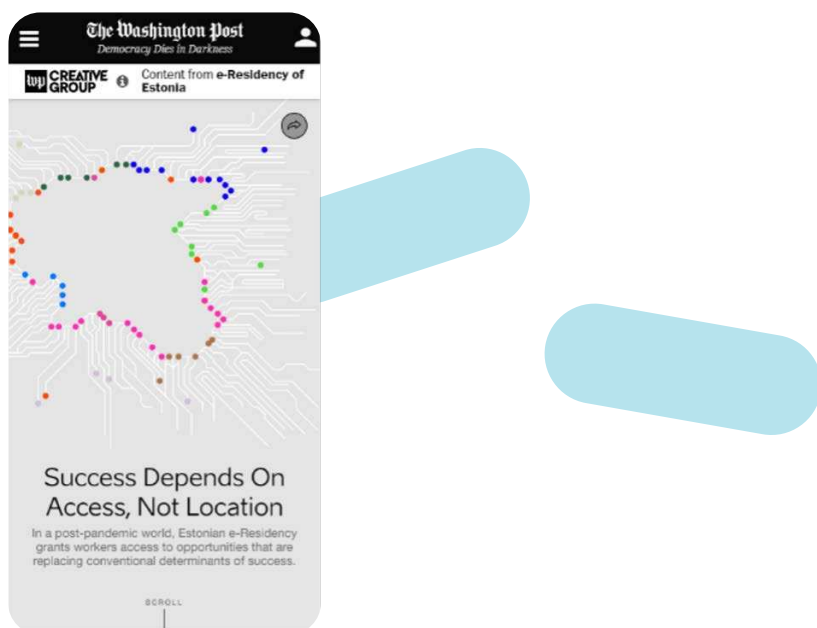
Otsese majandusliku kasvuna saavutasime rekordilised 51 mln eurot, mis tähendab 45% kasvu eelnenud aastaga võrreldes ja on 127% seatud eesmärgist (40 mln eurot) ning ligi kaks korda kõrgem riigi 2022–2025 eelarvestrateegias vastavaks aastaks prognoositust (26 mln eurot).

Esmaseid e-residentsuse taotlusi esitati 11 835, millest eesmärgistatud sihtriikide taotlusi oli 5444. See on 93% eesmärgist (5844 taotlust).

E-residendid löid 2022. aasta lõpuks kokku 24 413 ettevõtet, millest 4467 loodi 2022. aastal.

E-residentsuse 2022. aasta tegudes

Ukraina sõja algus mõjutas oluliselt ka e-residentsuse programmi. 8. märtsil tegime koos Siseministeeriumiga valitsuskabinetis ettepaneku peatada Vene ja Valgevene kodanikelt uute e-residentsuse taotluste vastuvõtmine. Seejärel alustasime koostöös teenusepakkujatega kampaaniat **Ukraina kodanikele e-residentsuse taotlemise riigilõivu hüvitamiseks**, kus ettevõtte loomise järel hüvitame meie Ukraina kodanikele e-residentsuse riigilõivu ning teenusepakkujad hüvitavad neile ettevõtte loomise riigilõivu. 2022. aastal täitus 35% eeldatavast mahust (43 taotlust, millest 35 rahuldati 2022. aasta lõpuks) ning pikendasime kampaaniat 2023. aastaks.

Sisuturundus Washington Posti mobiilivaates

Sisuturunduse suurima kampaania korraldasime 2022. aastal märtsist maini, kui **Washington Postis** ilmusid artiklid, julgustamaks lugejaid tundma õppima tuleviku töösuundi ja teadvustama, mida ja kuidas pakub Eesti e-residentsus tänapäeva ettevõtjatele, et neil oleks võimalust oma äri juhtida neile mugavast asukohast. Saavutasime Washington Posti sisuturunduskampaania jooksul nende veebilehel üle **90 000 artikli vaatamise, üle 57 000 unikaalse külastaja ning üle 70 000 sotsiaalmeedia viite**, keskmise artiklile kulutatud ajaga 4,5 minutit.

2022. aasta mais tegime koostöös Latitude59 konverentsiga **e-residentsuse pressireisi**, et tutvustada maailmas unikaalset e-residentsuse programmi e-Eesti ehk riigi digivõimekuse ja Euroopa ühe tugevaima iduettevõtluse keskkonna kontekstis. Seadsime eesmärgi jõuda oma peamiste sihtriikide (Hispaania, Ühendkuningriigid ja Saksamaa) põhivoolumeediasse. Pressireisil osalesid ka Brasiilia ajakirjanikud, kuna avasime Brasiilias 2021. aastal uue väljastuskeskuse ning tahtsime suurendada teadlikkust Brasiilia turul. Kõneisikutena võtsid pressireisist osa mitu e-residenti oma

kogemuslugudega, e-residentsuse tegevjuht ja e-residentsuse nõukogu esimees. Ka leidis Eesti ettevõtluskeskkond tutvustamist mitme prominentse ettevõtte ja iduettevõtte juhi esinemise toel (Kaarel Kotkas (Veriff), Kaidi Ruusalepp (Funderbeam), Taavi Madiberk (Skeleton Technologies), Carlos Paniagua (Glia) ja Karoli Hindriks (Jobattical)). Ülevaate Eesti ajaloost digiriigina andsid vabariigi president Alar Karis ja peaminister Kaja Kallas ning MKM-i digiarengu asekanstler Luukas Ilves. Pressireisi eesmärk oli saada vähemalt 20 kajastust kõikidel turgudel kokku, koguväärtusega vähemalt üks miljon eurot AVE-t (advertising equivalent value). Tegelik tulemus ületas ootused: **39 kajastust tsirkulatsiooni väärtusega ligi 7 mln eurot AVE-t ning kombineeritud koguulatusena miljard võimalikku lugejat.**

Turundus- ja kommunikatsioonivaldkonna üks suurimaid 2022. aasta kampaaniaid oli **ettevõtte asutamise maailmarekordi murdmine**. Algselt oli see planeeritud märtsis Dubai Expol, kuid sõjast tingitud poliitilisi faktoreid kaaludes otsustasime seda teha juunis toimunud **London TechWeekil**, kus e-resident Dominik Panosch purustas eelmise rekordi laval kohapeal. Ettevõtte registreerimine võttis aega 15 minutit ja 33 sekundit, mida kinnitas Registrite ja Infosüsteemide Keskus. Rekordi loomise ajal olid e-residendiga laval ka Taavet Hinrikus ja Markus Villig, kes töid esile Eesti eeliseid ettevõtlusmaailmas. Tulemusena saime tuntud meediaväljaannete nagu BBC ja Forbes tähelepanu, veebikülalused kasvasid nii Ühendkuningriigis kui ka üleilmselt, mis kokku suurendas teadlikkust e-residentsuse ja Eesti ettevõtluskeskkonna vallas.

London Tech Week – Eesti esindus

Pressireis **Hype is Real** toimus koostöös Invest Estonia, Work in Estonia, e-Estonia esitluskeskuse, Visit Estonia, Startup Estonia ja sihtasutuse turundus- ja kommunikatsiooniosakonnaga. Eesmärk oli tutvustada Eestit maailmas unikaalse digiühiskonnana, mis on nii tehnoloogilise arengu, ettevõtluskeskkonna, kultuuri ja välissuhete poolest üks Euroopa arenenumaid riike ning näitab digiühiskonnana suunda kogu maailmas. Levitasime ajakirjanikele ja teistele väljaannetele selles vallas ka kolm rahvusvahelist pressiteadet. Pressireisil osalesid kõneisikutena peaminister Kaja Kallas, e-residentsuse tegevjuht Lauri Haav ja mitu e-residenti, Eesti tippettevõtjad ja riigiametnikud. Pressireisid toimusid ka Tallinnas ja Tartus. Eesmärk rahvusvaheliste kajastuste puhul oli vähemalt 12 kajastust, mis sai suuresti ületatud – saavutasime kogu kajastuste arvuks tänase seisuga **22 proaktiivset rahvusvahelist**

kajastust. Kumulatiivne koguulatus (*reach*) oli märkimisväärne – 117,5 miljonit võimalikku lugejat.

Septembrikuine **Bits & Pretzels** Münchenis oli aasta suurimaid omaäritusi e-residentsuse egiidi all. Esinemine pealaval koos riigi- ja iduettevõtete esindajatega teemal „eResidency: Your Gateway to Unicorn Country” ning teenuspakkujatega ühine messistend Saksamaa ühel suurimal ettevõtlusüritusel oli väga menukas. Täitsime seatud eesmärgid nii sotsiaalmeedia- (Twitter, FB, IG, LinkedIn) ja e-residentsuse veebilehekülje külastuste kui ka Saksamaalt laekunud uute e-residentsuse taotluste ja uute kõneisikute leidmisel.

Bits & Pretzels – laval Sandra Särav, Lauri Haav, Ragnar Sass

Skip-kampaania reklaam YouTube-is

Septembris lõppes meie senine digiturunduse hankeleping IDEA-ga ning koostöös hankeosakonna ja hanke hindamiskomisjoniga turundusosakonnast jõudsime uue raamlepinguni AGE-ga. Nende esimene suurem projekt oli Skip-kampaania disain ja teostus. Novembri alguses käivitasimegi **Skip-kampaania**, mille eesmärk on tutvustada e-residentsust kui maailmas ainulaadset võimalust olenemata omaniku ja juhi asukohast luua ja hallata EL-i ettevõtet 100% veebis. Kampaania jätkub 2023. aasta veebruaris ning seejärel tulevad täpsed mõõtmistulemused, kuid **juba 2023. aasta jaanuari lõpus olime saavutanud e-residentsuse veebisaidil üle 90 000 vaatamise, üle 58 000 unikaalse külastuse, üle 670 uue uudiskirja tellija, 5400 mikrokonversiooni ning üheksa uut e-residentsuse taotlust.**

2022. aastal andsime uue vormi e-residentsuse igakuistele **veebiseminaridele**. Kasutasime seminaride eestvedaja või arutelujuhina erinevaid meeskonnaliikmeid (13) ning kutsusime külalistena uusi teenusepakkujaid (10). Kokku tegime 10 küsimuste ja vastuste vormis veebiseminarid seanssi, nendest kaheksa e-residentsuse ning kaks fookusega äripanganduse teemal. Kokku osales aasta jooksul veebiseminaridel **2202 huvilist**, neist unikaalseid 2025. Osalejatest 69% ei olnud enne veebiseminaril osalemist e-residendid. Esindatud oli 128 riiki, suurima osalejate arvuga Ameerika Ühendriigid, Hispaania, India, Ühendkuningriik ja Saksamaa.

Live Q&A Holiday edition!

REPUBLIC OF ESTONIA
AGENCY

SILVA HUNT

Veebiseminari reklaam sotsiaalmeedias

Äriarenduses keskendusime analüüsides ja testides uutele e-residentsusest kasu saavatele ärimudelitele, et jõuda esimeste edukalt toimivate e-residentsust kasutavate klientideni. Valdkondadest valisime **e-spordi, DAO ja digitaalsete autoriõiguste valdkonna**. Samuti on e-residentsus panustamas laevade Eesti lipu alla toomise töörühmas, kuna tegemist on potentsiaalselt e-residentsusest kasu saava ja e-residentsusele kasu toova kliendiga.

Partnervõrgustiku laiendamisel pöörasime rohkem tähelepanu kohalike **maksunõustajate võrgustikule** meie sihtturgudel — tõime turule üle 20 maksu- ja õigusabi ettevõtte, kes teevad e-residentsuse vallas koostööd sihtriikidest pärit e-residentide nõustamisel kohalikes maksuküsimustes, mis võivad tekkida seoses e-residenti loodud Eesti ettevõttega. Tihe ja kvaliteetne koostöö maksunõustajatega jätkub 2023. aastal.

Tugevdasime e-residentsuse turuplatsi liikmete sidet nii e-residentsuse programmiga kui ka suhteid omavahel, et valdkond toimiks ühisel eesmärgil töötava ökosüsteemina. Turuplatsi liikmetele toimus esmakordselt suur ühisüritus märtsis ning väiksemad temaatilised seminarid-kohtumised aasta jooksul. Panime tööle e-residentsuse valdkonna probleemide korje ning analüüsisüsteemi. Integreerisime turuplatsi liikmed edukalt eelnimetatud Ukraina kampaaniasse ja kaasasime neid kümnetele üritustele ja veebiseminaridele, et kasutada nende ekspertteadmist ära e-residentsuse persoonade loomise protsessis.

E-residentide **kasutajakogemuse täiustamisel** olid tähelepanu keskmes tootearendus veebi ja infosüsteemi arendamise toel, ID-kaartide kättesaadavuse parandamine, korduvtaotluste lihtsustamine ning taotluste menetluste kiirendamine.

Tootearenduses sai oluliseks täienduseks veebilehe **turvalisuse ja koormustaluvuse suurendamine** ning isikustatud klientide andmebaasi ületoomine Riigipilve. 2022. aastal lõppes seni kehtinud veebi ja infosüsteemide arendus- ja hooldustööde hankeleping ning hankeosakonna toel korraldasime **hanke uue lepingu sõlmimiseks**. Edukaks pakkujaks osutus Iglu, kes on meid viimased kaks aastat selles vallas toetanud. Raamleping sõlmiti maksimaalselt neljaks aastaks.

2022. aastal alustasime eeltööd, et suurendada **veebilehe kasutajamugavust** ja viia see kooskõlla uue strateegiaga (sh uuendatud persoonad ja sõnumid). 2022. aastal tehtud analüüsi ja disaini arenduse alusel on uue veebilehe avaldamine plaanis 2023. esimesel poolaastal. Muu hulgas uuendasime avalehtede (landing page) disaini ja nende loomise süsteemi. Uuendasime e-residentsuse avalikku töölauda (dashboard) ning pressi ja meedia veebilehti, tegime mugavamaks e-residentsuse ID-kaardi korduvtaotlemise lehekülje ning pikalt uuendust oodanud eestikeelse veebilehe. Saime veebi lisada varem puudu olnud otsinguvõimaluse. Eelnimetatud Ukraina kampaania tarvis arendasime veebivormi teenusepakkujate avalduste vastuvõtmiseks. Käivitasime ka eraldi koostööpartnerite esituslehe. Teenusepakkujate turuplatsi veebilehel (*marketplace*) disainisime ja jõudsime osaliselt välja arendada võimaluse, mille abil saavad veebilehe liikmed ise oma profiili redigeerida. Sündmuste kalendris uuendasime disaini ja refaktorisime selle koodi.

E-residentide **ID-kaardi kättesaadavuse kiirendamiseks** alustasime 2022. aastal tihedamat koostööd Välisministeeriumiga, suunates sihtfinantseerimise lepinguga rahalised vahendid konsulaarmissioonide ning mobiilsete väljastuspunktide toetuseks. Neljandas kvartalis avasime katseprojektina neli mobiilset väljastuspunkti – Barcelonas, Ljubljanas, Zagrebis ja Sofias. Senise hinnangu põhjal saame öelda, et tegemist on lihtsama ja odavama lahendusega väljastuspunktide võrgustiku laiendamiseks. Projekti käigus hindame strateegia efektiivsust ning jätkame konsulaarmissioonide ja mobiilsete väljastuspunktide rahastamist ka 2023. aastal. Järeldused tulemuste ning projekti laiendamise kohta teeme esimese poolaasta jooksul.

E-residentsuse **korduvtaotlemise lihtsustamiseks** tegime sihtfinantseerimislepingute toel koostööd Siseministeeriumi Infotehnoloogia ja Arenduskeskusega (SMIT). Eesmärk oli laiendada e-residentsusega seotud arendusmeeskonda, kuid selle värbamine osutus keerulisemaks ning aasta lõpus pikendasime lepingu 2023. aastaks.

Paralleelselt suunasime **korduvtaotleja taotluse menetlusaja kiirendamiseks** vahendid Politsei- ja Piirivalveametiga (PPA) sihtfinantseerimislepingu kaudu lisamenetleja värbamiseks. Lisamenetleja värvati aasta algusest ning täidetud ettevõtluskohustusega korduvtaotlejate taotluste keskmine menetlusaeg oli 2022. aastal viis päeva, mis on seitsme päeva võrra lühem kui 2021. aastal. Hoolimata sellest, et täidetud ettevõtluskohustusega korduvtaotlejate keskmine menetlusaeg oli 2022. aastal planeeritust veelgi lühem (PPA eesmärk oli 10 päeva, tulemuseks viis päeva), püsis taotluste keskmine menetlusaeg samal tasemel – 22 päeva. Selle üheks põhjuseks on Venemaa-Ukraina sõjast tingitud piirangud, mis pikendasid mõnevõrra RU/BY kodanike taotluste menetlusaega – sõja puhkedes pandi need ootele ning piirangute jõustumise hetkest on RU/BY kodanike korduvtaotlusi põhjalikumalt kontrollitud. Ka mõjutab üldist menetlusaega negatiivsete otsuste arv – 2022. aastal moodustasid negatiivsed otsused taotluste koguarvust 8% (koos RU/BY otsustega 9,5%), sellele eelneval aastal oli sama näitaja 4%. Negatiivsete otsuste tegemine tähendab samuti põhjalikumalt taustakontrolli ja otsuste kaalumist ning seega pikemat menetlusaega.

Suunasime Politsei- ja Piirivalveameti vahendid **kaugtuvastuse lahenduste** projektijuhi värbamiseks, et analüüsida kaugtuvastuse lahenduste turgu ja esitada hankeettepanekud. Turuanalüüsi tutvustasime partneritele 2022. aasta novembris. Turuanalüüsi ja uurimistöo tulemusel tegi projektijuht kaugtuvastuse lahenduste

hankimise ja testimise ettepanekud ning aasta lõpus leppisime PPA ja SMIT-ga kokku, et teeme tehnilise toe ja konsultatsiooni ostmise hanke e-residentsuse eelarvest. Hange on ühendorganisatsiooni hankeplaanis 2023. aasta I kvartalis.

E-residentsusega seotud riskide maandamine

E-residentsuse nõukoda otsutas anda detsembris 2022 programmi riskijuhtimise koordineerimine e-residentsuse programmimeeskonnale (varem oli see Siseministeeriumi vastutada) ja tegi üleviimise korraldamise ülesandeks programmi riski- ja õigusjuhile. Muudatus aitab programmi eesmärke silmas pidades kaasa riskide prioriseerimisele, laiemale kaasatusele ja riskijuhtimise vallas aruandluse tõhustamisele.

2022. aastal toimus Eestis Moneyvali hindamine ja 2023. aasta jaanuaris avaldati selle raport. Üldkokkuvõttes hindas Moneyval Eesti tegevuse rahapesu ja terrorismi rahastamise vastases võitluses tulemuslikuks. Samas toodi välja teemad, millele riik peab saavutatud taseme hoidmisel rohkem tähelepanu pöörama. Eesti ametiasutused peaksid paremini mõistma rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, mis tekivad juriidiliste isikute väärkasutamisest, sealhulgas riske, mis tulenevad e-residentsuse programmist. Samas olid raportis sõnastatud e-residentsusega seotud riskid Eesti järelvalveasutuste poolt tehtud riskihinnangute raames juba teada ja riskid maandatud (sh õiguslik muudatus riskiriikidest pärit taotlejatele e-residentsuse pakkumise piiramisel) juba enne Moneyvali hindamist. Seetõttu ei andnud rahvusvaheline raport eelnevate riiklike riskihinnangutega võrreldes juurde eriti palju uut infot, sest tegemist oli e-residentsuse mõttes riskidega, mille monitoorimise ja maandamisega me iga päev tegeleme ning meie riskijuht teeb selles vallas koostööd teiste ametiasutuste, eriti Politsei- ja Piirivalveametiga.

Moneyvali raportist teavitamise koordineerimiseks ja riiklikes sõnumites ühise keele leidmiseks kutsusime kokku riigi ja järelvalveasutuste kommunikatsiooni töögrupi ja korraldasime kriisikommunikatsiooni töötoa. Leppisime riigi ametiasutustega kokku konkreetsetes sõnumites ja kommunikatsioonikaardis, mis aitas oluliselt vähendada põhjendamatu negatiivsete meediakajastuste ilmumist ning Moneyvali raportiga seoses e-residentsuse programmile üleliigse tähelepanu pööramist.

E-Eesti esitluskeskus

2022. aasta kujunes esitluskeskuse jaoks taas muutusterohkekeks. Kui aasta algas lootuses, et Covid hakkab taanduma ja maailm avaneb reisimiseks, siis Eestile ja paljudele meie piirkonna riikidele tõi see kaasa hoopis uue määramatusega seotud kriisi – veebruaris algas sõda Ukrainas. Positiivse külje pealt sai Eesti tuntuim bränd e-Estonia tänu fookuskuudele ning rahvusvahelisele pressireisile laialdase kajastuse ning aitas hoida väikeriigi nähtavust. Põhjalik eeltöö Eesti ja välismaiste klientidega viis Eesti IT-ettevõtted mitme eduka koostööprojektini.

Kui enne 2020. aastat jõudis meie juurde umbes 1000 delegatsiooni aastas erilise müügitööta, siis kriisiaastatel oli vaja panustada palju rohkem e-Eesti rahvusvahelisse nähtavusse, korraldada ümber keskuse teenuste pakkumine veebiformaat ning läheneda klientidele proaktiivselt. Sihikindla tööga hakkas külastuste arv 2022. aastal taas kasvama, millest annab kinnitust nii külastusstatistika kui ka äriprogrammide arv. **2022. aastal külastas keskust 6500 inimest ja 439 delegatsiooni (+68% võrreldes 2021. aastaga). 103 äriprogrammis (+41% võrreldes 2021. aastaga) osales kokku 80 Eesti ettevõtet.**

Jaapani asevälisminister Yumi Yoshikawa

AuveTechi ja Clevoni autonoomsed sõidukid

Tegevus ärikontaktide vahendamise ja Eesti IKT-sektori eksporditoe vallas on hea näide, kus põhjalik eeltöö ettevõtete vajadusi selgitades ja sihtturgu tundma õppides on toonud korraliku tulemuse. 2022. aastat jääb ilmestama mitu Eesti ettevõtete lepingut teiste riikide avaliku ja erasektori asutustega, mis said alguse kontaktidest esitluskeskuses. Näiteks sõlmis Roksnet lepingu Querataro osariigiga Mehhikos X-tee arendamiseks tänu keskuses toimunud kohtumisele. Keskuse kaudu sai kliendi AS Datel, kes alustas katseprojekti Maldiividel. Meie juures toimunud kohtumiste sisulist kvaliteeti ilmestab ka ettevõtetel välisklientidega tekkinud jätkukontaktide protsent, mis eelmisel aastal oli 40.

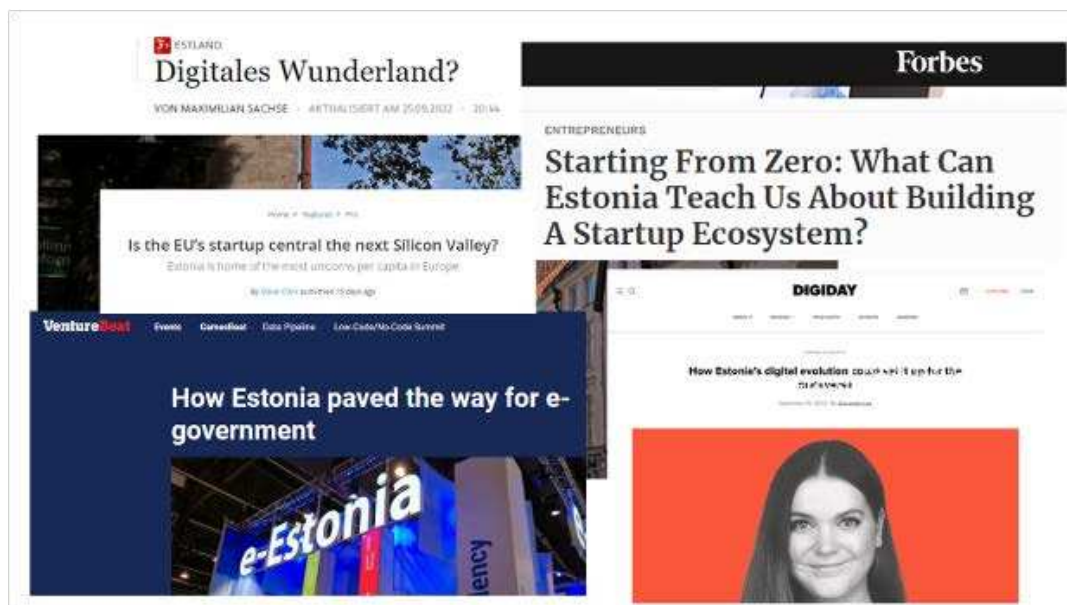
E-Eesti turundus- ja kommunikatsioon

Esimest aastat katsetasime turundus- ja kommunikatsiooniplaani, kus aasta jooksul pühendasime kahekuulised tsüklid teemadele AI/Bürokratt, küberturvalisus, *fintech*, AML, eID ja rohedigi.

Andsime oma panuse riigi digistrateegiast lähtuva #bürokrati arendusse. Toetasime Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi rahvusvahelist turunduse ja kommunikatsiooni hanget ning tõime hankesse kokku 50 pakkumust, millest pooled olid välisriikidest.

Esitluskeskuse üks vähestest riigisestest tegevustest on **e-Eesti kõneisikute koolitamine**. 2022. aastal oli taas võimalus pakkuda koolitust keskuse ruumides, mida ka 194 huvilise puhul tegime.

Juba varasematest aastatest on kujunenud üheks edukamaks koostööformaadiks pressireisid rahvusvaheliste ajakirjanikega. Eelmisel aastal korraldati see koondnimetusega *The Hype is Real* <https://estonia.ee/the-hype-is-real/>. Pressireisile järgnes üle 16 kajastuse mainekates väljaannetes.

Pressireisi *The Hype is Real* kajastused

1.4.3 Finantseerimis-teenused

Ettevõtete käendused ja laenud

2022. aastal jätkasime lisaks tavameetmete rakendamisele ettevõtjate toetamist **erakorraliste käendustega**. Kuni 30. juunini 2022 pakkusime ettevõtjatele erakorralist käendust, mille eesmärk oli pakkuda lisarahastust Covid-19 puhangust tingitud ajutiste raskuste ületamiseks. Eesmärgiga aidata ületada majandusele

tekkinud negatiivset mõju, mille on põhjustanud Venemaa kallaletung Ukrainale, asusime alates 4. juulist 2022 pakkuma ettevõtjatele uut erakorralist käendust ning rakendasime ajutisi leevendusi tavapärase laenukäenduse tingimustes.

2022. aasta esimeses kvartalis asusime **ettevõtjatele pakkuma regionaallaenu**. Laen on mõeldud väljaspool Tallinna ja Tartut tehtavate investeeringute omafinantseeringu osaliseks või täielikuks rahastamiseks juhul, kui ettevõtja taotleb investeeringu tegemiseks pangalaenu või liisingut ning tal puudub nõutud omafinantseeringu jaoks vajalik kapital.

Aasta vältel tegelesime **suuremahuliste investeeringute ja eksporditehingute finantseerimise võimekuse arendamisega**. Selgitasime välja kitsaskohad, uuendasime vajalikud sisekorrad ning muutsime töökorraldust. Riigikogu võttis 7. detsembril 2022 vastu 2023. aasta riigieelarve eelnõu, mis näeb ette suurendada ettevõtluslaenude tagamise sihtfondi 100 miljoni euro võrra, mis võimaldab 2023. aastal asuda ettevõtjatele pakkuma senisest suurusjärgu võrra suuremaid laenukäendusi.

2022. aasta neljandas kvartalis kinnitasime keskkonnamõjude hindamise juhendi, mille kohaselt rakendame sihtasutuses iga käendus- ja laenuaotluste menetlemisel keskkonnamõju hindamist.

Kokku **käendasime ja rahastasime 2022. aastal 465 ettevõtet 112 mln euroga** (2021. aastal 511 ettevõtet 128 mln euroga). **Käenduste ja laenude abil tegime aasta jooksul ettevõtjatele kättesaadavaks lisarahastuse 182,2 mln eurot** (2021. aastal 195,6 mln eurot).

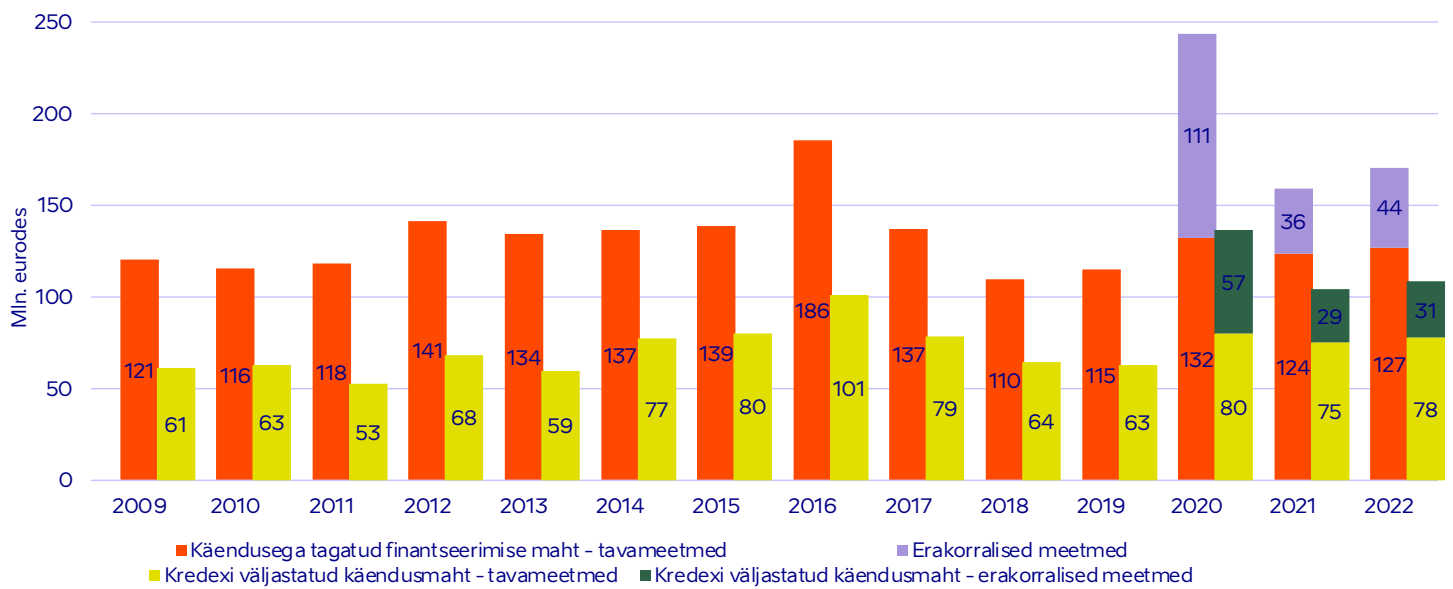
Ettevõtluse finantseerimine

2022. aastal oli ettevõtete käenduste- ja laenude osakonna tegevusmaht tänu pandeemiast tingitud majanduskriisi mõju leevenemisele ja majanduskasvu taastumisele väiksem kui 2021. aastal, seda peamiselt nende erakorraliste teenuste valdkonnas, mille eesmärk oli aidata ületada koroonapuhangust tingitud ajutised raskused. Sihtasutuse teenuste abil ettevõtjatele võimaldatud rahastus vähenes mõnevõrra ka tavateenuste puhul, kuid jäi siiski suuremaks kui pandeemiaeelsel 2019. aastal.

Tavameetmetena väljastasime **ettevõtjatele 2022. aastal käendusi 77,6 mln eurot** (2021. aastal 75,3 mln eurot) ja **laene 3,8 mln eurot** (2021. aastal 9,2 mln eurot). Lisaks väljastasime ettevõtjatele Covid-19 pandeemiast tingitud majanduskriisi mõju leevendamiseks soodustingimustel **erakorralisi käendusi 30,6 miljonit eurot** (2021. aastal 28,8 mln eurot), erakorraliste otselaenude pakkumisega sihtasutus 2022. aastal ei jätkanud (2021. a väljastati 14,9 mln eurot).

2022. aastal käendasime ja rahastasime 465 ettevõtet 112 mln euroga (2021. aastal 511 ettevõtet 128 mln euroga). Ettevõtjatele sihtasutuse poolt käendatud laenud, sihtasutuse otselaenud ja sihtasutuse otselaenude abil võimaldatud pangalaenud kokku moodustasid 182,2 mln eurot (2021. aastal 195,6 mln eurot).

Sihtasutuse põhiline finantsteenuse on laenukäendused. 108,2 mln eurot (sh tavameetmena 77,6 mln eurot ja erakorraliste meetmetena 30,6 mln eurot) võimaldas ettevõtjatel kaasata 2022. aastal pankadest lisarahastust kokku 170,7 mln eurot (sh

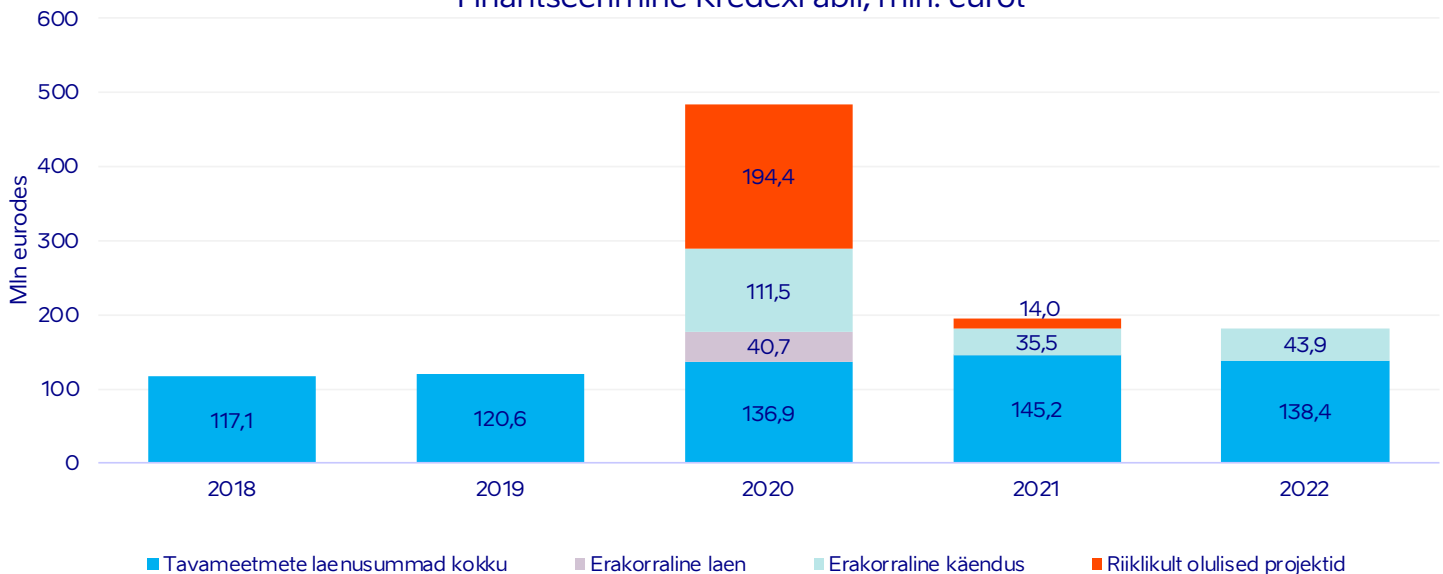

Väljastatud käenduste maht ja käenduste abil saadud rahastus 2009–2022 (mln eurot)

tavameetmena 126,8 mln eurot ja erakorraliste meetmetena 43,9 mln eurot) (vt joonis 11). Väljastatud käenduste maht suurenes võrreldes 2021. aastaga umbes 4%.

2022. aastal sõlmisime **322 uut ja muutsime 180 olemasolevat käenduslepingut**. Kokku sõlmisime kaheksa lepingut vähem kui eelmisel aastal.

Finantseerimine Kredexi abil, mln. eurot

Ettevõtjatele sihtasutuse finantsteenustega võimaldatud otselaenu ja käendatud laenu 2018–2022 (mln eurot)

Jätkasime 2022. aastal stardi-, tööstus-, kapitali- ja ekspordilaenu pakkumist. Lisaks senistele sihtasutuse allutatud laenudele (tööstus- ja kapitalilaen) asusime ettevõtjatele pakkuma regionaallaenu. Kuna 2021. aastal väljastasime ühe tavapärasest palju suurema ekspordilaenu, jäi 2021. aastal tavameetmetena väljastatud laenude maht eelmise aasta mahule märkimisväärselt alla. Kokku väljastasime **14 otselaenu mahus 3,8 mln eurot** (2021. aastal 9,2 mln eurot).

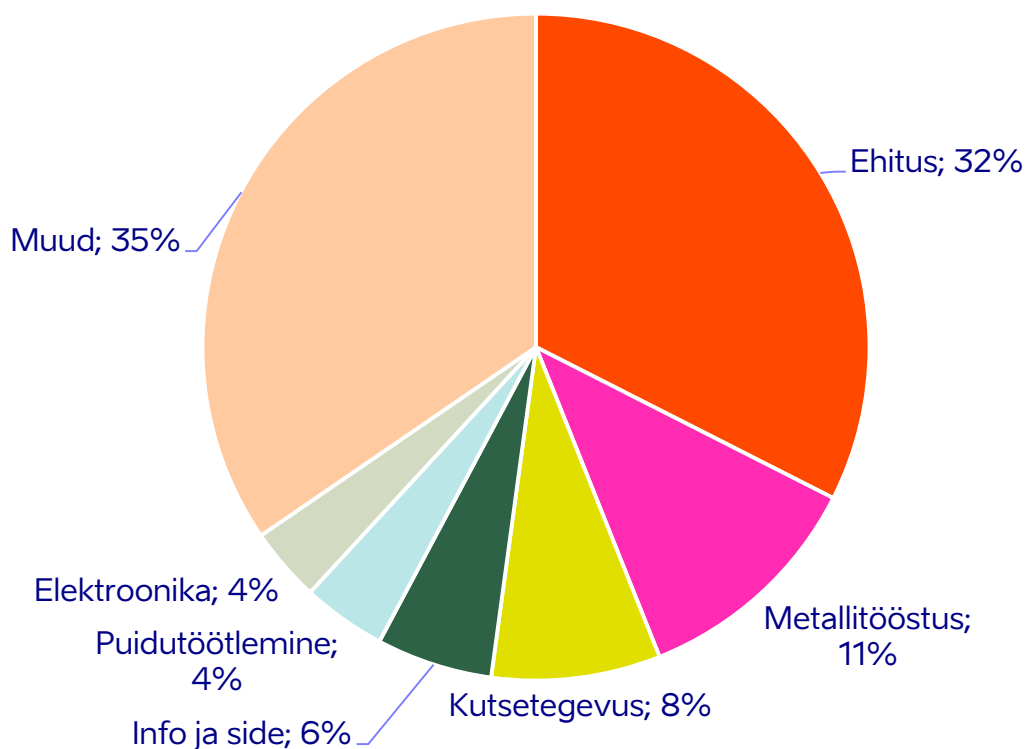
Rahastasime stardilaenu ja stardilaenu käendusega **ühiksa alustava ettevõtte loomist 0,5 mln euroga** (2021. aastal 0,1 mln euroga). Rahastatud projektide tulemusena plaanivad need ettevõtted luua 26 uut töökohta. Oluline on märkida, et alustavate ettevõtjate projekte aitame peale stardilaenu ja stardilaenu käenduse rahastada ka sihtasutuse laenukäendusega.

Aasta jooksul sõlmisime kaheksa allutatud laenulepingut 2,9 mln euro ulatuses (2021. aastal 2,8 mln euro ulatuses). **Tänu sihtasutuse allutatud laenudele said ettevõtjad pankadest lisaerahastust 7,8 mln eurot ja investeringuid tehti 13,3 mln euro eest.** Samuti sõlmisime viis ekspordilaenu lepingut 0,9 mln euro ulatuses.

Ettevõtjate toetamine rahastatud ettevõtete tegevusvaldkonna ja pangateenuse alusel

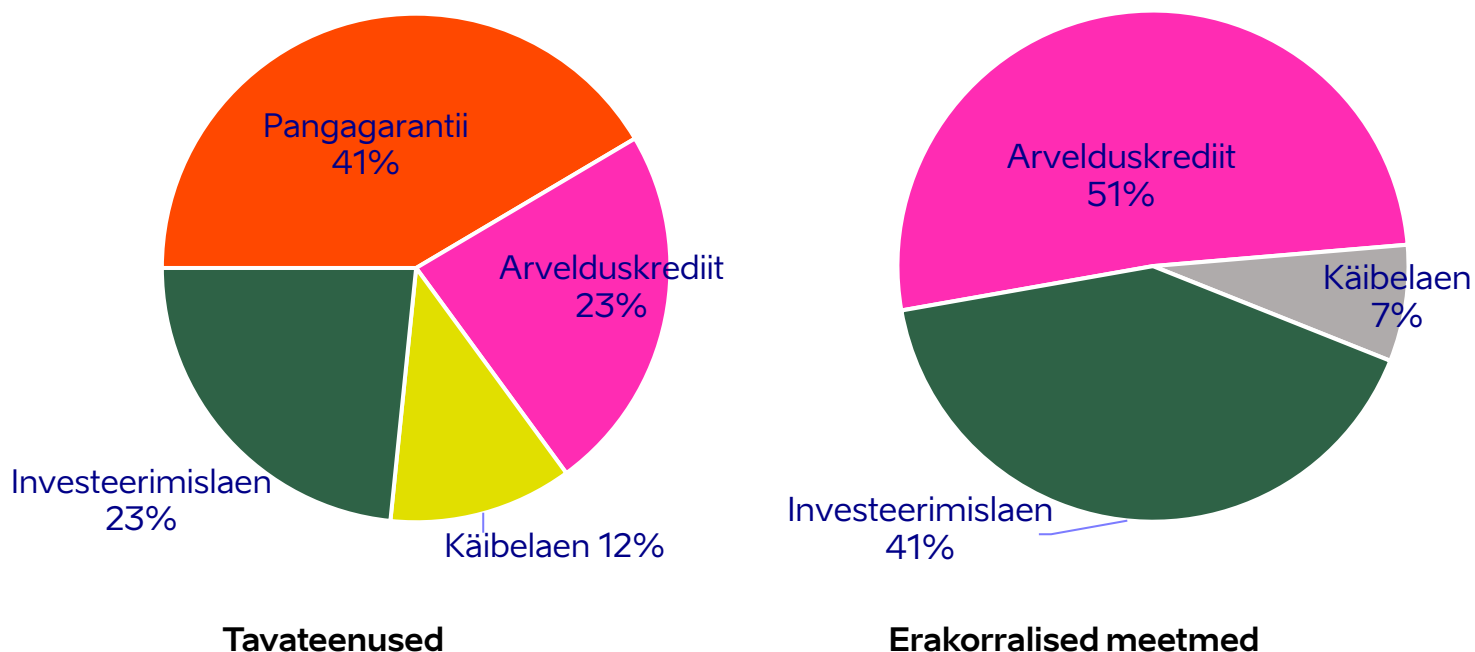
Covid-19 puhangust tingitud ajutiste raskuste ületamiseks mõeldud erakorraliste teenustena võimaldasime ettevõtjatele 2022. aastal laenukäendusena lisarahastust kokku 43,9 mln eurot (käenduste summa 30,6 mln eurot). Erakorraliste teenustega rahastasime 2022. aastal kõige suuremas mahus toiduainete tootmise (45% väljastatud käenduste mahust), transpordivahendite tootmise (23%) ja masinatööstuse (22%) ettevõtteid. Jaotusele avaldasid mõju üksikud suured projektid.

Tavameetmetega võimaldasime ettevõtjatele lisarahastust 130,6 mln eurot, sh 126,8 mln eurot sihtasutuse käendusega pangalaenu ja 3,8 mln eurot otselaenu (arvestamata pankade lisafinantseeringut). Tavateenustega rahastasime kõige suuremas mahus ehitus- (32% saadud rahastusest) ja metallitööstuse (11%), kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse (8%) ning info- ja sidevaldkonna (6%) ettevõtteid.

Ettevõtetele osutatud tavateenused (otselaenu ja käendatud laenu) sektoriti

Erakorraliste meetmete raames käendasime kõige rohkem investeerimislaine, mis moodustasid 41% käendatud laenude mahust. Tavateenuste seas oli ülekaalus pangagarantiide käendamine (41% käendatud summast), millele järgnes investeringute finantseerimine (23%), käibekapitali rahastamine (arvelduslaenud (23%) ja käibelaenud (12%)).

Sihtasutuse käendatud laenude summade jaotus pangateenuseti tavateenuste ja erakorraliste meetmete arvestuses

Aktsiaselts SmartCap

Aktsiaselts SmartCap on Finantsinspektsioonis registreeritud väikefondivalitseja ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni SA tütarettevõtte. SmartCap valitseb kahte lepingulist kinnist alternatiivfondi – **SmartCap Venture Capital Fund ja SmartCap Green Fund**. Mõlema fondi ainus osakuomanik on Eesti Vabariik. SmartCapi juhatus on kaheliikmeline ning sellesse kuuluvad Sille Pettai ja Mari Vavulski. SmartCapi nõukogu oli aruandeperioodi lõpu seisuga viieliikmeline. Nõukogu esimees on Priit Põldoja, nõukogu liikmed Aare Järvan, Sille Kraam, Veiko Hintsov ja Mikko-Jussi Suonenlahti.

Suuremad ettevõtmised eelmisel aastal kuude kaupa on järgmised:

- + Teaduskiirendi leping – märts 2022
- + Rohetehnoloogia kapitalivajaduste uuring – aprill 2022
- + SmartCap ankurinvestorina kõrgtehnoloogiliste ettevõtete riskikapitalifondis Superangeli Two – juuni 2022
- + SmartCap Green Fund fondiinvesteeringute konkursi avalikustamine –

- + september 2022
- + SmartCap Green Fund otseinvesteeringute tingimuste avalikustamine – oktoobri lõpp 2022

SmartCapi eesmärk on arendada riskikapitali investeeringute pakkumise kaudu Eesti kapitaliturgu ning võimaldada sel viisil ambitsioonikatel ja uuenduslikel Eesti ettevõtetel kasvada.

SmartCap panustab Eesti majanduskasvu ja kapitalituru arengusse,

- + olles pikaajalise strateegilise vaatega ankurinvestor riskikapitalifondides;
- + investeerides kõikides majandustsüklites;
- + keskendudes turutühimikele eri kasvufaasides ja vertikaalides ning pakkudes puuduvaid investeerimisvõimalusi.

SmartCap Venture Capital Fundi vara investeeritakse 1) Eesti fookusega riskikapitalifondidesse, mis arendavad innovaatilisi rahvusvahelise kasvupotentsiaaliga Eesti ettevõtteid, või 2) rahvusvahelistesse riskikapitalifondidesse, millel on Eesti innovaatiliste rahvusvahelise kasvupotentsiaaliga ettevõtete ökosüsteemile oluline väärtust lisav komponent ning mis toetavad muutusi, mis aitavad Eesti majandust ajakohastada ja kohalikku kapitaliturgu arendada. Smartcap Venture Capital Fundi investeerimisportfelli kuulus 31. detsembri 2022. aasta seisuga kolm Eesti fookusega varase faasi riskikapitalifondi.

SmartCap Green Fundi vara investeeritakse 1) Eesti fookusega riskikapitalifondidesse, mis arendavad innovaatilisi teadusmahukaid ettevõtteid, või 2) otse Eesti ettevõtetesse, mille tegevus aitab kaasa keskkonnaprobleemide lahendamist võimaldavate, kasvuhoonegaaside heidet vähendavate või siduvate uute toodete, teenuste või tehnoloogiate väljatöötamisele ja turule toomisele. SmartCap Green Fund alustas investeerimistegevusega 2022. aasta lõpus ning 31. detsembri 2022. aasta seisuga investeeringuid veel tehtud ei ole.

SmartCapi **valitsetavate varade maht ulatus 31. detsembri 2022. aasta seisuga 180 mln euroni**. Sama kuupäeva seisuga olid SmartCap Venture Capital Fundi investeeringud riskikapitalifondide ja otseinvesteeringute kaudu jõudnud kokku ligikaudu 117 ettevõttesse, mille **koondkäive ületas 2022. aastal esmakordselt miljardi euro piiri, ulatudes 1,32 miljardini**. Need ettevõtted andsid aastalõpu seisuga **Eestis tööd peaaegu 3200 inimesele**, kelle töötasudelt tasuti aasta jooksul ligikaudu **70 mln eurot tööjõumakse**.

SmartCapi põhilised investeerimisprojektid olid 2022. aastal:

- + SmartCap Venture Capital Fund viis lõpule investeeringu Superangel Two riskikapitalifondi;
- + SmartCap Green Fundi alustas investeerimist nii riskikapitalifondidesse kui ka rohetehnoloogia ettevõtetesse;

- + arutelud riigiga lisakapitali eraldamiseks SmartCapi uute investeerimisprogrammide rahastamiseks.

SmartCap Venture Capital Fund investeeris **15 mln eurot Superangel Two riskikapitalifondi**, mis valiti välja varem korraldatud konkursil, et leida erafondivalitseja loodavale kõrgtehnoloogilistele ettevõtetele keskenduvale riskikapitalifondile.

SmartCap Green Fundi kaudu tehakse Euroopa Liidu taaste- ja vastupidavusraha (RRF) toel aastatel 2022–2026 omakapitaliinvesteeringuid kättesaadavaks 100 mln euro ulatuses Eesti rohetehnoloogia ettevõtetele. Esimese sammuna kuulutas SmartCap 2022. aasta suve lõpus välja konkursi kahe rohetehnoloogia fondi leidmiseks, millesse mõlemasse on kavandatud 20 mln euro suurune ankurinvesteering. Sügisel 2022 avalikustas SmartCap ka ettevõtetele mõeldud rohetehnoloogia otseinvesteeringute programmi tingimused, mille kaudu on 2024. aasta lõpuni planeeritud investeeringuid kogumahuks kuni 20 mln eurot. Investeeringute eesmärk on luua eeldused ekspordipotentsiaaliga tulevikutehnoloogiate tekkeks Eestis, mis on äärmiselt tähtis nii Euroopa Liidu kliimaeesmärkide täitmisel kui ka Eesti majanduse nüüdisajastamisel ja innovatsioonivõime tagamisel.

SmartCapi peamine kõrvaltegevus on **Startup Estonia programmi elluviimine kiirendite valdkonnas**. 2022. aastal sõlmiti leping Tartu Ülikooli juhitud konsortsiumiga tervisetehnoloogia teaduskiirendi elluviimiseks. Tervise teaduskiirendisse valiti 2022. aastal **14 äriprojekti**, millele pakutakse ärinõustamise ja prototüüpimise teenuseid.

SmartCap jätkas läbirääkimisi riigiga, et luua uusi võimalusi riskikapitaliinvesteeringuteks ja rahastusvõimaluste parandamiseks. Osa SmartCapi uuest rahastusest on seotud 2022. aasta juunis allkirjastatud 22 NATO liikmesriigi kokkuleppega, mille kohaselt rajatakse miljardi euro suuruse mahuga NATO Innovatsioonifond tsiviil- ja militaarkasutusega süvatehnoloogiate arendamiseks. Eesti riik on otsustanud NATO Innovatsioonifondi investeerida ligi 30 miljonit eurot ning see investeering tehakse SmartCapi kaudu.

2023. aasta fookuses on viia SmartCap Green Fundi fondiinvesteeringute konkurss lõpule ja teha rohetehnoloogia investeerimisprogrammi raames esimesed otseinvesteeringud. Samuti jätkab SmartCap läbirääkimisi riigiga, et luua uusi võimalusi riskikapitaliinvesteeringuteks ja rahastusvõimaluste parandamiseks. Kõrvaltegevuse käigus on 2022. aastal plaanis ellukutsutud tegevused lõpule viia ja lõpetada edukalt Startup Estonia programmi alategevus kiirendite suunal.

1.5 Eluaseme ja energiatõhususe edendamise ülevaade

2022. aastal jätkasime oma tavaliste käendusteenuste ja toetuste pakkumist ning pakkusime otselaenu korteriühistutele, samuti jätkus katseprojekt korterelamute tehaseliseks rekonstrueerimiseks. Koos maakondlike arenduskeskustega pakkusime laialdasemat nõustamisteenust ning lõime Ida-Virumaale nõustamispunkti.

Seoses eluasemelaenu käenduse tingimuste kitsendamisega vähenesid väljastatud käenduste mahud oluliselt ning teenuse pakkumine jõudis tagasi 2019. aasta tasemele. Aasta jooksul **väljastasime eluasemelaenu käendusi 36 mln eurot**. Laenukäendusega **soetas või renoveeris aasta jooksul eluaseme 3378 leibkonda**. Pangad väljastasid 2022. aastal kinnisvara tagatisel eluasemelaene 2,05 mld eurot (2021. aastal 1,78 mld eurot), millest **meie käendusega laenude maht oli 420 mln eurot**.

Aasta jooksul andsime **37 korterelamulaenu käendust 5 mln eurot**. Käendusega väljastati korterelamutele laenu kogusummas 9 mln eurot. Käendusest on olnud abi ennekõike maapiirkondades ning olukordades, kus majas on võlgnikud või elamu väiksuse tõttu sõltub ühistu maksekoormus väga tugevalt iga korteriomaniiku maksevõimest.

Tavapärasel **korterelamute toetusmeetmes** toimusid 2022. aastal ennekõike väljamaksed ning kinnitasime rahastusotsuseid, mis olid seotud kõrvaltingimuste täitmisega: projektid läbisid ekspertiisid, ühistud said pankadest laenuotsused ning tehti ehitustöödeks vajalikud hanked. Tulenevalt raskest olukorrast ehitusturul pidime tehaselise rekonstrueerimise katseprojektis muutma koostöölepinguid ning leidsime projekti uued koostööpartnerid, kellel on tehniline ja rahaline võimekus korterelamud järgneva kahe aasta jooksul uudsel viisil korda teha. 2022. aastal alustati tehases esimeste majade soojustuselementide tootmist ning 2023. aastal toodetakse elemendid valmis kõigile 19 majale. Kõik majad saavad katseprojekti raames valmis 2024. aastal.

Erakordselt suur huvi oli 2022. aastal **väikeelamute rekonstrueerimistoetuse vastu, kus toetuse väljastamiseks eraldati kokku 21 mln eurot**. Eriti populaarseks osutus päikesepaneelide paigaldamine, mida taotleti 2022. aastal kokku lausa ligikaudu 1400 korral. Tähtis on, et pärast mitut aastat on ka see toetusmeede edukalt tööle läinud ning esmakordselt on tagatud meetme järjepidev rahastus ka järgnevatel aastatel.

Jätkasime lasterikaste perede kodutoetuse, elektripaigaldiste renoveerimise ja kohalikele omavalitsustele mõeldud elamute lammutamise toetuste väljastamist. Ühtekokku väljastasime 2022. aastal toetusi 70 mln eurot, mille abil tehti investeeringuid 178 mln eurot. **Koos pakutavate finantsteenustega oli valdkonna**

mõju turule 625 mln eurot ning erinevate teenuste abil paranesid ligikaudu 33 000 inimese elamistingimused.

Erilise hoo said sisse ka meie **teavitustegevus ja nõustamisteenus**. Aasta jooksul nõustasime 935 korral erinevaid korteriühistuid ning esinesime 52 üritusel, mida külastas ligikaudu 1600 huvilist.

Eluaseme- ja energiatõhususe valdkonna käendus- ja laenutegevus

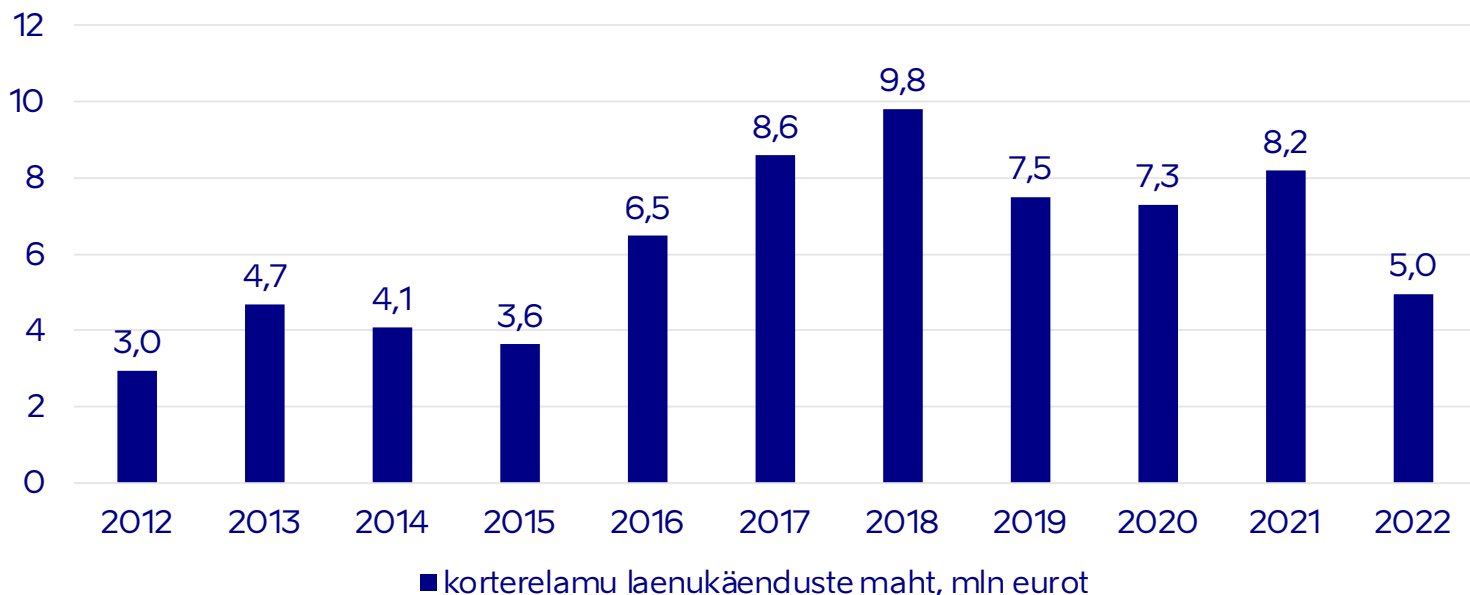
Anname oma laenukäenduste abil võimaluse omandada kodu madalama omafinantseeringu määraga ning tagada elamu säilimine ja väiksem energiakasutus. Eluasemelaenu käendus on suunatud kindlatele sihtrühmadele: need on noored pered ja noored spetsialistid, energiatõhusa eluaseme omandajad, tagastatud majades elavad üürnikud, Kaitseväge ja Kaitsealiidu veteranid ning alates 2022. aasta märtsist ka lasterikkad pered ning maapiirkonda eluaseme ostjad või rekonstrueerijad.

Pangad väljastasid 2022. aastal kinnisvara tagatisel eluasemelaene 2,05 mld eurot (2021. aastal 1,78 mld eurot), millest meie käendusega laenude maht oli 420 mln eurot. Aasta varem anti meie käendusega eluasemelaene 504 mln euro ulatuses (keskmiselt 35 mln eurot kuus). Seega tervikuna on eluasemelaenude maht suurenenud, kuid vähenenud on meie käenduse kasutamine, mille üheks põhjuseks on kindlasti märtsikuus tehtud teenuse tingimuste muudatused, kus olulisemana võib nimetada piirangut omada mitut elamiskõlblikku eluaset.

2022. aastal moodustas meie käendusega eluasemelaenude maht 22% Eestis väljastatud eluasemelaenude mahust (2021. aastal 26%). 2022. aastal väljastati eluasemelaenu käendusi 36 mln eurot, mis on võrreldes eelmise aastaga 13 mln eurot (26%) vähem. Laenukäendusega soetas või renoveeris 2022. aastal eluaseme 3378 leibkonda.

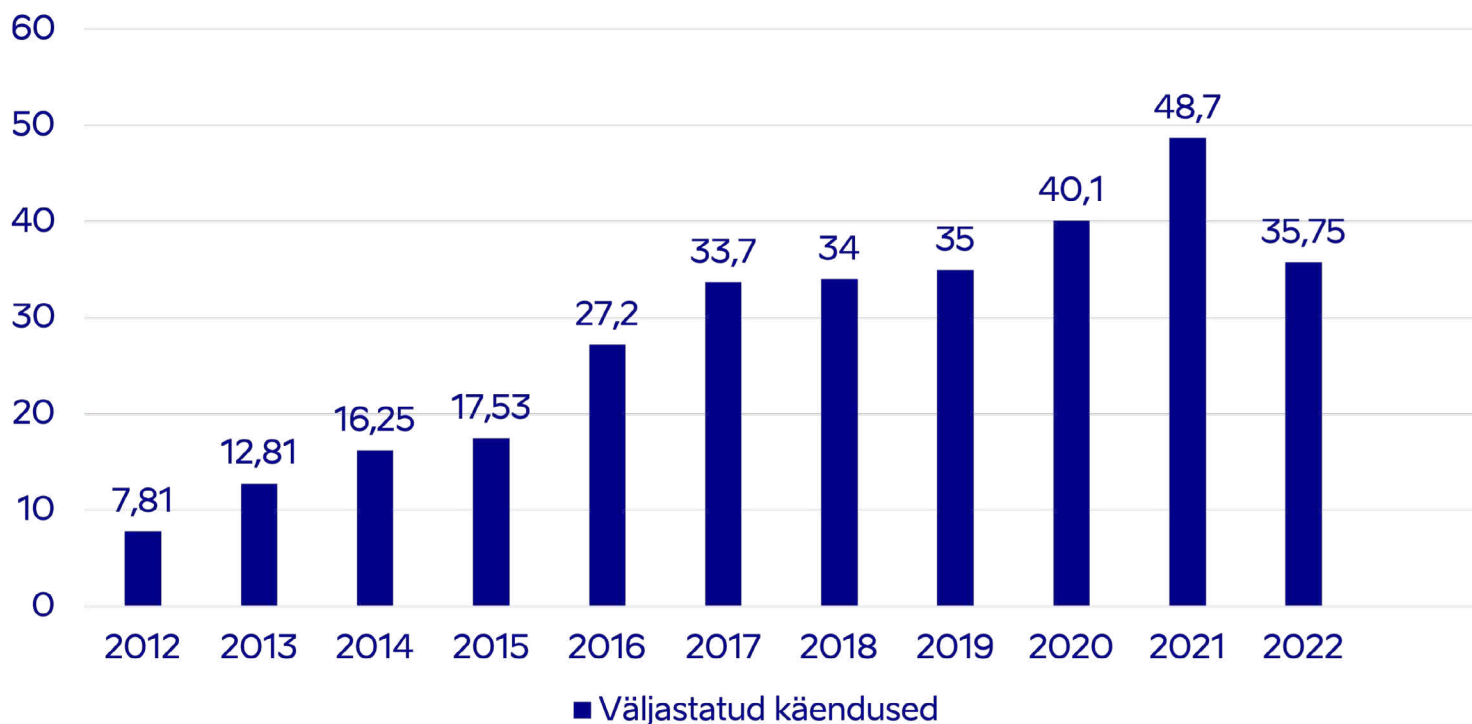
Korteriühistud, kes soovivad võtta pangast oma kodumaja renoveerimiseks laenu, saavad taotleda meie korterelamulaenu käendust. See sobib korterelamutele, mille riski hindab pank tavalisest suuremaks geograafilise paiknemise, suuruse või võlgnike arvu tõttu või kes soovivad kasutada meie käendust makseraskuste riski kindlustamiseks. Aasta jooksul andsime 37 korterelamulaenu käendust 5 mln eurot, mis on 39% vähem kui 2021. aastal. Käenduse abil väljastati korterelamutele laenu kogusummas 9 mln eurot. Alates 2002. aastast on korterelamu renoveerimiseks laenu võtmisel sõlmitud meiega 1486 käenduslepingut laenude kogusummas 132 mln eurot.

korterelamu laenukäänduste maht, mln eurot

Eluasemelaenu käänduste maht 2012–2022 (mln eurot)

Väljastatud käändused

Korterelamulaenu käänduste maht 2012–2022 (mln eurot)

Korterelamu renoveerimislaen

2020. aasta maikuu avati võimalus taotleda meilt laenu sellistele korteriühistutele, kellele pank ei ole nõus laenu andma seoses korterelamu asukohaga või kellele panga pakutav laenusumma ei ole elamu terviklikuks rekonstrueerimiseks piisav. 2022. aastal esitati 32 laenu taotlust 7 mln euro ulatuses ja kokku otsustati väljastada laenu 4,7 mln eurot, millega renoveeritakse 24 korterelamut (neis asub kokku 225 korterit). Kogu investeeringu summa on 8,3 mln eurot.

Eluasemevaldkonna riiklikud toetused

Korterelamute rekonstrueerimistoetuse meetmes tegime 2022. aastal **120 rahastamise otsust, millega kinnitasime toetused kogusummas 37,5 mln.** Selle mõjul sai paremad elamistingimused ligikaudu **11 800 inimest** ning **investeeriti 97 mln eurot.**

Toetusega rekonstrueeritakse majade küttesüsteem, soojustatakse fassaad ja katus, paigaldatakse soojustagastusega ventilatsioonisüsteem ning vahetatakse kõik vanad aknad, tõstes need soojustuse tasapinda või soojustades aknapaled. Kui kõiki tingimusi ei täideta (ei tehta soojustagastusega ventilatsiooni, ei tõsteta aknaid soojustuse tasapinda), saab toetust taotleda 10% vähem. Lisaks toetatakse 50% ulatuses tehnilise konsultandi, projekteerimise ja omanikujärelevalve teenuse kasutamist.

Arvestades rekonstrueerimist vajavate korterelamute väga suurt hulka ja aastatega tekkinud püsivat nõudlust toetuse järele, jätkame korterelamute rekonstrueerimise toetamist ka 2023. aastal. Esmakordselt on rekonstrueerimiseks võimalik meilt taotleda nii laenu, käendust kui ka toetust. See võimaldab korterelamuid rekonstrueerida kõikjal üle Eesti olenemata kinnisvara turuväärtusest või elamu väiksusest. Lisaks pakume korteriühistutele nõustamisteenust, seda nii meie teenuse kasutamise osas kui ka rekonstrueerimiseks vajalike tehniliste lahenduste hindamiseks ja valikuks.

Korterelamu **tehaselise rekonstrueerimise meetme** eesmärk on automatiseerida korterelamute rekonstrueerimist ja lühendada korterelamu rekonstrueerimisele kuluvat aega. Välisseina soojustuselemendid valmistatakse tehases ja kohapeal toimuvad ainult soojustuselementide paigaldusega seotud tööd. Ka aknad ning ventilatsioonitorustik on tehases juba seinaelementi paigaldatud.

Tulenevalt meetme eesmärgist standardiseerida rekonstrueerimise tehnilised lahendused, said toetust taotleda nelja peamise tüüpprojekti alusel ehitatud korterelamud: 1-317 „hruštšovka“, 1-464 „Mustamäe paneel elamu“, 1-464 „Õismäe ja Lasnamäe paneel elamu“, 111-133 „Annelinna paneel elamu“.

2022. aastal sõlmisime koostöölepingud kõigi projektis osalevate projekteerijate, majatehaste ning ehitajatega, sealjuures olime sunnitud muutma projektide peatöövõtjat. Tänu uutele tugevatele peatöövõtjatele on katseprojekt edukalt jätkumas ning 2022. aastal alustas tehas ka soojustuselementide tootmist. Kuna ehitushinnad on olnud kiires muutumises ning määrus näeb sel puhul ette ka võimaluse toetussummat suurendada, oleme 2022. aastal koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga leidnud võimaluse hinnatõusu kompenseerida ning muutmisel on kõik rahastamisotsused.

2022. aastal jätkus **väikeelamute energiatõhususe suurendamise toetuse** taotluste vastuvõtt. Toetus on mõeldud väikeelamute füüsilistest isikutest omanikele sihiga parandada elamu tehnilist seisukorda ja vähendada selle energiatarvet. Ühtlasi soodustatakse toetusega investeringuid väikeelamu rekonstrueerimiseks ja parandatakse selle sisekliima kvaliteeti. Toetuse abil on elanikel võimalik kasutusele võtta ka taastuvenergiaseadmeid.

Kui 2021. aastal kestis taotlusvoor eelarve ammendumise tõttu vaid ühe päeva, oli 2022. aastal võimalik taotlusi esitada alates aprillikuust. Lisaks muudeti augustikuus

teenuse tingimusi selliselt, et toetust oli võimalik taotleda olenemata elamu ehitusaastast, see tekitas olukorra, kus üle 90% laekunud taotlustest olid suunatud päikesepaneelide kasutusele võtmisele.

Alates 2016. aasta novembrist kuni 2021. aasta lõpuni esitati meile 1397 väikeelamute energiatõhususe suurendamise taotlust summas 11,8 mln eurot. 2022. aastal on laekunud 2318 taotlust kogusummas 17,6 mln. Nendest alates augustis, mil muutus toetuse aluseks olev määrus, 1588 taotlust kogusummas 8,5 mln. Mitterahuldamise otsuseid on tehtud 417. Toetuse eraldamise otsuseid tehti 1678 kogusummas 11,7 mln. Nendest aasta viimase nelja kuu jooksul 1248 kogusummas 6,4 mln.

Alates augustist on levinuimaks tööks päikesepaneelide paigaldus (1 378 taotlust), aasta arvestuses olid populaarsemad fassaadi või katuse soojustamine (720 taotlust) ja küttesüsteemi rekonstrueerimine (474 taotlust). 2022. aastal esitati hoone terviklikuks rekonstrueerimiseks 116 taotlust.

„Laste ja perede arengukava 2012–2021“ raames eraldatakse lasterikastele peredele eluasemetingimuste parandamise toetust. Selle sihtrühm on madala sissetulekuga leibkonnad, kus kasvab vähemalt kolm kuni 19-aastast last ja kelle sissetulek on pereliikme kohta alla 355 euro kuus. Toetuskõlblikud tegevused on eluaseme soetamine või püstitamine, rekonstrueerimine, renoveerimine või laiendamine ning tehnosüsteemide või -võrkude rajamine, asendamine või muutmine. Toetus on voorupõhine. 2022. aasta eelarve oli 3,04 mln eurot. Taotlusvoor kestis 25. aprillist 31. maini ning selle jooksul esitasid lasterikkad pered 306 taotlust kogusummas 2,7 mln eurot. Projektide maksumus oli taotlustes kokku 6,9 mln eurot. Nõuetele vastavaks tunnistati 184 taotlust (60,1% taotlustest), taotlusvooru eelarve võimaldas need kõik rahuldada. Nõuetele mittevastavaks tunnistati 122 taotlust (39,9%). Toetust saanud leibkonnad jaotusid geograafiliselt ühtlaselt üle Eesti. Teistest veidi rohkem on toetuse saajaid Harjumaal, Ida-Virumaal, Tartumaal ja Pärnumaal, kus on ka elanike arv ülejäänud maakondadest suurem. Kokku rahuldati 184 pere taotlus, neist 133 peret sai toetuse esimest ja 51 teist korda. Keskmine toetus ühele perele oli 8824 eurot. Toetust saanud peredes kasvab kokku 664 last, ühes peres kasvab keskmiselt 3,6 last.

Kõige sagedamini taotleti toetust eluaseme püstitamiseks, renoveerimiseks ning tehnosüsteemide rajamiseks, muutmiseks või asendamiseks (218 taotlust). Eluaseme omandamiseks esitati 88 taotlust. Toetust saanud perede 2021. aastal saadud maksustatav tulu (v.a vanemahüvitis ja eelmine kodutoetus) on ühe leibkonnaliikme kohta kuus 208,71 eurot. Nelja pere maksustatav kuutulu oli 2021. aastal 0 eurot ja 116 pere maksustatav tulu oli alla 203 euro.

Ajavahemikul 2008–2022 on esitatud 8528 kodutoetuse taotlust summas 75 mln eurot, millest oleme rahuldanud 4534 taotlust summas 41 mln eurot. Seejuures on 3674 peret saanud toetust üks kord, 789 peret kaks korda, 62 peret kolm korda ja üheksa peret neli korda. Keskmine toetus ühele perele on olnud 7461 (tm-ta) eurot. Eraldatud toetusest on loobunud või jätnud selle kasutamata 283 peret.

2022. aastal lõppes **elektripaigaldiste ajakohastamise toetusmeede**, mida väljastasime seitse aastat. Selle eesmärk oli toetada Tallinnas vanal pingesüsteemil (3 x 220 V) olevate elamute elektripaigaldiste renoveerimist, et minna üle uuele (3 x 230/400 V) pingesüsteemile. 2022. aastal oli toetuste eelarve vaid 65 000

eurot ning selle raames esitati 22 taotlust. Toetuse eraldamise otsuseid tehti 24 – kogusummas 67 100 ja koguinvesteeringuna 254 215 eurot.

Kokku oli 2022. aasta lõpuks 351 hoone elektripaigaldise renoveerimiseks taotletud toetust 920 000 eurot ning toetuse eraldasime 285 taotlejale kogusummas 892 000 eurot, mille toel tegid ühistud ja eraisikud koguinvesteeringu 2,5 mln eurot.

Aitasime ka kohalikel omavalitsustel muuta elukeskkonda turvalisemaks ja esteetilisemaks, andes neile **toetust** omavalitsuse omandis olevate, **kasutusest välja langenud hoonete ja rajatiste lammutamiseks**.

2022. aastal eraldati vahendeid 0,5 mln eurot. Laekus 25 taotlust kogusummas 0,68 mln eurot. Toetuse eraldamise otsuseid tehti samuti 25 kogusummas 0,52 mln eurot. 2022. aastal on enim taotlusi laekunud Ida-Virumaalt: neli taotlust Jõhvi ning kolm Narva Linnavalitsuselt, ka esitas mitu taotlust Saare, Tori ja Pärnu kohalik omavalitsus. Aastatel 2015–2021 laekus 338 taotlust summas 9 mln eurot. Rahuldatud on 304 taotlust summas 7,7 mln eurot. Meetme raames on toetust välja makstud ligikaudu 4 miljonit eurot. Toetuse eraldamist jätkatakse ka 2023. aastal.

1. Tegevuspõhimõtted

2.1 Väärtused

Ettevõtluse ja innovatsiooni sihtasutus on avasektori organisatsioon, mille eesmärk on edendada Eesti majandus- ja ettevõtluskeskkonda, pakkudes ettevõtlust, elamumajandust ja rahvusvahelistumist soodustavaid teenuseid. Julgete muutuste elluvijana sõnastasime 2022. aastal uuesti oma väärtused, millega ütleme jah julgusele, arukusele ja hoolivusele!

Millest juhindume oma tegevustes?

JAH

Julgus

Oleme tuleviku-
kujundajad, algatades,
tegutsedes ja vastutades.

Seame ambitsioonikaid
eesmärke.

Kui ei proovi, siis ei tea
– julgeme muutuda ja
muuta.

Arukus

Kasutame tarkust ja koge-
must parema
tuleviku kujundamiseks.

Otsustades toetume fakti-
dele ja andmetele.

Sõnad ja teod käivad
käsikäes, oleme selles
eeskujuks.

Hoolivus

Hoolime endast,
teistest ja keskkonnast.

Väärtustame enda ja
teiste teadmisi ning
aega.

Märkame, tunnustame ja
inspireerime.

2.2 Tegevuse alused

2022. aasta oli Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutusele muutusterohke aasta – aasta alguses Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus ja KredEx ühinesid. Ühinenud asutuse uus juriidiline nimi on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ning ühinemise protsess hõlmas hulganisti mitmesuguseid tegevusi kogu 2022. aasta jooksul. Fookuses oli nii sisemiste toimimispõhimõtete ühtlustamine kui ka uue organisatsioonikultuuri loomine. Märgiliseks verstapostiks ühiste eesmärkide seadmisel oli uue strateegia loomine, mis sai lõplikult valmis 2022. aasta novembris.

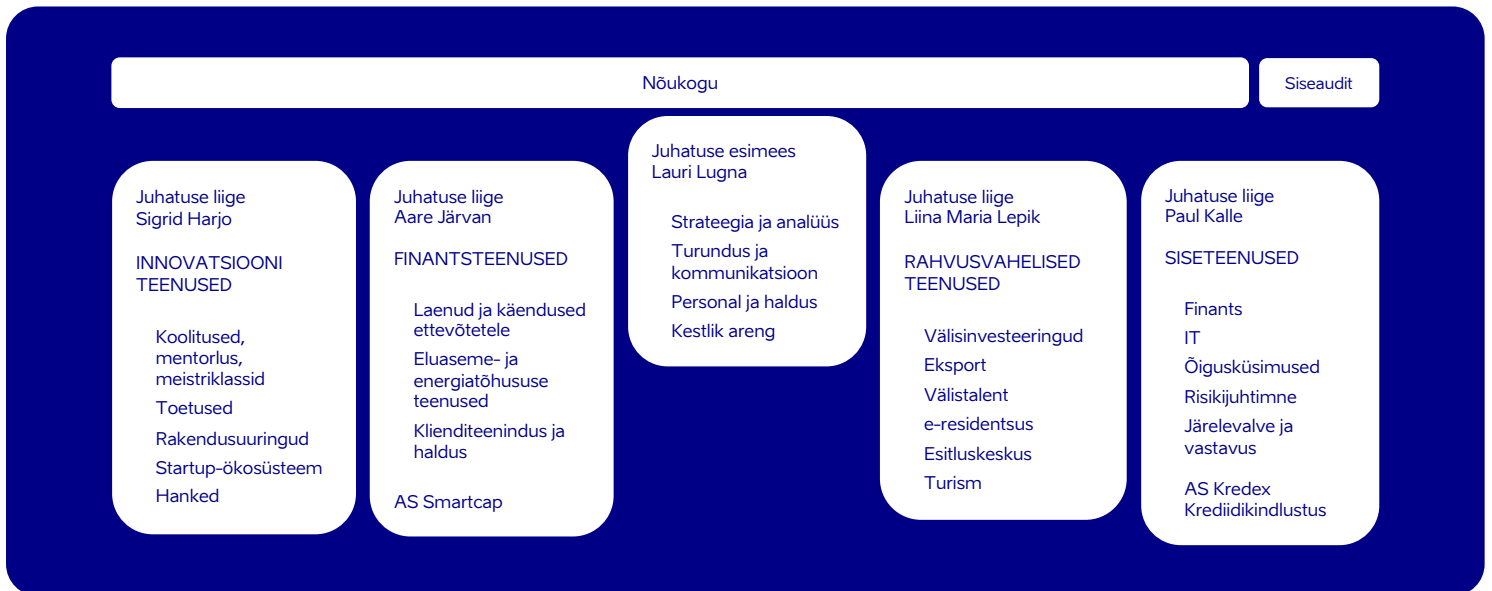
Riikliku sihtasutusena lähtume tegevuse planeerimisel ja elluviimisel Eesti riigi pikaajalisest arengustrateegiast, seades eesmärgiks Eesti ettevõtluse, innovatsiooni ning teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvu, mis suurendab tootlikkust ja rahvusvahelist konkurentsivõimet. 2022. aasta nõudis eesmärkide poole liikudes suurt paindlikkust, mille tingis ootamatu ja erandlik olukord seoses Venemaa ja Ukraina sõja ning energiakriisiga. Ettevõtted vajavad riigilt keerulises majanduskeskkonnas parimat, kiiret ja vajaduse korral erakorralist tuge. Valmisolek reageerida kiiresti muutunud majanduskeskkonnale oli päevakohane ka 2022. aastal.

Lähtume oma teenuste väärtuspakkumisel ettevõtlus- ja majanduskeskkonna keerukusest ning turutõrgetest, klientide erinevast arenguvajadusest ja regionaalsest eripärast. Meie eesmärk on olla oma klientidele proaktiivne partner. Selle efektiivseks toetamiseks teeme tihedat koostööd erialaliitude, ülikoolide, maakondlike arenduskeskuste ja teiste avasektori organisatsioonidega.

Meie missioon on anda hoogu kestliku tuleviku loomisele kodus ja globaalselt. Toome koostöös oma klientide tuleviku tänasesse päeva ning aitame muutusi ellu viia, pakkudes oma klientidele nõustamisi, võrgustamist ja rahastusvõimalusi. Anname kohalikele ideedele globaalsed võimalused!

Meie visioon on, et Eesti ettevõtted loovad globaalseid edulugusid. Panustame ettevõtmistesse, mis sünnivad Eestis, kuid mille potentsiaal on olla maailmas teerajaja ja rakendada uuenduslikku lähenemist eri turgudel. Sihiks pole mitte ainult üksiku ettevõtte majandustulemused, vaid Eesti laiem tuntus ja hea maine tervikuna.

2.3 Organisatsiooni juhtimine

Organisatsiooni struktuur

Sihtasutuse struktuur koosneb viiest divisjonist, mille alla kuulub kokku 23 osakonda, tütarettevõtte AS SmartCap ja sidusettevõtte AS Kredex Krediidikindlustus. Divisjonid jagunevad rahvusvahelisteks teenusteks, innovatsiooni teenusteks, juhatuse esimehe vastutusvaldkonnaks, finantsteenusteks ja siseteenusteks. Osakondade jagunemine divisjonidesse järgib osakondade tegevusvaldkondade ühisosasid ja tegevusloogika sarnasusi. Lisaks on struktuuris siseauditi osakond, kes allub otse sihtasutuse nõukogule.

Sihtasutuse tööd juhib viieliikmeline juhatuse ja kuni kümneliikmeline nõukogu. Juhatuse esimees on Lauri Lugna. Juhatuse liikmed Liina Maria Lepik, Sigrīd Harjo, Aare Järvan ja Paul Kalle vastutavad vastavalt rahvusvaheliste teenuste divisjoni, innovatsiooniteenuste divisjoni, finantsteenuste divisjoni ja siseteenuste divisjoni juhtimise eest. 2022. aasta lõpu seisuga oli sihtasutuse nõukogu esimees Kristi Tiivas ning nõukogu tavalikmed Sille Kraam, Arto Aas, Helo Meigas, Mait Palts, Renno Veinthal, Hannes Ojangu, Anto Liivat ning Johan Kärp. 2023 aasta alguses liitus sihtasutuse nõukoguga Taavi Tamkivi.

2.3.1 Meeskond

Sihtasutuses töötas 2022 aastal 368 töötajat. Aasta jooksul tuli uusi töötajaid 81 ja lahkus 67, mis teeb tööjõuvoolavuse määraks 18%, millest vabatahtlik voolavus oli ligi 12%. Kokku toimus 82 värbamiskonkurssi, millest kõik ei olnud edukad, sest töö- ja palgaturg ei olnud alati sihtasutusele soodsad.

Töötajatest 72% on naised ja 28% mehed. Juhi positsioonil töötab 10%. 84%-l töötajatest on kõrgharidus: 7 doktori-, 110 magistri- ja 48 bakalaureusekraadiga töötajat, 30-l töötajal on rakenduskõrgharidus ning 16-l töötajal on kraad, mis on varasema haridussüsteemi järgi võrdsustatud kas magistri- või doktorikraadiga. Kõrgharidust on omandamas veel 17 töötajat, nendest doktoriõppes 5 töötajat.

2.4 Kliendid

2022. aasta kliendiportfellis oli aktiivses halduses ligi 700 ettevõtet. Kliendiportfelli rotatsioon jäi aastas 8% juurde. 2022. aasta lõpuks koosnes kliendiportfell 46% ulatuses pikaaegse strateegilise arenguplaaniga võtmeklientidest ja 54% ulatuses teenuselt teenusele liikuvatest võimekust kasvavatest kasvuklientidest.

2022. aasta kliendiportfelli peamine eesmärgiks oli suurendada klientide lisandväärtust töötaja kohta – see kasvas 2021. aastal võrrelduna 2020. aastaga 14% ja 158 mln euro võrra.

2022. aastal jätkasime portfellis olevatele klientidele personaalse kliendihalduse pakkumist. **Kliendid hindasid pakutavat kõrgelt ja aasta rahuloluküsitluse tagasisideks kujunes soovitusindeksi meetodika alusel 96%.** Mõned näited klientide kommentaaridest:

Pädev inimene. Jagab operatiivselt infot, mis võiks meie ettevõttele huvitav ja kasulik olla. On alati vestanud kiiresti meie küsimustele või suunanud edasi õige inimese poole organisatsioonis.

Pädev inimene. Jagab operatiivselt infot, mis võiks meie ettevõttele huvitav ja kasulik olla. On alati vestanud kiiresti meie küsimustele või suunanud edasi õige inimese poole organisatsioonis.

Oleme väga rahul nii koostöö kui ka initsiatiivikusega erinevate lahendustega kaasamõtlemlisel kui ka tagasiside andmisel. Kõik mõtted leiavad aktiivset peegeldamist, millest on olnud meie ettevõttele palju kasu ja sünergia!

Suurepärase koostöö. On väga kompetentne EIS poolt pakutavates meetmetes ja oskab hästi selgitada ning lahendusi pakkuda.

Klientide tagasiside klienditeenindusele

2.5 Organisatsiooni sisekoostöö

2022. aastal aset leidnud kahe organisatsiooni ühendamisel oli võtmeroll inimestel ja kogu meeskonnal – erinev töökultuur, süsteemid ja töökorraldust koordineerivad juhendmaterjalid vajasisid protsesside ühildamisel kiireid otsuseid. Ettevalmistused said töögruppides alguse juba 2021. aasta sügisel, kuid töö selles vallas jätkus kogu 2022. aasta jooksul. **Personali- ja haldusosakonna eestvedamisel mõõtsime organisatsiooni sisekliimat ning uurisime töötajate väärtushinnanguid ja juhtide valmisolekut ühendorganisatsioonis tegutseda.** 2022. aasta suurim ettevõtmine oli nelja kontori ühendamine ühele pinnale – kolimine Alma Tominga büroohoonesse Ülemiste City linnakusse. Aasta lõpus tehtud töötajate rahulolu-uuring kinnitas, et kolimine uude majja oli töötajatele oodatud uuendus ning usk uue organisatsioonikultuuri toimimisse kasvas. Töötajad tunnustasid projekti aasta hoolivuse tiitli vääriliseks.

2022. aasta kevadest alustasime personali- ja haldusosakonna eestvedamisel ühendorganisatsiooni väärtuste loomisega – ühised kokkusaamised, töötoad ja arutelud päädisid **suvel organisatsiooni väärtuste sõnastamisega, millest lähtuvalt lõime koos Jarek Kasariga „JAH-laulu“, mis iseloomustab kõiki meie tegemisi tööandja väärtuspakkumises.**

2022. aastal töötati välja uus sisekoolituste programm, ühildati võimalikult palju häid kogemusi kaasates kahe organisatsiooni tööprotsessid ja loodi tööandja väärtuspakkumine kui kõikide personaliprotsesside põhidokument. Kuna aasta jooksul kasutati edasi nii EAS-i kui ka KredEx-i brändi, ei toimunud sulandumine kiirelt ja sellega peavad juhid tegelema ka 2023. aastal.

Personali- ja haldusosakonna 2022. aasta teine suur projekt, mis kestis kaks aastat, oli ajaloolist säilitamist vajavate toimikute üleandmine Rahvusarhiivi. Ettevalmistus hõlmas üle tuhande toimiku töötlemist, mis võttis kokku üle 64 000 töötundi – iga toimiku jaoks kulus umbes tund aega tehnilist tööd (kilede ja klambrite eemaldamine, märkmete kustutamine, korrastamine, süstematiseerimine, köitmine, toimikute kaantele ja karpide külgedele kirjutamine). Peale selle tegeleti andmete Astra programmi kandmise ja arhivaalide loetelus kirjeldamisega, arhiivihoidlast dokumentide tellimise ja ülejäänud dokumentide hävitamisega (kõik toimingud tuli vormistada aktiga). Korrastamise ja juurdepääsupiirangute teemal toimusid kohtumised Rahvusarhiivi inspektoriga ning kokku anti 2022. aasta novembris Rahvusarhiivi üle 230 arhiivkarbi.

Kahe organisatsiooni koondumisel üheks juriidiliseks isikuks oli 2022. aastal tähelepanu keskmes ühise strateegia väljatöötamine järgmiseks kolmeks aastaks, kusjuures võtmetähtsusega oli töötajate kaasatus. 2022. aasta esimeses poolaastas korraldasime 13 strateegia töötuba, millest 11 puhul oli abiks Interim Agentuur Velström Vallner Tohver OÜ. Töötubades arutasime läbi sekkumisvaldkondade fookuse, missiooni ja tulevikuvisioni, mida kõrvutasime

sünergia loomise eesmärgil meie teenusradade ja riiklike strateegiatega. Strateegiateksti loomisega toetas organisatsiooni strateegia- ja analüüsiosakond.

Strateegia sujuvaks elluviimiseks keskendus strateegia- ja analüüsiosakond andmeida parendamisele ja andmete väärindamisele, sest eesmärk on teha andmepõhiseid otsuseid. Juurutasime andmenurga, mis koondab strateegia ja analüüsi automatiseeritud tööriistad ning nipinurga andmete iseteeninduslikuks kasutamiseks andmeanalüüsi tarkvara Tableau abil. 2022. aasta lõpuga oli meil 134 aktiivset tarkvaralitsentsi ja lõpetatud analüüse ligikaudu 162. Juhtimisarvestuse süsteemi viisime kooskõlla 15. augustil toimunud organisatsiooni struktuurimuudatusega. Kokku ühtlustati tulemusjuhtimise süsteem 23 osakonnas.

Strateegia- ja analüüsiosakonna ülesanne oli suurendada organisatsioonis teenuse disainmõtlemise võimekust. **Lahendasime üle 40 teenusedisaini ülesande**, mis hõlmasid nii teenusarendust, uudiskontseptsioonide loomist disainmõtlemise kaudu, organisatsioonidisaini kui ka UI/UX-disaini. 2023. aastal jätkame disainmõtlemise vallas teadlikkuse suurendamise, teenusedisaini tööriistakasti loomise ja selle järkjärgulise juurutamisega.

Tegelesime ühinemisest tingitud protsesside ühtlustamisega ja juhtisime aasta jooksul selles vallas 45 protsessi, millest enamik olid edukad. Suuremate protsesside juurutamine jääb 2023. aastasse.

Turundus- ja kommunikatsiooniosakonna peamine ülesanne 2022.

aastal oli korraldada ühinemisega seotud sise- ja väliskommunikatsiooni.

Sisekommunikatsiooni jaoks loodi mitu uut formaati, mis tagasid piisava infovahetuse ühendasutuse töötajate vahel ning arusaamise asutuse tegevusest ja toimeloogikast. Väliskommunikatsioonis oli oluline hoida proaktiivset joont nii teenustest järjepideva teavitamise, korporatiivkommunikatsiooni kui ka ühinemisega seotud kommunikatsiooni vallas. Seatud eesmärgid proaktiivse sisu mahu osas saavutati ning tagati avalikkuse piisav informeeritus asutuse tegevusest ja ühinemise kavast.

Ühinemise lahutamatuks osaks on ühise uue brändi alla koondumine ja asutuse brändistruktuuri üldine korrastamine. Uue nime otsingud said alguse 2022. aasta I kvartalis ja aasta lõpus anti Patendiametisse uue nime kui kaubamärgi kaitsmise taotlus. Uue nime esitlemine avalikkusele toimub 2023. aasta esimeses pooles.

Sisemiste korralduste poolest oli 2022. aasta turundus- ja kommunikatsiooniosakonnale suurte muutuste aasta. Suurim muudatus tegevuspõhimõtetes oli kahe eraldi osakonna – kommunikatsiooni- ja turundusosakonna liitmine üheks tervikuks. Eesmärk oli panna turundus ja kommunikatsioon asutuses ühte jalga käima ja sisuliselt rohkem koostööd tegema. Tihti ei ole tänapäeva maailmas enam võimalik piiri tõmmata, kus algab üks ja lõpeb teine. Näiteks sisuloome võib korraga olla nii turundus kui ka kommunikatsioon.

Osakondade liitmine vormistati struktuurimuudatusega ja osakonda asus uue töötajana juhtima Birgit Kermes. Uue struktuurivaatega kaasneb ka muudatus tegevuspõhimõtetes. 2022. aasta lõpuks töötati välja turundus- ja kommunikatsiooniosakonna arendusplaani 2023. aastaks, mis sisaldab endas osakonna üldisi koostööpõhimõtteid teiste osakondadega, sisemist töökorraldust,

funktsioonide korrastamise plaani ja kompetentside mudelit. Ühendasutuse töökorralduse arenduskava viiakse ellu 2023. aasta lõpuks.

Suurim 2022. aastal alanud turundusprojekt on ühisveebi loomine, mis tuleb uuele organisatsioonile täiesti uute põhimõtete järgi, võttes arvesse iga kliendi unikaalset teekonda. Seega muutub turundusliku info esitamine veebis tunduvalt personaalsemaks ja konkreetse kliendi jaoks lihtsamaks. 2022. aasta turunduslikeks edulugudeks võiks lugeda ettevõtlusgala korraldamist kestlike ürituste põhimõtete järgi ja tippinnovaatorite programmi, mille turundus oli programmi õnnestumise nimel kiire ja efektiivne. Seoses kolimisega Ülemiste ärilinnakusse oli samuti vaja tugevalt panustada organisatsiooni sisekommunikatsiooni ning töötada tihedas koostöös personali- ja haldusosakonnaga, et luua uuele kontorile vääriline sisedisain, alates koosolekuruumide nimedest kuni efektsete graafiliste lahendusteni. Samuti panustavad mõlemad osakonnad aktiivselt uue organisatsiooni kultuuri loomisesse.

Ühinemine ei jätnud puudutamata ka meie IT valdkonda, mis keskendus 2022. aastal ühinemisega seotud elektrooniliste töökeskkondade liitmisele, töökohtade profiili ja kasutatavate seadmete ühildamisele ning Tallinnas uuele kontoripinnale kolimisele.

KredEx-i ja EAS-i ühendamise käigus viidi ligi 450 töötaja kontod ja arvutitöökohad ühetaolisele tsentraalsele haldusele. Kogu sihtasutuse taristu on koondatud ühele majutuspinna ja -teenusele. Kahe asutuse ühendamise käigus liideti kokku IT-osakonnad, mille raames muudeti meeskonna rolle ja tööülesandeid ning parendati IT-protseesse. Uuele kontoripinnale kolimise käigus likvideeriti vana taristu ning uuendati serverite riist- ja tarkvara. Uues kontoris on koosolekuruumides kasutusele võetud ajakohane juhtmevaba tehnika ja seda toetav tarkvara.

2022. aasta oli tihe ka finantsjuhtimise mõistes. Aasta alguses toimunud EAS-i ja KredEx-i ühinemisel moodustati finants- ja lepingute halduse üksus kolme peamise tegevussuunaga: finantsarvestus, eelarvestamine ning laenu- ja käenduslepingute ettevalmistamine ja haldus, mille eesmärk on tagada kvaliteetne finantsandmete tekkimine, koondamine, analüüs, aruandlus, eelarvestamine ja lepingute haldamine. Peale 15. augustil jõustunud struktuurimuudatust sai osakonna uueks nimeks finantsosakond. Peamised vastutusvaldkonnad jäid samaks.

2022. aasta koondeelarve koosnes eraldi planeeritud EAS-i ja KredEx-i eelarvest. Aasta fookuses oli arvestuspõhimõtete ühtlustamine ning valmistumine 2023. aasta eelarve planeerimiseks ühtsetel alustel olemasoleva tarkvara toel. Sihtasutuse nõukogu kinnitas 2023. aasta koondeelarve 14. detsembril 2022. Finantsosakonna eestvedamisel toimus 2022. aastal kaks riigihanget. Hanke tulemusena lõpetas aprillikuus seni välisesindajate palga- ja maksuarvestuse teenust pakkunud Ernst & Young Baltic ning alustasid uue hanke võitnud ühispakkujad Mercans OÜ ja Mercans General Trading LLC.

Aasta teises pooles toimus hange sihtasutusele välisaudiitori leidmiseks, mille võitis KPMG Baltic, kes tegi novembris aasta vaheauditi. Olulisi rikkumisi vaheauditi käigus ei tuvastatud. Lõpp-audit tehakse 2023. aasta 27. veebruarist kuni 10. märtsini. Aasta jooksul vaatasime üle ka finantsosakonna vastutusel olevad korrad ja juhendid ning ühtlustasime ja ajakohastasime neid ühendasutuse vajadustest ja uuest struktuurist tulenevalt.

Hangetes oli 2022. aastal meie põhiline eesmärk ühendada organisatsioonis kahe sihtasutuste hankesüsteemid ja töötada välja keskselt korraldatud kvaliteetne hanketeenus. Riigihangete kohta esitati riigihanke vaidlustuskomisjonile ainult üks vaie, mis lahenes meie kasuks. Toimus ka hankeprotsessi siseaudit, millest järeldus, et meie hankeprotsess toimib hästi.

Olulisemate muutustena saab välja tuua riigihangete seaduse muudatuse 1. juunil, millega lisandusid mõned tegevused ja sanktsioonide kontroll. Ukraina sõjast tingituna keelati riigihangetel hankimine Venemaa Föderatsiooni ja Valgevene osalusega ettevõtetelt. **2023. aastal on meie fookuses kestlike tingimuste rakendamine riigihangetes.**

Meie õigusosakonna tegevuspõhimõte on tagada Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse struktuuriüksustele kvaliteetne ja kuluefektiivne õigusabi. Eesmärk on, et sihtasutuse otsuste peale esitatud vaietest rahuldatakse vähem kui 20%. 2022. aasta oli selles vallas edukas – vaideid rahuldati 6,25% (esitati 16 vaiet, meie kasuks tehti 15 otsust ja kahjuks 1 otsus). Teine eesmärk on, et meie kasuks lahendatakse vähemalt 65% sihtasutuse otsuste peale esitatud kohtukaebustest. 2022. aastal täitsime ka selle eesmärgi – meie kasuks tehti 86,95% kohtuotsustest (23 otsusest tehti meie kasuks 20 ja kahjuks 3). Üks kolmest meie kahjuks tehtud otsustest ei jäänud kehtima, kuna kaebasime selle edasi kõrgemasse kohtuastmesse ja võitsime, samuti pole üks meie kahjuks tehtud otsustest veel jõustunud, kuna asja arutab Riigikohus.

2.6 Uuendustegevused organisatsioonis

Ühinemise kõrval on meie keskses fookuses uuendusmeelsus. 2022. aastal tegime organisatsioonis uuendusi nii teenuste loomise põhimõtetes, hankeprotsessis kui ka infosüsteemide arenduses. **Teenuste arenduses töötasime välja uue arendusprotsessi, mis lähtub teenusedisaini ja innovatsioonijuhtimise põhimõtetest.** Muudatus pöörab veelgi enam tähelepanu kliendi vajadustele ja teenuse pidevale parendamisele, lähtudes kliendi tagasisidest, ning toetab teenuste arendamisel läbipaistvust. Arendusprotsessi juurutamine toimub 2023. aasta jooksul ja fookuses on muuta meie teenuste arendamine veelgi paindlikumaks.

Infosüsteemide arenduses oli meie fookuses kliendihaldustarkvarade (CRMide) äriprotsesside ja funktsionaalsuse analüüs. Võrdlesime turult saadavaid erinevaid tarkvaralahendusi ja hindasime juurutusele kuluvat aega. Fookuseks olid ka sihtasutuse andmeanalüüsi tööriistad ning kahe andmeida ühendamise võimalused. Tegime tegevus- ja ajaplaani, et sihtasutuses oleks töötajatele kasutada **üks andmeait ning üks andmeanalüüsi tarkvara.**

Seoses hangetega analüüsisime hankeprotsessi vastavust teenusedisaini põhimõtetele. Viisime ellu parendustegevusi meie sisemistes süsteemides ja juurutasime hankekalkulaatori, tänu millele hankeprotsess meie organisatsiooni töötajatele lihtsustus. Uuendasime efektiivsemat töösooritust silmas pidades hankekorda ja hankeprotsessi juhust.

2.7 Kestlikkus

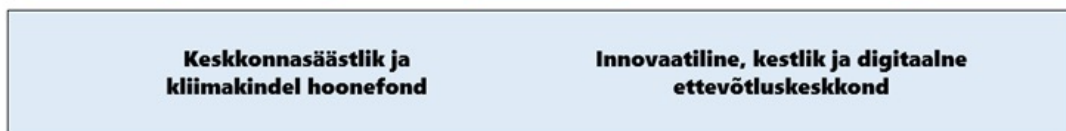
2022. aasta kujunes kestlikkuse valdkonna jaoks stardiaastaks. Märsis 2022 loodi eraldi osakond, mis keskendub kestlikkuse edendamisele nii organisatsioonis kui ka väljapool. Eesmärk on hallata kestlikkusega seotud teemasid ja olla selles vallas oskusteabe talletaja, mille toel levitada ettevõtete seas parimaid kogemusi, luua uusi programme, tööriistu ja aidata ettevõtteid muutuvates oludes.

2022. aastal sõnastasime organisatsioonis jätkusuutliku ja vastutustundliku investeerimise (ESG) põhimõtted, mille järgi tulevikus joonduda, ning hindasime enda panust ÜRO arengueesmärkidest lähtuvalt. Nende põhimõtete järgi kujundame sihtasutuse otsused, ootused ja käitumise nii sisemiste kui ka väliste huvigruppidega koostöös ning need on aluseks sihtasutuse strateegiliste tegevuste elluviimisel.

KATUSEESMÄRK
Kolmikpööre panustab ÜRO säästva arengu eesmärkidesse:

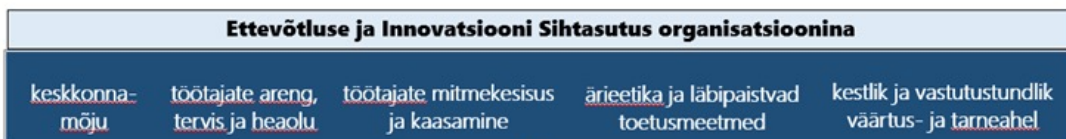
SIHTASUTUSE STRATEEGIA
Kaks strateegilist suunda komikpöörde elluviimiseks:

TEENUSED
ESG aspektid, millele keskendume kolmikpöörates ellu viies

MEIE ISE
Sisemised ESG aspektid, mida organisatsiooni juhtides järgime

VUNDAMENT
Sihtasutuse kui teenusepakkuja panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse:

ESG põhimõtted

Mõõtsime ära Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse süsinikujalajälje 2021. aastal, mis on arvatatud rahvusvaheliselt tunnustatud ja enimkasutatud kasvuhoonegaaside raporteerimise standardit „Greenhouse Gas Protocol Corporate Accounting and Reporting Standard“ järgides. Sihtasutuse 2021. aasta kasvuhoonegaaside jalajälg on 745,8 tonni CO₂ (skoop 1–3).

Teadlikkuse parandamise teemadel kirjutasime kuusteist Intraneti uudist kestliku valdkonna tegemistest ja korraldasime kuus majasisest koolitust.

Ettevõtete harimisel tegime järgmist:

- + Teenustest algatasime 2022. aastal konverentsi „Roheline laine“, mille eesmärk oli ettevõtete teadlikkuse suurendamine kestlikkuse vallas. Koondasime konverentsile kokku parimad edulood ja näited, mis aitasid kaasa avalike hoiakute kujundamisele. Veebikonverentsil osales 180 kuulajat reaalajas ning hilisemaid järelvaatamisi lisandus veel 260.
- + Kestlike teemade suuremaid teadvustamisi avalikkusele toimus 2022. aastal ettevõtlusauhindade galal, kus esitlesime uut kategooriat „kestlik ettevõte“ eesmärgiga tõsta esile ettevõtteid, kes selles vallas juba tegutsevad.
- + Avalikkusele avaldasime ühendasutuse kestlikkuse valdkonna tegemistest kaks ajaleheartiklit.
- + Osalesime üheksal partnerite korraldatud üritusel ettekandega, et tutvustada ettevõtetele kestlikkuse suunda ja sihtasutuse võimalusi selles vallas.

Veebikonverents „Roheline laine“ 2022. aasta märtsis

Oluline samm meie rohelisemaks muutumisel oli ka personali- ja haldusosakonna poolt koordineeritud kolimine uuele rohelisele kontoripinnale. Eesti esimesest naisprofessorist Alma Tomingast inspireerituna nime saanud rohehoone on rajatud koostöös arhitektide, teenusedisainerite, Tartu Ülikooli teadlaste ja urbanistika strateegide, arboristide, sisekliima, energiatõhusa sertifikaadi (LEED)

ja diginomaadide ekspertide ning toitlustuses innovatsiooni loova gRabbitiga. Kahe aasta pikkune ehitusprojekt, mille käigus loodi 3711,8 ruutmeetrit uut kontoripinda tiimitubade kontseptsiooni ja ühisaladega, vähendas varem kasutusel olevat pinda 800 ruutmeetri võtta. Uue kontori peamne märksõna on „roheline kontor“ – vähem energiakulu ja seadmeid ning vaimset tervist turgutav keskkond. Juba enne kahe organisatsiooni ühendamist oli eesmärk kolida Tallinna töökohad ühele pinnale: tiimide tegevused kontoripinnalt teise keskkonda (ei ole vaja hoida 24/7 pinda, mida kasutatakse mõned tunnid päevas või mõni päev nädalas). Investeering hõlmas vaid hädavajalikku ja kolida suudeti ühe kuuga.

Sihtasutuse endised kontorid ja uus roheline kontoripind (all vasakpoolne pilt)

2022. aasta II poolaastal sõlmis sihtasutuse IT osakond koostöölepe GreenDice AS-iga. **Nüüdsest toimub sihtasutuses regulaarselt kasutusel olevate ja kasutusele võetavate IKT seadmete CO2 jalajälje mõõtmine; sihtasutuse töötajate kasutatud IKT tehnika suunatakse maksimaalselt taas ringlusesse või utiliseeritakse vastutustundlikult ja keskkonda säästes.**

2.8 Riskijuhtimine ja sisekontroll

Suur osa meie tegevusest sisekontrolli vallas on koondunud järelevalve- ja vastavusosakonda. 2022. aastal keskendusime suuresti ennetustegevusele ja koostöövõrgustiku laiendamisele väljaspool maja. Viisime organisatsioonis läbi mitu riskikontrolli ning korraldasime korruptsioonivastase koolituse, mille läbimine oli kõigile töötajatele kohustuslik. 2023. aastal on plaanis jätkutegevusena luua elektrooniline korruptsioonivastane koolitusplatform, mille üks ülesanne on testida töötajate teadlikkust, mis annab edaspidi võimaluse hinnata, milline see on korruptsiooni, huvide konflikti ja eetika küsimustes. Tulevikus on võimalik rohkem keskenduda teemadele, mis vajavad lisatähelepanu või isegi personaalset lähenemist. Teadlikkust on plaanis parandada ka andmekaitse valdkonnas ning 2023. aastaks on valminud auditikomitee kinnitatud riskikontrollide tööplan.

Oleme organisatsioonis käivitanud hulga tegevusi, mis aitavad maandada korruptsiooni ja huvide konflikte puudutavaid riske. Juhul kui tegeletakse töövälise ärilise lisategevusega, on töötajatel kohustus täita majanduslike huvide aruanne. Peale selle kontrollime igal aastal eraldi, kas organisatsioonis tehtud tehingute ning välja makstud toetuste puhul on välistatud huvide konflikt. Võimalike rikkumiste jaoks on toimiv vihjeliin, kuhu on soovi korral võimalik edastada anonüümseid teateid. Vihjeid on võimalik edastada nii oma töötajatel kui ka teistel väljaspool organisatsiooni.

Sihtasutuse kui finantsasutuse tegevuses on eriti tähtis usaldusväärsus. Seepärast on nii riskijuhtimis- kui ka sisekontrollisüsteemi tõhus toimimine meie eduka tegutsemise põhialus. Riskide haldamiseks oleme kehtestanud asjakohased protseduurid, mida vajaduse korral uuendame ja täiendame. **Kasutame läbivalt nn neljasilmaprinsiipi: iga olulise majandustehingu eeldus on nii selle tegija kui ka veel teise, vastava pädevusega isiku heakskiit.** Üks suuremaid riske sihtasutuse tegevuses on krediidirisk. Krediidiriski suurus väljendab tõenäolist kahju, mis võib tuleneda vastaspoole kohustuste mittetäitmisest sihtasutuse ees nõuete puhul, mis on avatud krediidiriskile.

Meie krediidiriskijuhtimise põhimõtted on järgmised:

- + Võetav risk ja saadav tasu on vastavuses.
- + Riskid on piisavalt hajutatud, üksikriskiga kaasnev kahju ei ole kapitaliga võrreldes liiga suur.
- + Kogu edasikindlustamata risk on kaetud piisava kapitali ja eraldistega.

Tava- ja prognoositavate kahjude katmiseks moodustame tulude arvelt piisavad eraldised ning kasutame võetud riskide edasikindlustamist. Erakordsete kahjude katmiseks on netovara, mistõttu on riskimine piiratud ka omavahendite normatiividega.

Oluline riskijuhtimise valdkond on operatsiooniriskide juhtimine, mis on eelkõige suunatud riski realiseerumist ennetavale ja kontrollivale tegevusele. Operatsioonirisk on risk saada kahju sisemiste protsesside, inimeste tegevuse või süsteemide ebaadekvaatsusest või mittetoimimisest oodatud viisil või väliste sündmuste mõjul. Operatsioonirisk hõlmab ka õiguslikku ja vastavusriski, kuid mitte strateegilist riski. Operatsiooniriski hinnates ja juhtides tuleb arvestada maineriski.

2022. aastal alustasime operatsiooniriskide juhtimise ja hindamise metoodika ülevaatamise ja muutmise ettevalmistustega. Samuti hindasime 2022. aasta sügisel ühtsetel alustel välisvahendite ja finantseerimisvahendite rakendamisega seotud riske.

2023. aasta fookuses on uue operatsiooniriski juhtimise raamistiku vastuvõtmine, millega kehtestatakse ühtsed riskijuhtimise standardid riskide läbipaistvaks juhtimiseks ning sihtasutuse riskijuhtimise kultuuri edendamiseks. **Infoturberiskide maandamiseks tahame hiljemalt 2026. aastaks saavutada vastavuse Eesti Infoturbestandardiga.**

Siseauditi 2022. aasta tööplan valmis koostöös juhatuse, auditikomitee ja nõukoguga, lähtudes riskide hindamise tulemustest. **2022. aastal tegime kuus kindlustavat ja kaks nõuandvat tööd nii põhi- kui ka tugiprotsessides.** Peale selle tegime organisatsioonis mitu nõustamist ning seirasime auditite ja nõuandvate tööde soovitude järgimist, et ilmnenu kitsaskohad kõrvaldada.

3. Raamatupidamise aastaruanne

3.1 Bilanss

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021	Lisa
VARAD			
Käibevara			
Raha ja raha ekvivalendid	281 287	709 872	3
Laenuõuded	48 702	14 229	4
Muud nõuded ja ettemaksud	23 014	3 487	5,12
Käibevara kokku	353 003	727 588	
Põhivara			
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates	8 978	9 436	6
Osalused investeerimisfondides	22 727	17 706	7
Laenuõuded	156 754	195 319	4
Materiaalne põhivara	81	20	8
Immateriaalne põhivara	3 312	2 317	9
Põhivara kokku	191 852	224 798	
VARAD KOKKU	544 855	952 386	
KOHUSTISED JA NETOVARA			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Laenukohustised	1 322	2 247	10
Eraldised	4 113	3 514	11
Sihtfinantseerimise ettemaksud	38 474	15 864	12
Riigi sihtotstarbelised fondid	0	450 728	13
Muud võlad ja ettemaksud	6 894	12 492	14
Lühiajalised kohustised kokku	50 803	484 845	
Pikaajalised kohustised			
Laenukohustised	2 285	3 607	10
Eraldised	34 471	31 540	11
Riigi sihtotstarbelised fondid	313 946	300 126	13
Pikaajalised kohustised kokku	350 702	335 273	
Kohustised kokku	401 505	820 118	
Netovara			
Sihtkapital	132 268	127 807	
Jaotamata tulem	10 298	0	
Aruandeaasta tulem	784	4 461	
Netovara kokku	143 350	132 268	
KOHUSTISED JA NETOVARA KOKKU	544 855	962 386	

3.2 Tulemiaruanne

tuhat eurot

	2022	2021	Lisa
Tegevustulud			
Käendus- ja lepingutasud	3 466	3 609	15
Intressitulu laenudelt	451	564	16
Riigi sihtotstarbeliste fondide haldustasud	1 195	1 103	13
Saadud sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	47 431	2 732	12
Saadud sihtfinantseerimine põhivaraks	1 484	0	12
Vahendamiseks saadud sihtfinantseerimine	12 299	17 511	12
Saadud tegevustoetused	4 327	0	12
Muud tulud	673	115	
Tegevustulud kokku	71 326	25 634	
Tegevuskulud			
Vahendatud sihtfinantseerimine	-12 299	-17 511	12
Tööjõukulud	-19 408	-2 991	17
Mitmesugused majandamiskulud	-36 401	-2 676	18
Materiaalse ja immateriaalse põhivara amortisatsioon	-861	-260	
Tegevuskulud kokku	-68 969	-23 438	
Eraldiste moodustamine ja allahindlused			
Laenukäenduste tehniliste eraldiste muutus	-1 818	-1 266	11
Ebatõenäoliselt laekuvate laenuõuete muutus	84	174	4
Eraldised ja allahindlused kokku	-1 734	-1 092	
Finantstulud ja -kulud			
Tulem tütar- ja sidusettevõtjatelt	-317	272	6
Tulem investeerimisfondidelt	440	3 299	7
Intressikulu	-121	-212	10
Muud finantstulud ja -kulud	159	-2	10
Finantstulud ja -kulud kokku	161	3 357	
Aruandeperioodi tulem	784	4 461	

3.3 Rahavoogude aruanne

tuhat eurot

	2022	2021	Lisa
Rahavood põhitegevusest			
Aruandeperioodi tulem	784	4 461	16
Tulemi korrigeerimised			
Tulem tütar- ja sidusettevõtjatelt	317	-272	6
Tulem investeerimisfondidelt	-440	-3 299	7
Materiaalse ja immateriaalse põhivara amortisatsioon	861	260	8,9
Kasum/kahjum põhivara müügist	0	-17	
Lisandunud nõuete, kohustiste ja raha muutusest EASi ühendamisel	10 412	0	22
Muud EASi ühendamisega seotud korrigeerimised	-114	0	22
Nõuete ja ettemaksete muutus	-19 527	-1 666	
Kohustiste ja ettemaksete muutus	-5 634	9 473	
Eraldiste muutus	2 791	11 059	11
Laenuõuete muutus	4 092	-43 767	4
Sihtfinantseeringute muutus	-414 298	-37 806	13
Kokku rahavood põhitegevusest	-420 756	-61 574	
Rahavood investeerimistegevusest			
Fondiosakute soetus	-5 417	-3 780	7
Fondiosakute müük	960	8 060	7
Laekunud dividendid	141	0	7
Materiaalse ja immateriaalse põhivara soetus	-1 292	-301	8,9
Materiaalse ja immateriaalse põhivara müük	0	28	8,9
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-5 608	4 007	
Rahavood finantseerimistegevusest			
Saadud laenude tagasimaksud	-2 221	-4 317	10
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	-2 221	-4 317	
Kokku rahavood	-428 585	-61 884	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	709 872	771 756	3
Raha ja raha ekvivalentide muutus	281 287	-61 884	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	-428 585	709 872	3

3.4 Netovara muutuste aruanne

tuhat eurot

	Ettevõtluse sihtfondid	Eluaseme sihtfondid	Sihtkapital kokku	Jaotamata tulem	Netovara kokku
Jääk seisuga 31.12.2020	86 064	40 528	126 592	1 215	127 807
Tulemi jaotamine sihtfondidesse	53	1 162	1 215	-1 215	0
Aruandeaasta tulem	0	0	0	4 461	4 461
Jääk seisuga 31.12.2021	86 117	41 690	127 807	4 461	132 268
Ettevõtluse Arendamise SA ühendamisest saadud netovara	0	0	0	10 298	10 298
Tulemi jaotamine sihtfondidesse	3 193	1 268	4 461	-4 461	0
Aruandeaasta tulem	0	0	0	784	784
Jääk seisuga 31.12.2022	89 310	42 958	132 268	11 082	143 350

3.5. Raamatupidamise aastaruande lisad

Lisa 1. Raamatupidamise aastaruande koostamise alused

1.1. Koostamise alused

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) on riigi poolt asutatud sihtasutus, kelle asutajaõigusi teostab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Käesolev raamatupidamise aastaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga, mille põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seadusega ning seda täiendavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid, k.a avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhend. Eesti finantsaruandluse standard tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud finantsarvestuse ja aruandluse põhimõtetele.

Vastavalt ettevõtlus- ja infotehnoloogia ministri 16.09.2021 käskkirjale nr 192 ühendati Sihtasutus KredEx (KredEx, ühendav sihtasutus) ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS, ühendatav sihtasutus) alates 01.01.2022. Ühendatud organisatsiooni nimi on Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus. Ühinemise tulemusena liideti 01.01.2022 seisuga EISi bilanssi EASi varad summas 18 001 tuhat eurot, kohustised summas 7 703 tuhat eurot ja netovara summas 10 298 tuhat eurot. Täpsem ülevaade liidetud varadest, kohustistest ja netovarast on esitatud käesoleva raamatupidamise aastaruande lisa 22.

Esitlusviisi muutmine

Käesolev raamatupidamise aastaruanne on koostatud konsolideerimata aruandena. Kuni 2021. aasta lõpuni oli sihtasutuse nimi Sihtasutus KredEx (KredEx) ning raamatupidamise aastaruanne oli konsolideeritud rida-realt 100%-lise tütaretevõtja AS SmartCap finantsandmetega. 2021. a konsolideerimata põhjaruanded olid esitatud raamatupidamise aastaruande lisa 27. Alates 2022. aastast otsustati minna üle konsolideerimata raamatupidamise aastaruande esitamisele, kuna AS SmartCap finantsandmed ei avalda olulist mõju grupi finantsandmetele. 2022. moodustas AS SmartCap bilansi maht 0,5 % EISi bilansimahust (2021. a KredExi bilansi mahust

0,27%) ning müügitulu moodustas 1,6 % EISi tegevustuludest (2021.a KredExi tegevustuludest 2,78%).

Alates 01.01.2022 nimetati KredEx ümber EISiks ning sellega ühendati EAS. Käesolevas aastaaruandes on võrdlusandmed 2021. a kohta avaldatud KredEx konsolideerimata finantsaruannete alusel. Võrreldes 2021. a raamatupidamise aastaaruandega on põhjaruannete ja lisade kirjeid ümber kujundatud, et need sobiksid paremini alates 01.01.2022 ühendatud sihtasutusele. Kirjete ümberkujundamisel lähtuti avaliku sektori finantsarvestuse ja-aruandluse juhendi alusel kehtestatud ühtsest kontoplaanist, mille alusel kogutakse finantsandmeid avaliku sektori üksustelt saldoandmike infosüsteemis. Lisas 22 on avaldatud KredExi ja EASi rida-realt liidetud bilansid seisuga 31.12.2021 ja tulemiaruaanded 2021. a kohta.

Arvnäitajad on raamatupidamise aastaaruandes esitatud üldjuhul tuhandetes eurodes.

1.2. Olulisemad raamatupidamislikud hinnangud

Finantsaruannete koostamine eeldab juhtkonnapoolsete hinnangute ning eelduste tegemist, mis mõjutavad aruande kuupäeva seisuga esitatavate tulude, kulude, varade ja kohustiste jääke ning informatsiooni tingimuslike varade ja kohustiste kohta. Hinnangud ja nendega seotud eeldused baseeruvad eelmiste perioodide kogemustel ja muudel teguritel, mida peetakse olemasolevas olukorras asjakohaseks. Kuigi nimetatud hinnangud on tehtud juhtkonna parima teadmise alusel, võib hilisem tegelik tulemus tehtud eeldustest erineda.

Laenuõuete hindamine

Laenuõuete puhul, mis on väljastatud COVID-19 leviku majanduslike mõjude leevendamiseks, lähtutakse eeldatava krediidikahjumi mudelist. Võimalikke tekkivaid kahjusid hinnatakse kogu laenuperioodi vältel (vt lisa 1.3. Riskijuhtimine). Muude laenuõuete puhul baseeruvad hinnangud ajaloolisel kogemusel ning juhtumipõhiselt olemasoleval informatsioonil.

Laenukäenduste tehniliste eraldiste hindamine

Laenukäenduste katteks moodustatakse tasanduseraldis ja rahuldamata nõuete eraldis. Tasanduseraldis baseerub pikaajalise kahju prognoosidel. Rahuldamata nõuete eraldist hinnatakse juhtumipõhiselt olemasoleva informatsiooni alusel.

Hinnanguid ja nende aluseks olevaid eeldusi vaadatakse järjepidevalt üle. Muutuseid raamatupidamislikes hinnangutes kajastatakse hinnangu muutuse toimumise perioodis või vajadusel ka järgnevatel perioodidel, mitte tagasiulatuvalt.

1.3. Riskijuhtimine

Riskijuhtimise põhimõtted

Risk on määratletud kui võimalik negatiivne kõrvalekalle oodatavast tulemusest. Riskijuhtimine on protsess, mille eesmärk on tegevuse tõhusus ja kasumlikkus, mis vastab strateegias määratud asjaõiguste teostaja ootustele. Riskijuhtimisse on sisekontrolli süsteemi kaudu kaasatud kõik töötajad. Riskijuhtimise ülesanded on tuvastada ja mõõta tegevusega seotud riske, rakendada riskide kontrolli all hoidmise meetmeid, seirata olukorda ja teha ülevaateid riskijuhtimise tulemuslikkusest.

Riske mõõdetakse:

- a) kvantitatiivselt, hinnates riski võimalikku suurust rahalise mahu muutuse kaudu; või
- b) kvalitatiivselt, tuginedes eksperthinnangule riski suuruse ja realiseerumise tõenäosuse kohta.

Riskijuhtimise struktuur ja vastutus

Riskijuhtimist reguleerivad põhimõtted kehtestab nõukogu. Juhatus kehtestab operatiivtasandi sisekorrad, et tagada riskijuhtimise põhimõtete elluviimine ning kiire ja tõhus reageerimine majanduskeskkonna muutustele. Riskijuhtimise korraldus peab vastama kehtivatele seadusandlikele regulatsioonidele ja normatiividele, sh ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seadusele.

Riskijuhtimine põhineb kolme kaitseliini kontseptsioonil.

Esimene kaitseliin

Esimese kaitseliini moodustavad riskijuhtimistegevused, mida teostavad müügi- ja tugiüksuste juhid ja töötajad. Esimese kaitseliini ülesanne on tagada oma vastutusalas olevate tegevuste, toodete ja protsessidega seotud riskide tuvastamine, hindamine ja riskide kontrolli all hoidmiseks vajalike meetmete rakendamine.

Teine kaitseliin

Teise kaitseliini rolli kannavad vastavusjuht ning riskijuhid ja analüütikud riskiosakonnas.

Teise kaitseliini peamised funktsioonid on:

- + riskide regulaarne tuvastamine, hindamine ja monitoorimine;
- + juhatuse ja nõukogu teavitamine riskidest;
- + riskijuhtimise metoodika arendamine ja esimese kaitseliini nõustamine
- + riskijuhtimise valdkonnas;
- + koolitamine riskijuhtimise valdkonnas;
- + sisereeglitele ja õigusaktidele vastamise kontroll ja monitooring.

Kolmas kaitseliin

Kolmanda kaitseliini moodustab siseauditi funktsioon. Siseaudit auditeerib tegevuse vastavust õigusaktidele ja juhenditele, äriprotsesside ning sisekontrollisüsteemi toimimist ja tõhusust, vastu võetud otsuste täitmist, kehtestatud limiitidest ja muudest sisenormidest kinnipidamist.

Krediidirisk

Krediidiriski suurus väljendab tõenäolist kahju, mis võib tuleneda vastaspoole kohustuste mittetäitmisest krediidiriskile avatud nõuete puhul.

EISi peamised krediidiriskile avatud positsioonid on järgmised:

- + raha ja raha ekvivalendid;
- + antud laenud ja nõuded klientidele;
- + muud finantsvarad;
- + finantsseisundi aruande välised kohustised (käenduslepingute portfell).

Krediidi väljastamise protsess sõltub laenu või laenukäenduse suuruselt. Krediidiotsuste tegemisel on kolm otsustustasandit:

- + finantskomitee tasand;
- + laiendatud finantskomitee tasand;
- + nõukogu tasand.

EIS väljastab laene ettevõtetele ja korteriühistutele ning pangalaenu käendusi eraisikutele, ettevõtetele ja korteriühistutele. Käenduse määr võib olla kuni 80% käendatavast kohustisest, välja arvatud Vabariigi Valitsuse või ministri kinnitatud erimeetmete raames antud käenduste puhul.

Krediidiportfelli jaotus teenuste alusel, mln eurot:

	31.12.2022	31.12.2021
Käenduste portfell	306,9	310,3
Ettevõtuluslaenude tavakäendused	109,3	110,6
Ettevõtuluslaenude erakorralised käendused	60,6	53,2
Eluasemelaenude käendused	87,9	97,8
Korterelamute käendused	49,1	48,8
Laenuportfell	251,4	265,1

	31.12.2022	31.12.2021
Allutatud laenud	11,4	10,0
Ekspordilaenud	8,2	7,9
Stardilaenud	0,3	0,8
Erakorrallised COVID-19 laenud	17,3	28,0
Erakorrallised riiklikult olulised laenud	186,1	188,3
Laenud pankadele (KE renoveerimislaenud)	19,1	24,5
Korterelamute laenud	8,8	5,3
Laenud mittetulundusühingutele	0,2	0,2
Portfell kokku*	558,3	575,4

*sh välja maksmata laenuosa

Krediidiriski mõõtmine

EIS rakendab ettevõtete laenude ja käenduste väljastamisel ja jälgimisel ettevõtete krediidiriski hindamise süsteemi, mis võimaldab nõudeid eristada, lähtudes klientide finantsvõimekusest. Hindamisel võetakse arvesse ettevõtte majanduslikku olukorda, kredidivõimelisust, juhtkonda, äriplaani ja teisi asjaolusid, mis võivad mõjutada krediidisaja kohustuste täitmist. Krediidiriski hindamise põhjal liigitatakse krediidisaja ühte järgmistest riskikategooriatest:

Riski-kategooria	Standard and Poor's	Moody's	Ettevõtja liigitamise alused
B	AAA, AA+, AA, AA-	Aaa, Aa1, Aa2, Aa3	Väga tugev maksevõime – soliidne ettevõtja, kelle tegevuse maht, stabiilsus ja kasumlikkus annavad suure kindluse, et ta suudab ja soovib ka väga negatiivsete muutuste korral oma kohustusi täita
C	A+, A, A-	A1, A2, A3	Tugev maksevõime – ettevõtja, kelle puhul on isegi negatiivse muutuse korral makseprobleemide teke riskiperioodi jooksul ebatõenäoline
D	BBB+, BBB, BBB-	Baa1, Baa2, Baa3	Piisav maksevõime – adekvaatse finantspositsiooniga ettevõtja, kelle maksevõimele ja finantskohustuste täitmisele pole otsesed ohud suured
E	BB+, BB	Ba1, Ba2	Keskmine või sellest nõrgemate näitajatega ettevõtja – ta on võimeline praegu ja lähitulevikus oma kohustusi täitma, kuid ebasoodsad tingimused võivad tema maksevõimet kahjustada
F	BB-, B+	Ba3, B1	Suhteliselt riskantne ettevõtja – tema maksevõime ja -tahe on siiski aktsepteeritav, kuid see sõltub soodsate tingimuste püsimisest
G	B, B-	B2, B3	Ettevõtja kohustuste mittetäitmise risk on suur
H	CCC+, CCC, CCC-, CC, C	Caa1, Caa2, Caa3, Ca	Ettevõtja kohustuste täitmine on väga ebatõenäoline. Ettevõtja on peaaegu maksevõimetu
M	D	C	Ettevõtja on maksejõuetu. Tema riskikategooria määratakse maksejõuetuse tekke korral, mitte riskihinde skoori põhjal
X	N/A	N/A	Ettevõtja riskikategooria ei ole määratud. COVID-19 teenused

Kui osutatakse Vabariigi Valitsuse või ministri kinnitatud teenuseid, liigitatakse ettevõtjad riskiklassi X ja ei rakendata ettevõtja hindamissüsteemi, vaid lähtutakse nõukogus kinnitatud teenuste tingimustes toodud nõuetest krediidisajale.

EIS väljastab uusi krediite ettevõtetele, kelle riskikategooria on B kuni F. Riskikategooria G kuni H määratakse ettevõtetele, kelle finantsseis on halvenenud või kellel on tekkinud makseviivitused.

Krediidiportfelli jaotus riskikategooria alusel, mln eurot:

Riskikategooria	31.12.2022	31.12.2021
Käendused	109,3	110,6
C	11,8	19,8
D	19,2	31,4
E	45,1	32,4
F	32,9	26,9
G	0,2	0,3
Otselaenu	19,6	18,0
C	6,7	6,7
D	4,3	4,4
E	4,2	4,5
F	4,0	2,1
H	0,2	0,3
Stardilaenu	0,3	0,8
F	0,3	0,6
H	0,0	0,1
M	0,0	0,1
COVID-19 erimeetmetest tulenevad käendused ja laenu	264,0	269,5
Kokku	393,2	398,9

Kontsentratsioonirisk

Krediidiportfelli kontsentratsiooniriski eesmärgiks on vältida üksiku vastaspoole makseviivituse või sektori olulist mõju. EIS on kehtestanud järgmised kontsentratsiooniriski limiidid:

- + Sihtasutuse krediidirisk ettevõtuluslaenu andmisel ja käendamisel ühe ettevõtja või seotud ettevõtjate grupi kohta ei või ületada 10% ettevõtuluslaenu andmise sihtfondist või ettevõtuluslaenu tagamise sihtfondist. Juhul kui krediidirisk on 10% ületavas osas kaetud struktuuritoetuste vahenditega, edasikindlustatud või mõnele teisele osapoolele muul viisil edasi antud, võib krediidirisk olla kuni 25% ettevõtuluslaenu andmise sihtfondist või ettevõtuluslaenu tagamise sihtfondist
- + suurim käendussumma ühe vastaspoole suhtes (eluasemelaenu käendused)
- + sektori osakaal krediidiportfellis.

Vabariigi Valitsuse või ministri kinnitatud erimeetmete rakendamisel need kontsentratsiooniriski piirangud ei kehti.

Laenuid ja käendused majandussektori järgi, mln eurot:

Majandussektor	31.12.2022	31.12.2021
Ettevõtluse tavateenused (laenuid ja käendus)	129,2	129,2
Töötlev tööstus	57,5	62,0
Ehitus	26,3	29,5
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	10,7	6,4
Info ja side	9,5	9,4
Hulgi- ja jaekaubandus	6,1	7,6
Muud tegevusalad	19,1	14,6
Erakorralised teenused (laenuid ja käendused)	264,0	269,5
Veondus ja laondus	110,6	110,9
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	60,1	55,5
Töötlev tööstus	52,6	46,1
Kinnisvaraalane tegevus	19,8	20,7
Majutus ja toitlustus	8,9	13,6
Muud tegevusalad	12,0	22,7
Eraisikud	87,9	97,8
Korteriühistud	58,1	54,3
Laenuid pankadele	19,1	24,5
Kokku	558,3	575,4

Oodatava krediidikahjumi mõõtmine

Laenuid allahindluse määramisel rakendab EIS kahte erinevat meetodikat:

COVID-19 leviku majandusmõjude leevendamise paketiga seotud laenuid allahindlused põhinevad oodatava krediidikahju (ingl expected credit loss, ECL) meetodil. KredEx arvutab oodatavat krediidikahju funktsioonina maksejõuetuse tõenäosusest (ingl probability of default, PD) laenu või nõude suurusest hindamise hetkel (ingl exposure at default, EAD) ja kahjumäärast maksejõuetuse korral (ingl loss given default, LGD). Lisaks arvestab KredEx allahindluse määramisel sektori riskikoeffitsienti (aluseks sektori kogukasumi võrdlus 2020–2022. aasta teise ja kolmanda kvartali keskmine versus 2019. aasta teine ja kolmas kvartal), määramatuse koeffitsienti, ja majanduskeskkonna halvenemise lisakoeffitsienti. PD väljendab tõenäosust, et laenu ei maksta tagasi ja ettevõtja muutub maksejõuetuks kas 12 kuu või eluea jooksul. Laenuidega rahastatavate ettevõtete PD määr on 25%, kuna ettevõtetal on laenu võtmise hetkel likviidsusraskused ja teenusetingimustega lubatud võlakoormus võib olla väga kõrge. LGD väljendab maksejõuetusest

tulenevat oodatavat kahju, võttes arvesse tulevaste sissetulekute tõenäosust ja eeldatavat suurust, sh tagatise realiseerimist. COVID-19 leviku majandusmõjude leevendamise paketi laenude tagatus on üldjuhul väike ja LGD on vahemikus 80–95%. Määramatuse koefitsient võtab arvesse koroonapandeemiast tingitud tavalisest suuremat määramatust majandusprognooside puhul, mille alusel on raske prognoosida majanduse taastumise aega ja ulatust. Määramatuse koefitsiendina on kasutatud 1,1 juhul. Majanduskeskkonna halvenemise koefitsient võtab arvesse SKP vähenemist, töötuse määra, tarbijahinnaindeksit ja 6 kuu Euribori ning on 2022. aastal 1,1.

Tavalaenude üldine allahindlus põhineb ajaloolisel kogemusel - üldallahindlus olenevalt laenusaaja riskiastmest 2–5%, stardilaenudel ja allutatud laenudel 15%. Lisaks moodustatakse eriallahindlusi, mille suuruse määramisel võetakse arvesse nõude bilansilise väärtuse ja tagatise või nõude netorealiseerimismaksumuse vahe või lähtutakse sarnaste tehingute ajaloolisest kahjususest. 2022. aastal rakendatakse allahindlustele majanduskeskkonna halvenemise koefitsienti 1,1.

EIS loeb finantsvara maksejõuetuks, kui vähemalt ühe kliendile väljastatud nõude lepinguliste maksetega on viivitatud üle 90 päeva ja/või kui kliendi kohta on esitatud pankrotiavaldus.

Käenduslepingute eraldised

Käenduslepingute oodatava krediidikahju katmiseks moodustab EIS eraldised ja kasutab riskide edasikindlustamist. Riskide võtmine on piiratud omavahendite normatiividega. „Ettevõtluse toetamise ja laenude riikliku tagamise seaduse“ alusel on ettevõtluslaenude tagamisel omavahendite normatiiv 10% kehtivate tagatiste puhasväärtusest, kuid mitte alla 2 miljoni euro. Elamumajanduslaenude tagamisel on omavahendite normatiiv 8% kehtivate tagatiste puhasväärtusest, kuid mitte alla 2 miljoni euro. EISi sisemine omavahendite miinimumnõue on vastavalt 13% ja 9,6%.

Käenduste ja omavahendite suhtarvud

	31.12.2022	31.12.2021
Ettevõtluslaenude käendused	24,9%	24,8%
Eluaseme- ja korterelamulaenude käendused	12,5%	10,7%

Käenduslepingutest tulenevate kohustuste täitmiseks moodustatud tasanduseraldis katab tulevastel aastatel potentsiaalselt välja makstavaid kahjusid. Vabariigi Valitsuse 5. mai 2005. aasta määruse nr 91 „Laenude riikliku tagamise tehniliste eraldiste moodustamise põhimõtted ja arvutamise kord“ alusel peab tasanduseraldise suurus olema vähemalt 1% EISi kõigist kehtivatest käenduslepingutest ja kohustistest, mis tulenevad kehtivatest käenduspakumustest. Seejuures võetakse need väljastatud pakumised, mis ei ole veel lepinguna sõlmitud, kohustiste mahu arvestamisel arvesse 70% ulatuses. Tasanduseraldisse kantakse eluasemevaldkonnas 30–35% teenitud käendustasudest ja 87% ettevõtlusvaldkonna käendustasudest.

Rahuldamata nõuete eraldis arvutatakse lühiajalise kohustisena teadaolevate, kuid rahuldamata nõuete katteks tasanduseraldise arvelt.

COVID-19 kriisimeetmetest välja antud laenukäenduste tasanduseraldise arvutamisel lähtutakse kahjude ülempiirist, mille on Vabariigi Valitsus kehtestanud kommertspankadele.

Aruandekuupäeval kehtivate, tagatislepingutest tulenevate maksimaalselt võimalike kohustiste üle peetakse arvestust bilansiväliselt.

Operatsiooniriski juhtimine

Operatsioonirisk on risk saada kahju sisemiste protsesside, inimeste tegevuse või süsteemide ebaadekvaatsusest või mittetoimimisest oodatud viisil või välistest sündmustest. Operatsioonirisk hõlmab ka õiguslikku ja vastavusriski, kuid mitte strateegilist riski. Operatsiooniriski hinnates ja juhtides tuleb arvestada maineriski.

Operatsiooniriski käsitatakse ja juhitakse kui eraldiseisvat riskijuhtimise valdkonda. Operatsiooniriski juhtimine on lõimitud EISi igapäevategevusse ning eelkõige suunatud riski realiseerumist ennetavale ja kontrollivale tegevusele.

Operatsiooniriski põhiliste alamliikidena ning eraldiseisvalt juhitakse infoturbe- ja vastavusriske.

Operatsiooniriske hinnatakse eelkõige kvalitatiivselt. Toimub regulaarne operatsiooniriski enesehindamine. Kehtestatud on protsess juhtumitele reageerimiseks, aruandluseks ja juhtumeid põhjustavate riskide maandamiseks vajalike meetmete võtmiseks. Riskide analüüsimisel ja tegevuskavade koostamisel toetab põhitegevust riskiosakond.

Lisa 2. Aastaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused

Varade ja kohustiste jaotus lühi- ja pikaajalisteks

Varad ja kohustised on bilansis jaotatud lühi- ja pikaajalisteks lähtudes sellest, kas vara või kohustise eeldatav valdamine kestab kuni ühe aasta või kauem arvestatuna bilansipäevast.

Raha ja raha ekvivalendid

Raha ja raha ekvivalentidena kajastatakse raha pangakontodel, nõudmiseni hoiuseid ning lühiajalisi pangadeposiite, mida on võimalik lühikese etteteatamisega lõpetada. Rahavoogude aruandes kajastatakse rahavooge põhitegevusest kaudsel meetodil. Investeerimis- ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavooge kajastatakse otsemeetodil.

Finantsvarade esmane arvele võtmine

Finantsvarad võetakse algul arvele soetusmaksumus, milleks on finantsvara eest makstava või saadava tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara soetamisega otseselt kaasnevaid tehingukulutusi, välja arvatud õiglasest väärtusest kajastatavad finantsvarad, mille puhul algsesse soetusmaksumusse tehingukulutusi ei liideta.

Õiglasest väärtusest kajastatavad finantsvarad

Õiglasest väärtusest kajastatakse järgmisi finantsvarasid:

- + lühi- ja pikaajalised finantsinvesteeringud aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse, mille õiglane väärtus on usaldusväärset hinnatav;
- + lühi- ja pikaajalised finantsinvesteeringud börsil noteeritud võlakirjadesse ja teistesse võlainstrumentidesse, mille hoidmist ei eeldata kuni lunastustähtajani.

Börsil noteeritud väärtpaberite õiglane väärtus põhineb aruandekuupäeva sulgemishindadel ja Euroopa Keskpanka ametlikel valuutakurssidel. Börsil noteerimata väärtpaberite puhul võetakse arvesse kogu EISile kättesaadav info investeeringu väärtuse kohta.

Õiglase väärtuse muutusest tulenevad kasumid ja kahjumid kajastatakse tulemiaruanDES finantstuludes ja -kuludes.

Korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavad finantsvarad

Nõudeid, mida ei kajastata õiglasest väärtusest, kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (v.a osalused tütar- ja sidusettevõtjates). See arvutatakse kogu finantsvara kehtivusperioodi kohta, võttes arvesse soetamisel tekkinud diskonto või preemia ja tehinguga otseselt seotud kulutused.

Korrigeeritud soetusmaksumuses kajastatavad finantsvarad hinnatakse alla juhul, kui on tõenäoline, et nende kaetav väärtus on bilansilisest väärtusest väiksem.

Laenuõuete hindamist on kirjeldatud Lisas 1.3. Riskijuhtimine.

Finantsvarade allahindlus kajastatakse tulemiaruanDES kuluna. Varem alla hinnatud nõude laekumisel või muude sündmuste korral, mis näitavad, et allahindlus ei ole enam põhjendatud, kajastatakse allahindluse tühistamine tulemiaruanDES selle kulu vähendusena, millel allahindlus algselt kajastati.

Laenuõuete ebatõenäoliselt laekuvaks hindamine

Allahindlused laenuõuete ebatõenäoliselt laekuvaks hindamisest kantakse kuluks, vähendades laenuportfelli bilansilist väärtust. Kui laenuõue on tunnistatud lõpetatud kahjujuhtumiks, kantakse laen ja vastav allahindlus bilansist välja. Kui lootusetu laen hiljem laekub, kajastatakse laekumine tuluna. Riigi sihtotstarbelistest fondidest antud laenude puhul vähendatakse allahindluse kulu tulemiaruanDES ja loetakse see kaetuks fondist.

Intressid laenuõuetelt

Intressitulu arvestatakse tekkepõhiselt laenulepingus määratud intressimäära alusel. Üldjuhul on maksegraafikud koostatud selliselt, et laenu ja intresside makse toimub iga kuu lõpul ning intress kuulub maksmisele samas kuus. Kui maksegraafikus on ette nähtud intresside tasumine pikema ajavahemiku järgi, siis võetakse tekkepõhine intressinõue bilansipäeva seisuga laenuõuete hulgas arvele.

Kui laenusaja viivitab tasumisega, hinnatakse intressinõuded alla proportsionaalselt laenu põhiosa allahindlusega.

Riigi sihtotstarbelistest fondidest antud laenude puhul vähendatakse intressitulu tulemiaruanDES ja loetakse see fondi suurenemiseks.

Osalused tütar- ja sidusettevõtjates

Tütarettevõtjad on majandusüksused, mille üle EISil on valitsev mõju. Valitsev mõju võib tuleneda sellest, et EIS omab üle 50% ettevõtja hääleõiguslikest aktsiatest või osadest või tal on seadusest või lepingust tulenev otsene või kaudne õigus nimetada või tagasi kutsuda enamik tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest.

Sidusettevõtjaks loetakse majandusüksused, milles EIS omab 20 kuni 50% hääleõigusega aktsiatest või osadest. Osalusi tütarja sidusettevõtjates kajastatakse kapitaliosaluse meetodil.

Osalused investeerimisfondides

Osalused investeerimisfondides võetakse algselt arvele sissemaks tegemisel soetusmaksumuses, millest on lahutatud fondivalitseja teenustasud. Edaspidi kajastatakse osalused õiglates väärtuses muutustega läbi tulemiaruaande.

Finantsvarade kajastamise lõpetamine

Finantsvarade kajastamine lõpetatakse siis, kui EIS kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või annab kolmandale osapoolele üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest.

Materiaalne ja immateriaalne põhivara

Materiaalse ja immateriaalse põhivarana võetakse arvele varaobjektid või nende erineva elueaga olulised komponendid, mille eluiga ületab üht aastat ja mille soetusmaksumuse alammäär on 5 000 eurot. Varasid kajastatakse bilansissoetusmaksumuses, mida vähendatakse akumulieeritud kulumi ja vara väärtuse vähenemisest tulenevate allahindlustega.

Hinnanguline kasulik eluiga:

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmed	3-5 aastat
Muu materiaalse põhivara	2-5 aastat
Arvutitarkvara	2-5 aastat

Finantskohustised

Finantskohustised võetakse algul arvele nende soetusmaksumuses, milleks on finantskohustise eest saadud tasu õiglase väärtus. Edaspidi kajastatakse finantskohustise korrigeeritud soetusmaksumuses, kasutades sisemist intressimäära.

Tehingukulud võetakse sisemise intressimäära arvutamisel arvesse bilansis ja kantakse kuludesse finantskohustise eluea jooksul. Finantskohustistega kaasnev intressikulu kajastatakse tekkepõhiselt perioodi kuluna. Finantskohustise kajastamine lõpetatakse, kui see on tasutud, tühistatud või aegunud.

Eraldised

Eraldise kajastatakse bilansis juhul, kui EISil lasub enne aruandekuupäeva toimunud kohustavast sündmusest tulenevalt juriidiline või faktiline kohustus, kohustise realiseerumine on tõenäoline ja kohustise summat on võimalik usaldusväärselt mõõta. Eraldise kajastamisel bilansis on lähtutud juhtkonna hinnangust eraldise täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta.

Tehnilised eraldised laenukäenduste katteks

Aruandes kajastatakse rahuldamata nõuete eraldist ja tasanduseraldist, mille moodustamist on täpsemalt kirjeldatud lisas 1.3. „Riskijuhtimine“.

Tagatiskahjude tõenäolise väljamakse aeg pangale sõltub kohustise aluseks oleva laenulepingu ülesütlemise ajast ja laenu tagatiste realiseerimise perioodist. Kui kahe aasta jooksul alates laenu sissenõutavaks muutumisest ei ole tagatised realiseeritud, on pangal õigus nõuda käenduskoostise täitmist EISilt. Käendushüvitise avansilise makse küsimise õigus tekib pangal enne käenduskoostise täitmist juhul, kui vara realiseerimine ei ole kahe aasta jooksul tõenäoline või ei ole sellest saadav tulu oluline. Avansilised maksed kajastatakse bilansis ettemaksetena kuni lõpliku kahju selgumisele ning tasaarveldatakse seejärel rahuldamata nõuete eraldisega. Pankadele hüvitatud tagatiskahjusid bilansis nõudena arvele ei võeta, vaid arvestatakse bilansiväliselt, kuna nende laekumist ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata. Tegelikud tagasivõitmised kajastatakse laekumisel tehniliste eraldiste kulu vähenemisena. Tagatiskahjude edasikindlustuse korral võetakse bilansis arvele nõuded edasikindlustajale, suurendades ühtlasi rahuldamata nõuete eraldist. Riigi sihtotstarbeliste fondide arvel antud laenukäenduste korral vähendatakse eraldiste moodustamise kulu ja vastava fondi mahtu.

Bilansivälised (tingimuslikud) nõuded ja kohustised

Tingimuslike nõuete ja kohustiste üle, mis võivad teatud tingimustel tuua kaasa bilansis arvelevõtmisele kuuluvaid rahalisi nõudeid ja kohustisi või mille suurust pole võimalik usaldusväärselt mõõta, peetakse arvestust bilansiväliselt. Olulised bilansivälised nõuded ja kohustised on esitatud aastaaruande lisades.

Eraisikute eluasemelaenu käendustasud

Eraisikute eluasemelaenu käendustasude üle peavad arvestust pangad, kes on volitatud EISi nimel käendusi välja andma. Käendustasu arvestatakse ja tasutakse laenu väljaandmisel täies mahus kogu tagatisperioodi kohta. Tuludes kajastatakse käendustasu kogusummad arvestamise hetkel. Kuna käenduse võtjal puudub õigus käendustasu tagasi küsida või selle suurust edaspidi mõjutada, siis tasu tagatisperioodile ei periodiseerita. Tulu tekkimisel kajastatakse paralleelselt eeldatav tulevikus väljamakstav kahjusumma tasanduseraldises.

Pangad kannavad eelmisel kuul välja antud käenduste tasud EISile üle järgmise kuu alguses.

Ettevõtluslaenu ja korteriühistute laenu käendustasud

Ettevõtluslaenu ja korteriühistute laenu käendustasude arved koostatakse kord kvartalis laenu välja andnud pankadele, kes peavad tasud laenusajaatelt kinni. Tuludes kajastatakse käendustasu arve koostamise kuupäeval. Kui käendustasud jäävad probleemsete laenu puhul laekumata, tühistatakse käendustasu arvestus ja laenusaja võetakse erivaatluse alla.

Lepingutasud

Eluasemelaenude käendustelt lepingutasu ei arvestata. Ettevõtluslaenude käendamisel arvestatakse lepingutasu lepingu sõlmimisel ning selle kohta koostatakse pangale arve. Pank peab lepingutasu laenu saajalt kinni. Antud laenu lepingutasu kohta esitatakse arve laenu väljaandmisel. Laenusaaja tasub arve enne laenu väljaandmist või peetakse lepingutasu summa kinni väljamakstavast laenusummast. Lepingutasud kajastatakse tuludes arve koostamise kuupäeval. Laenude käendustelt saadud lepingutasud on tulemiaruanDES kajastatud käendustasude kirjel ning laenude andmisega seotud lepingutasud on kajastatud tulemiaruanDES intressitulude kirjel.

Tegevuskulude ja põhivara sihtfinantseerimine

Tegevuskulude ja põhivara sihtfinantseerimisest saadud tulud kajastatakse tulemiaruanDES tuluna juhul, kui sihtfinantseerimise saamisega seotud kulutused (kulud või põhivara soetus) on tehtud ja puudub toetuse laekumata jäämise sisuline risk. Kui sihtfinantseerimine on laekunud, kuid selle arvel ei ole veel kulutusi tehtud, kajastatakse saadud vahendid kohustiste hulgas saadud sihtfinantseerimise ettemaksena.

Sihtfinantseerimise vahendamine

Vahendatud sihtfinantseerimisena kajastatakse saadud ja edasi antud sihtfinantseerimist, mis vastavalt riigi toetusmeetme eesmärkidele kantakse edasi toetuse saajale. Sihtfinantseerimine võetakse arvele nõudena ja tuluna, kui toetuse saaja on teinud tõendatud kulutused, milleks tal oli õigus toetust saada. Samaaegselt võetakse arvele sihtfinantseerimise vahendamise kulu ja kohustis saaja ees. Laekunud sihtfinantseerimine, mille vahendamise tulud ja kulud ei ole veel tekkinud, kajastatakse bilansis saadud sihtfinantseerimise ettemaksena.

Tegevustoetused

Tegevustoetuseks nimetatakse vastavalt avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendile saadud toetusi, mis antakse saajale lähtudes tema üldistest põhikirjalistest ülesannetest, kusjuures toetuse andja ei määratle projektipõhist toetuse kasutamise eesmärki. Tegevustoetuse korral ei esitata toetuse andjale detailset aruandlust raha kasutamise kohta ega kanta ülejääki tagasi. Tegevustoetused kajastatakse laekumisel tuluna.

Riigi sihtotstarbelised fondid

Riik on suunanud rahalisi vahendeid EISile finantseerimistehingute tegemiseks, sh investeerimiseks Balti Investeerimisfondi, laenude andmiseks ja käendamiseks. Nimetatud fondide teenindamisel tekkinud tulud ja kulud ei kuulu EISile, vaid vastavalt riigiga sõlmitud kokkuleppele tuleb need riigile tagasi kanda fondi jäägina peale investeringutest raha tagasilaekumist ja käenduslepingute lõppemist. Finantseerimistehingutest tekkivad ja fondidesse tagasisuunamisele kuuluvad tulud, sh intressitulu laenudelt ja käendustasud, ei kajastu seetõttu EISi tulemiaruanDES. Samuti ei kajastu EISi tulemiaruanDES finantseerimistehingutest tekkivad ja fondidesse

tagasisuunatavad kulud, sh laenuõuete allahindlused ja eraldised käendustega seotud kahjude katmiseks. EISil on õigus saada tulu fondide rakendamisel tekkivate halduskulude katteks. Nimetatud tulu kajastub EISi tulemiaruanDES tuluna, vähendades fondi mahtu bilansis.

Välisvaluuta arvestus

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel võetakse aluseks tehingu toimumise päeval ametlikult kehtivad Euroopa Keskpannga valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud rahalised varad ja kohustised hinnatakse aruandekuupäeva seisuga ümber eurodesse aruandekuupäeval ametlikult kehtivate Euroopa Keskpannga valuutakursside alusel. Ümberhindamise tulemusel saadud kasumid ja kahjumid kajastatakse aruandeperioodi tulemiaruanDES, kusjuures ärituludes ja -kuludes kajastatakse valuutakursi kasumid ja kahjumid, mis on tekkinud arveldustest ostjate ja tarnijatega. Muud kursivahed kajastatakse finantstuludes ja -kuludes.

Renditud varad

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul vara omandiga seotud riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud loetakse kasutusrendiks. Aruandekohustuslane ei ole sõlminud aruandeperioodil ega võrreldavad perioodil kapitalirendiks klassifitseeritavaid rendilepinguid. Kasutusrendi puhul ei kajasta rentnik oma bilansis renditud varaobjekti. Kasutusrendi maksed kajastab rentnik kuluna ühtlaselt rendiperioodi jooksul.

Aruandekuupäeva järgsed sündmused

Raamatupidamise aastaaruandes on võetud arvesse olulised varade ja kohustiste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid aruandekuupäeva ja aruande koostamise päeva vahel ja mis olid seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel tehtud tehingutega. Aruandekuupäeva järgsed sündmused, mida ei ole varade ja kohustiste hindamisel arvesse võetud, kuid mis oluliselt mõjutavad järgmise majandusaasta tulemust, on raamatupidamise aastaaruandes avalikustatud.

Seotud osapooled

EISi seotud osapoolteks on loetud:

- + sihtasutuse tegev- ja kõrgem juhtkond ning nende pereliikmed, kelleks loetakse vähemalt abikaasa, elukaaslane ja laps;
- + sihtasutused, mittetulundusühingud ja äriühingud, kelle üle eelmises punktis nimetatud isikutel üksi või koos pereliikmetega on valitsev või oluline mõju;
- + sihtasutuse tütar- ja sidusettevõtja.

Raamatupidamise aastaaruandes avalikustatakse tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja olulised soodustused.

Vastavalt avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi nõuetele avalikustatakse muudel juhtudel informatsioon vaid nende tehingute kohta, mis ei vasta õigusaktidele või sihtasutuse sisedokumentide üldistele nõuetele või turutingimustele.

Lisa 3. Raha ja raha ekvivalendid

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021
Nõudmiseni hoiused	281 258	709 839
Tähtajalised hoiused	29	33
	281 287	709 872

2022. aastal teeniti hoiustelt 164 tuhat eurot intressitulu (2021. a 4 tuhat eurot).

Lisa 4. Laenuõuded

tuhat eurot

Laenuõuded laekumistähtaja järgi seisuga 31.12.2022	Kuni 1 aasta	2 kuni 6 aastat	7-30 aastat	Ebatõe- näoliselt laekuvad	Kokku
Eluasemelaenu					
Laenu mittetulundusühingutele	100	75	0	-10	165
Laenu korteriühistutele	61	610	1 615	-56	2 230
Korterelamute renoveerimislenu pankade kaudu	5 551	11 718	1 861	0	19 130
Kokku eluasemelaenu	5 712	12 403	3 476	-66	21 525
Ettevõtluslaenu					
Kapitalilaenu	236	242	27	-252	253
Tehnoloogialaenu	740	6 575	3 050	-1 726	8 640
Eksportilaenu	833	4 044	327	-436	4 768
Stardilaenu pankade kaudu	202	130	0	-56	277
Kokku ettevõtluslaenu	2 012	10 992	3 404	-2 469	13 938
COVID-19 kriisimeetmete laenu					
Käibekapitali laenu ettevõtetele	5 591	5 524	0	-5 129	5 986
Investeeringulaenu ettevõtetele	1 854	4 330	0	-2 810	3 373
Laenu riiklikult olulistele projektidele	36 281	143 827	0	-24 232	155 876
Korterelamute renoveerimislenu	225	1 647	2 989	-102	4 759
Kokku COVID-19 kriisimeetmete laenu	43 950	155 328	2 989	-32 274	169 994
Kokku laenuõuded	51 674	178 723	9 869	-34 809	205 457
Sh kokku nõuded brutosummas	51 674	178 723	9 869	0	240 266
Sh kokku ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-2 971	-30 856	-982	0	-34 809
Kokku laenuõuded netosummas	48 703	147 867	8 887	0	205 457

Laenuõuded laekumistähtaja järgi seisuga 31.12.2021	Kuni 1 aasta	2 kuni 6 aastat	7-30 aastat	Ebatõe- näoliselt laekuvad	Kokku
Eluasemelaenu					
Laenu mittetulundusühingutele	0	175	0	-9	166
Korterelamute renoveerimislenu pankade kaudu	5 190	16 288	2 988	0	24 466
Kokku eluasemelaenu	5 190	16 463	2 988	-9	24 632
Ettevõtluslaenu					
Kapitalilaenu	464	90	0	-135	419
Tehnoloogialaenu	876	6 461	1 432	-1 436	7 333
Eksportilaenu	694	1 217	95	-408	1 598

Laenuõuded laekumistähta järgi seisuga 31.12.2021	Kuni 1 aasta	2 kuni 6 aastat	7-30 aastat	Ebatöenäoliselt laekuvad	Kokku
Stardilaenuid pankade kaudu	408	355	0	-217	546
Kahjude menetlemisel arvele võetud laenuid	16	219	0	-234	0
Kokku ettevõtuluslaenuid	2 458	8 341	1 527	-2 430	9 897
COVID-19 kriisimeetmete laenuid					
Käibekapitali laenuid ettevõtetele	6 044	12 557	0	-6 581	12 020
Investeeringulaenuid ettevõtetele	2 297	7 316	0	-3 278	6 334
Laenuid riiklikult olulistele projektidele	2 217	178 114	0	-27 419	152 912
Korterelamute renoveerimistaenuid	174	991	2 665	-77	3 753
Kokku COVID-19 kriisimeetmete laenuid	10 732	198 978	2 665	-37 355	175 019
Kokku laenuõuded	18 380	223 782	7 180	-39 794	209 548
<i>Sh kokku nõuded brutosummas</i>	<i>18 380</i>	<i>223 782</i>	<i>7 180</i>	<i>0</i>	<i>249 342</i>
<i>Sh kokku ebatöenäoliselt laekuvaks hinnatud</i>	<i>-4 151</i>	<i>-35 370</i>	<i>-273</i>	<i>0</i>	<i>-39 794</i>
Kokku laenuõuded netosummas	14 229	188 412	6 907	0	209 548

Laenu liikumine, soetusmaksumus	Eluaseme-laenuid	Ettevõtulus-laenuid	COVID-19 kriisimeetmete laenuid	Kokku
Jääk brutosummas seisuga 31.12.2020	29 896	12 185	179 860	221 941
Liikumised 2021. aastal				
Antud laenuid	0	3 400	40 260	43 660
Arvestatud intressid ja lepingutasud	430	507	5 093	6 030
Laenuid tagasimaksed	-5 250	-2 892	-7 374	-15 516
Laekunud intressid ja lepingutasud	-435	-521	-5 040	-5 996
Lootusetult laekuvaks hinnatud	0	-353	-424	-777
Jääk brutosummas seisuga 31.12.2021	24 641	12 326	212 375	249 342
Liikumised 2022. aastal				
Antud laenuid	1 461	7 668	3 031	12 160
Arvestatud intressid ja lepingutasud	312	646	5 494	6 452
Laenuid tagasimaksed	-5 330	-2 416	-12 140	-19 886
Laekunud intressid ja lepingutasud	-300	-642	-5 267	-6 209

Laenu liikumine, soetusmaksumus	Eluaseme-laenuid	Ettevõtulus-laenuid	COVID-19 kriisimeetmete laenuid	Kokku
Lootusetult laekuvaks hinnatud	0	-155	-1 060	-1 215
Jääk brutosummas seisuga 31.12.2022	20 784	17 427	202 433	240 644

	Eluaseme- laenud	Ettevõtlus- laenud	COVID-19 kriisi- meetmete laenud	Kokku
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud laenunõuded				
Jääk brutosummas seisuga 31.12.2020	-9	-2 082	-54 070	-56 160
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	0	-701	16 291	15 589
Lootusetuks hinnatud	0	353	424	777
Jääk brutosummas seisuga 31.12.2021	-9	-2 430	-37 355	-39 794
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-57	-170	3997	3 770
Lootusetuks hinnatud	0	155	1060	1 215
Jääk brutosummas seisuga 31.12.2022	-66	-2 445	-32 298	-34 809

Ebatõenäoliselt laekuvate laenunõuete muutus	Laenud kokku
2021. a	174
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-15 589
Kaetud riigi sihtotstarbelistest fondidest	15 763
2022. a	-84
Ebatõenäoliselt laekuvaks hinnatud	-3 835
Kaetud riigi sihtotstarbelistest fondidest	3 751

Laenunõuded sisaldavad nii laenude põhiosi kui ka intressinõudeid.

Eluasemelaenud

Korterelamute renoveerimislaenu on antud pankadele välja Euroopa Nõukogu Arengupangast ja Rahandusministeeriumilt saadud laenude ja omavahendite arvel meetme „Korterelamute renoveerimislaen“ raames. Laenude tähtaeg pankadele on kuni 20 aastat ja intress 1,7–2,7%. Laene ei ole alla hinnatud, kuna laenusaaajateks on kommertspangad.

Energiasäästuga tegelevatele mittetulundusühingutele anti laenu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi korraldusel eluaseme toetusmeetmeteks eraldatud vahendite arvelt. Laenuintress on 3% aastas.

Ettevõtluslaenud pankadele

Alates 2016. aastast antakse laene riigi sihtotstarbeliste fondide arvel (ühitektuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 meetme „Kapitali- ja krediidikindlustuse kättesaadavuse parandamine“ vahenditest). Laene annavad pangad sihtrühma ettevõtetele kuni viieks aastaks. Intressimäär pankadele on 4% + 6 kuu Euribor.

Kapitalilaenud ettevõtetele

Kapitalilaene on antud ettevõtetele omavahenditest, sh allutatud laenu programmi raames. Allutatud laenud on antud tähtajaga kuni 10 aastat ja intress on vahemikus 9–13%. Erandina on tehnoloogialaenude intressimäär teenuse tingimuste kohaselt võrdne krediidi- või finantseerimisasutuse poolt väljastatava laenu/liisingu intressimääraga või sellest 1–2 protsendipunkti kõrgem, sõltuvalt finantseerimismäärast. Alates 2016. aastast antakse laene välja ka riigi sihtotstarbelistest fondidest (ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020 meetme „Kapitali- ja krediidikindlustuse kättesaadavuse parandamine“ vahenditest), lähtudes kinnitatud teenusetingimustest.

COVID-19 kriisimeetmete laenud

Riigi 2020. aasta lisaeelarve seadusega eraldati KredExile erakorraliste laenude väljastamiseks 625,4 miljonit eurot COVID-19 põhjustatud negatiivsete mõjude vähendamiseks ettevõtlussektoris. Nendest vahenditest anti välja erakorralisi käibekapitali laene, investeerimislaine, laene riiklikult olulistele projektidele ja korteriühistutele kogusummas 180,2 mln eurot, sh OÜle Porto Franco, mille kohta algatati 2021.aastal uurimine. Laenud on antud välja tähtajaga kuni kuus aastat ja intressimääraga 2-6%. Suuremad kriisimeetmete raames väljastatud laenud olid järgmised:

Ettevõtte	Laenusumma (tuhat eurot)	Intressimäär	Laenulepingu lõpptähtaeg	Jääk seisuga 31.12.2022 (tuhat eurot)
AS Tallink Grupp	100 000	12 kuu Euribor + 2%	08.06.2026	100 000
OÜ Porto Franco	39 400	12 kuu Euribor + 2%	08.09.2023	19 781
AS Magnetic MRO	10 000	12 kuu Euribor + 2%	10.09.2026	8 333
AVH Grupp AS (AS Alexela Varahaldus)	51 000	12 kuu Euribor + 2%	19.10.2025	49 993
AS Nordic Aviation Group	8 000	12 kuu Euribor + 2%	28.12.2026	2 000

Väljastatud kapitalilaenude ja kriisimeetmete raames väljastatud laenude tagatiseks on kinnisvara (hüpoteek), nõudeõigus, kommertspant, eraisiku või juriidilise isiku käendus või garantii, panditud aktsiad või osad.

Lisa 5. Muud nõuded ja ettemaksed

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021
Nõuded ostjate vastu	374	314
Nõuded edasikindlustajatele	46	50
Muud viitlaekumised	769	108
Sihtfinantseerimise nõuded	16 000	798
Muud nõuded	0	22
Laenukäenduste hüvitiste ettemaksed	1 939	2 076
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	3 886	119
Kokku muud nõuded ja ettemaksed	23 014	3 487

Nõuded ostjate vastu sisaldavad laenukäendustelt arvestatud käendustasude nõudeid summas 287 tuhat eurot (31.12.2021 seisuga 312 tuhat eurot).

Nõuded edasikindlustajatele koosnevad Euroopa Investeeringufondis edasi kindlustatud käenduslepingute alusel võimalikust väljamaksmisele minevast summast.

Muud viitlaekumised sisaldavad eluasemelaenu käendustasude viitlaekumisi summas 47 tuhat eurot (31.12.2021 seisuga 108 tuhat eurot), mille pangad tasuvad aruande alusel arvet esitamata.

Laenukäenduste hüvitised makstakse algselt pankadele ettemaksena ja kaetakse tehnilistest eraldistest peale lõpliku summa selgumist (peale tagatisvarade realiseerimist).

Lisa 6. Osalused tütar- ja sidusettevõtetes

tuhat eurot

	AS SmartCap	AS KredEx Krediidikindlustus	Kokku
Osaluse määr	100%	33,3%	
Asukoht	Eesti	Eesti	
Osaluse bilansiline väärtus seisuga 31.12.2020	2 243	6 921	9 164
Osaluse väärtuse muutus kapitaliosaluse meetodil	124	148	272
Osaluse bilansiline väärtus seisuga 31.12.2021	2 367	7 069	9 436
Laekunud dividendid	0	-141	-141
Osaluse väärtuse muutus kapitaliosaluse meetodil	144	-461	-317
Osaluse bilansiline väärtus seisuga 31.12.2022	2 511	6 467	8 978

Lisa 7. Osalused investeeringufondides

tuhat eurot

	Balti Investeeringu- fond I	Balti Investeeringu- fond II	Kokku
Osaluse bilansiline väärtus seisuga 31.12.2020	17 109	799	17 908
Fondiosakute soetus	2 380	1 400	3 780
Fondiosakute müük	-8 060	0	-8 060
Osaluse väärtuse muutus fondi puhasväärtuse alusel	4 289	-211	4 078
Osaluse bilansiline väärtus seisuga 31.12.2021	15 718	1 988	17 706
Fondiosakute soetus	2 700	2 716	5 416
Fondiosakute müük	-960	0	-960
Osaluse väärtuse muutus fondi puhasväärtuse alusel	571	-6	565
Osaluse bilansiline väärtus seisuga 31.12.2022	18 029	4 698	22 727

Tulem investeeringufondidelt	Balti Investeeringu- fondid kokku
2021. a	3 299
<i>Sh osaluse väärtuse muutus fondi puhasväärtuse alusel</i>	<i>4 078</i>
<i>Sh kantud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse</i>	<i>-779</i>
2022. a	440
<i>Sh osaluse väärtuse muutus fondi puhasväärtuse alusel</i>	<i>565</i>
<i>Sh kantud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse</i>	<i>-125</i>

Lisa 8. Materiaalne põhivara

tuhat eurot

	Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmed	Inventar	Ehitised	Kokku
Jääkväärtus seisuga 31.12.2021	19	0	1	20
<i>Sh soetusmaksumus</i>	147	5	19	171
<i>Sh kogunenud kulum</i>	-128	-5	-18	-151
Aruandeaasta liikumised				
Saadud EASi ühendamisel	59	15	0	74
Soetused	51			51
Arvestatud kulum	-59	-4	-1	-64
Jääkväärtus seisuga 31.12.2022	70	11	0	81
<i>Sh soetusmaksumus</i>	846	30	0	876
<i>Sh kogunenud kulum</i>	-776	-19	0	-795

Aruandeaastal kanti maha põhivara 116 tuhat eurot (2021.a 41 tuhat).

Lisa 9. Immateriaalne põhivara

tuhat eurot

	Arvutitarkvara	Kasutusele võtmata varad ja ettemaksed	Kokku
Jääkväärtus seisuga 31.12.2021	2 252	65	2 317
<i>Sh soetusmaksumus</i>	2 861	65	2 926
<i>Sh kogunenud kulum</i>	-609	0	-609
Aruandeaasta liikumised	406	589	995
Saadud EASi ühendamisel	551	0	551
Soetused	651	589	1 240
Arvestatud amortisatsioon	-796		-796
Jääkväärtus seisuga 31.12.2022	2 658	654	3 312
<i>Sh soetusmaksumus</i>	6 404	654	7 058
<i>Sh kogunenud kulum</i>	-3 746		-3 746

Aruandeaastal kanti maha immateriaalset põhivara 189 tuhat eurot (2021.a 0 eurot).

Lisa 10. Laenukohustised

tuhat eurot

Laenu andja	Euroopa Nõukogu Arengupank	Rahandusministeerium	Kokku
Tagastamise tähtaeg	02.05.2022	02.02.2026	
Intressimäär	2,78%	2,56%	
Jääk seisuga 31.12.2020	3 841	6 252	10 093
Tagasi makstud 2021. a	-2 943	- 1 323	-4 266
Jääk seisuga 31.12.2021	898	4 929	5 827
Intressikohustus seisuga 31.12.2020	65	13	78
Intressikulu 2021. a	64	147	212
Tasutud intresse 2021. a	-113	-149	-262
Intressikohustus seisuga 31.12.2021	16	11	27
Kokku laenukohustised seisuga	914	4 940	5 854
<i>Sh lühiajaline osa</i>	<i>914</i>	<i>1 333</i>	<i>2 247</i>
<i>Sh pikaajaline osa</i>	<i>0</i>	<i>3 607</i>	<i>3 607</i>
Tagasi makstud 2022. a	-914	-1 333	-2 247
Jääk seisuga 31.12.2022	0	3 607	3 607
Intressikulu 2022. a	8	113	121
Tasutud intresse 2022.a	-24	-116	-140
Intressikohustus seisuga 31.12.2022	0	8	8
Kokku laenukohustised seisuga	0	3 607	3 607
<i>Sh lühiajaline osa</i>	<i>0</i>	<i>1 322</i>	<i>1 322</i>
<i>Sh pikaajaline osa</i>	<i>0</i>	<i>2 285</i>	<i>2 285</i>

Laen Euroopa Nõukogu Arengupangalt

Laen võeti majandus- ja kommunikatsiooniministri 07.05.2009.a käskkirjaga nr 137 kinnitatud korterelamute renoveerimislaenu programmi täitmiseks. Selle alusel laenas EIS laenuna saadud vahendid kommertspankadele, et need väljastaksid korterelamutele laene soodustingimustel. Laenu tagatiseks on Rahandusministeerium andnud riigigarantii, mille eest oli 2022. aastal garantiitasu 898 eurot, mis on kajastatud muu finantskuluna (2021.a 2 073 eurot).

Laen Rahandusministeeriumilt 13.05.2013.a laenulepingu alusel

Laen võeti 2013. aastal pankade kaudu korterelamutele renoveerimislaenude andmiseks.

Lisa 11. Eraldised

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021
Lühiajalised eraldised		
Rahuldamata nõuete eraldise lühiajaline osa	2 838	3 514
Välja maksmata tulemustasude eraldis	1 275	0
Kokku lühiajalised eraldised	4 113	3 514
Pikaajalised eraldised		
Rahuldamata nõuete eraldis	326	457
Tasanduseraldis	34 145	31 083
Kokku pikaajalised eraldised	34 471	31 540
Kokku eraldised	38 584	35 054

Tehnilised eraldised

Tehnilised eraldised on rahuldamata nõuete eraldis ja tasanduseraldis, mis on moodustatud laenukäenduste hinnanguliste kahjude katmiseks. Eraldiste arvestamise põhimõtteid on selgitatud lisades 1 ja 2.

Seisuga 31.12.2022 vastavad tehnilised eraldised seadusega kehtestatud miinimummääradele, moodustades kehtivast portfelist ja pakkumustest vastavalt ettevõtlusvaldkonnas 18,0% (31.12.2021 seisuga 17,2%) ja eluasemevaldkonnas 2,5% (31.12.2021 seisuga 2,0%). Maksimaalsest tagatiskohustisest moodustasid tehnilised eraldised kokku ettevõtlusvaldkonnas 19,4% (31.12.2021 seisuga 19,0%) ja eluasemevaldkonnas 2,5% (31.12.2021 seisuga 2,0%).

Tuhat eurot	Rahuldamata nõuete eraldise muutus		Tasandusreservi muutus		Eraldiste muutus kokku	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Ettevõtluslaenu tagatised						
Jääk 1.jaanauril	3 948	5 912	28 211	16 064	32 159	21 975
Suurenemine	0	0	2 511	12 147	2 511	12 147
Vähene mine	-790	-1 964	0	0	-790	-1 964
<i>Sh hüvitise väljamakse</i>	-510	-476	0	0	-510	-476
Jääk 31.detsembril	3 158	3 948	30 722	28 211	33 880	32 159
<i>Sh pikaajaline osa</i>	326	457	30 722	28 211	31 048	28 668
Eluasemelaenu tagatised						
Jääk 1.jaanauril	23	7	2 873	2 011	2 896	2 019
Suurenemine	0	31	550	893	550	923
Vähene mine	-17	-15	0	-31	-17	-46
<i>Sh hüvitise väljamakse</i>	0	-15	0	0	0	-15
Jääk 31.detsembril	6	23	3 423	2 873	3 429	2 896
<i>Sh pikaajaline osa</i>	0	0	3 423	2 873	3 423	2 873
Jääk perioodi algul kokku	3 971	5 919	31 083	18 075	35 054	23 994
Suurenemine	0	31	3 061	13 039	3 061	13 070
Vähene mine	-807	-1 979	0	-31	-807	-2 010
<i>Sh hüvitise väljamakse</i>	-510	-491	0	0	-510	-491
Jääk perioodi lõpus	3 164	3 971	34 145	31 083	37 308	35 054
<i>Sh lühiajaline osa</i>	2 838	3 514	0	0	2 838	3 514
<i>pikaajaline osa</i>	326	457	34 145	31 083	34 471	31 540

Lisa 12. Sihtfinantseerimine

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021
Eluasemevaldkonna sihtfinantseerimine		
Riigilt saadud sihtfinantseerimise ettemaksete jääk aasta algul	15 251	53 516
EL-lt ja muudest välisfondidest saadud sihtfinantseerimise ettemaksete jääk	256	316
Laekunud riigilt	25 368	4 825
Tagastatud riigile	-2 007	-26 266
Laekunud EL fondidest	0	1 905
Laekunud tehniline abi ja kaasfinantseerimine EL struktuurifondidest	182	444
Arvestatud sihtfinantseerimise tulu	898	19 233
Arvestatud tulu sihtfinantseerimise vahendamiseks	11 147	17 943
<i>Sh elamute elektripaigaldiste ajakohastamise toetus</i>	<i>116</i>	<i>57</i>
<i>Sh korterelamute rekonstrueerimistoetus</i>	<i>234</i>	<i>1 757</i>
<i>Sh toetused kohalikele omavalitsustele</i>	<i>0</i>	<i>2 549</i>
<i>Sh kodutoetus lasterikastele peredele</i>	<i>2 376</i>	<i>1 788</i>
<i>Sh väikeelamute rekonstrueerimistoetus</i>	<i>3 083</i>	<i>2 541</i>
<i>Sh eluasemeteemalistes arenguprojektides osalemise toetus</i>	<i>286</i>	<i>60</i>
<i>Sh kohalike omavalitsuste elamufondi arendamise toetus</i>	<i>2 730</i>	<i>9 086</i>
<i>Sh korterelamute elemendipõhise rekonstrueerimise toetus</i>	<i>2 300</i>	<i>42</i>
<i>Sh muud projektid</i>	<i>22</i>	<i>63</i>
Elamumajanduse sihtfinantseerimise ettemaksete jääk aasta lõpul	27 005	15 507
Ettevõtlusvaldkonna sihtfinantseerimine		
Saadud ettemaksete jääk aasta algul	-2 835	483
Laekunud sihtfinantseerimine	51 843	884
Tagastatud riigile	-15	0
Arvestatud sihtfinantseerimise tulu	52 346	1 010
<i>sh iduettevõtluse hoogustamise tegevused</i>	<i>1 747</i>	<i>1 010</i>
<i>sh Eesti kui reisisihtkoha tuntuse suurendamine</i>	<i>10 993</i>	
<i>sh ekspordi arendamine ja eksporditööriide nõustamine väliturul</i>	<i>9 578</i>	
<i>sh turismivaldkonna arendustegevused</i>	<i>6 040</i>	
<i>sh e-residentsuse programmi tegevused</i>	<i>4 692</i>	
<i>sh välisinvesteeringute suurendamise tegevused</i>	<i>4 054</i>	
<i>sh ettevõtlusteadlikkuse suurendamine</i>	<i>2 655</i>	
<i>sh innovatsioonivõimekuse arendamine</i>	<i>1 667</i>	
<i>sh Work in Estonia tegevused</i>	<i>1 274</i>	

	31.12.2022	31.12.2021
<i>sh programmide „Uusturg“ ja „Arendusvõimekus“ tegevused</i>	863	
<i>sh kosmoseprogrammi tegevused</i>	362	
<i>sh muud projektid</i>	830	
<i>sh halduskulud tehniliseks abist ja riigieelarvelisest toetusest</i>	7 592	
Arvestatud tulu sihtfinantseerimise vahendamiseks	1 152	0
<i>sh turismivaldkonna toetused</i>	575	
<i>sh e-residentsuse programmist antud toetused</i>	169	
<i>sh välisinvesteeringute toetused</i>	147	
<i>sh muud toetused</i>	261	
Ettevõtlusvaldkonna sihtfinantseerimise ettemaksete jääk aasta lõpul	-4 505	357
Kokku sihtfinantseerimine		
Saadud ettemaksete jääk aasta algul	11 875	54 315
Laekunud sihtfinantseerimine	78 191	8 058
Tagastatud riigile	-2 023	-26 266
Tulu tegevuskulude sihtfinantseerimisest	53 244	17 511
Tulu vahendamiseks saadud sihtfinantseerimisest	12 299	2 732
Sihtfinantseerimise jääk aasta lõpul	22 500	15 864

Lisa 13. Riigi sihttotstarbelised fondid

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021
Balti Innovatsioonifondi sihtfond		
Jääk aasta algul	33 237	32 459
Sihtfondi suunatud fondi teenindamisest tekkinud tulud ja kulud	-224	180
Sihtfondi suunatud fondi puhasväärtuse muutus	381	599
Balti Innovatsioonifondi sihtfondi jääk aasta lõpul	33 394	33 238
Euroopa Liidu 2014-2020 programmiperioodi laenude, tagatiste ja eksporditehingute kindlustuse sihtfond		
Jääk aasta algul	37 747	33 481
Laekunud sihtfondi	0	4 250
Sihtfondi suunatud fondi teenindamisest tekkinud tulud	445	982
Sihtfondi suunatud fondi teenindamisest tekkinud kulud	-32	-870
Arvestatud tulu fondi haldamiseks	-344	-95
Euroopa Liidu 2014-2020 programmiperioodi laenude, tagatiste ja eksporditehingute kindlustuse sihtfondi jääk aasta lõpul	37 816	37 748
COVID-19 finantsmeetmete sihtfondid		
1. Ettevõtluse laenukäenduste sihtfond		
Fondi jääk aasta algul	25 560	106 292
Tagastamine aruandeperioodil	-12 722	0
Suurenemine käendustasude arvel	523	554

	31.12.2022	31.12.2021
Vähene mine tehniliste eraldiste moodustamisest ja haldustasudest	-391	-8 845
Fondi jääk aasta lõpul	12 970	98 001
<i>Sh kuulub tagastamisele järgmisel aastal</i>	0	72 441
2. Käibelaenu de sihtfond (sh riiklikult olulised projektid)		
Fondi jääk aasta algul	185 148	501 532
Tagastamine aruandeperioodil	-6 833	0
Suurenemine intresside ja lepingutasude arvel	4 818	4 744
Vähene mine ebatõenäoliselt laekuvaks arvamisest ja haldustasudest	3 559	17 713
Fondi jääk aasta lõpul	186 692	523 989
<i>Sh kuulub tagastamisele järgmisel aastal</i>	0	338 841
3. Investeerimislaenu de sihtfond		
Fondi jääk aasta algul	7 464	48 885
Tagastamine aruandeperioodil	-853	0
Suurenemine intresside ja lepingutasude arvel	725	238
Vähene mine ebatõenäoliselt laekuvaks arvamisest ja haldustasudest	-389	-2 213
Fondi jääk aasta lõpul	6 947	46 910
<i>Sh kuulub tagastamisele järgmisel aastal</i>	0	39 446
4. Korteriühistute laenu de sihtfond		
Fondi jääk aasta algul	5 978	21 932
Suurenemine intresside ja lepingutasude arvel	174	111
Vähene mine ebatõenäoliselt laekuvaks arvamisest ja haldustasudest	-37	-65
Tagasi kantud riigile	0	-16 000
Fondi jääk aasta lõpul	6 115	5 978
5. Elamulaenukäenduste sihtfond		
Fondi jääk aasta algul	4 990	5 629
Suurenemine käendustasude arvel	44	50
Vähene mine tehniliste eraldiste moodustamisest ja haldustasudest	-22	-689
Fondi jääk aasta lõpul	5 012	4 990
6. Kriisimeetmete jätkumeede		
Laekumine aruandeperioodil	25 000	0
Fondi jääk aasta lõpul	25 000	0
Kokku COVID-19 kriisimeetmete sihtfondide jääk aasta lõpul	242 736	679 868
<i>Sh kuulub tagastamisele järgmisel aastal (lühiajaline kohustis)</i>	0	450 728
<i>Sh kuulub haldamisele järgmisel aastal (pikaajaline kohustis)</i>	242 736	229 140
Kokku riigi sihtotstarbeliste fondide jääk aasta lõpul	313 946	750 854
<i>Sh kuulub tagastamisele järgmisel aastal (lühiajaline kohustis)</i>	0	450 728
<i>Sh kuulub haldamisele järgmisel aastal (pikaajaline kohustis)</i>	313 946	300 126

Fondide haldustasud vähendasid sihtotstarbelisi fonde kokku 1 452 tuhande euro võrra (2021. a 1 103 tuhat eurot).

Lisa 14. Muud võlad ja ettemaksed

tuhat eurot

	31.12.2022	31.12.2021
Võlad tarnijatele	4 071	173
Võlad töötajatele	915	445
Klientide hoiused	11	10 000
Sihtfinantseerimise kohustised	573	1 734
Maksuvõlad	1 042	125
Muud kohustised	111	8
Saadud ettemaksed	171	7
Kokku muud võlad ja ettemaksed	6 894	12 492

Klientide hoiused on riigi fondi SmartCap Venture Capital Fund vahendid, mis on paigutatud EISi kontole riigikassas.

Lisa 15. Käendus- ja lepingutasud

tuhat eurot

	2022	2021
Ettevõtluslaenu käendustasud	2 626	2 394
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-1 100	-950
Eluasemelaenu käendustasud	1 632	1 958
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-44	-50
Ettevõtluslaenu käenduste lepingutasud	408	470
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-56	-213
Kokku käendustasud	3 466	3 609

Lisa 16. Intressitulu laenudelt

tuhat eurot

	2022	2021
Intressitulu eluasemelaenudelt	312	430
Intressitulu ettevõtluslaenudelt	496	495
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-377	-372
Ettevõtluslaenude lepingutasud	30	12
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-10	-1
Intressitulu COVID-19 kriisimeetmete laenudelt	5 494	4 868
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-5 494	-4 868
COVID-19 kriisimeetmete laenude lepingutasud	120	225
Arvestatud riigi sihtotstarbelistesse fondidesse	-120	-225
Kokku intressitulu laenudelt	451	564

Lisa 17. Tööjõukulud

tuhat eurot

	2022	2021
Nõukogu ja juhatuse liikmete töötasud	-395	-162
Töötajate töötasud	-14 017	-1 986
Sotsiaalmaksu kulu	-4 402	-671
Töötuskindlustusmaksete kulu	-99	-15
Erisoodustused	-298	-116
Erisoodustuste maksukulud	-197	-41
Kokku tööjõukulud	-19 408	-2 991

ELSi keskmine normaaltöötajale taandatud töötajate arv oli 364 (2021. a 54), sh juhatuse liikmed 4 (2021. a 2).

Lisa 18. Mitmesugused tegevuskulud

tuhat eurot

	2022	2021
Esindus- ja vastuvõtukulud	-1 014	0
Juriidilised kulud	-133	-166
Ehitiste ekspertiisi kulud	-16	-255
Auditeerimiskulud	-137	-46
Administreerimiskulud	-3 604	-319
Uurimis- ja arendustööd	-380	-14
Lähetuskulud	-1 273	-30
Koolituskulud	-309	-37
Ruumide majandamiskulud	-1 640	-258
Transpordikulud	-86	-19
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	-2 583	-623
Inventari majandamiskulud	-49	-12
Kommunikatsiooni-, kultuuri- ja muude ürituste kulud	-18 855	-831
<i>sh reklaami- ja turunduskulud</i>	<i>-6 879</i>	
<i>sh messide kulud</i>	<i>-3 481</i>	
<i>sh ürituste korraldamise kulud</i>	<i>-2 446</i>	
<i>sh strateegia, PR nõustamise ja kommunikatsiooniteenused</i>	<i>-1 779</i>	
<i>sh esindusteenused</i>	<i>-1 093</i>	
<i>sh transport ja majutus</i>	<i>-1 065</i>	
<i>sh video-, heli-, foto-, salvestusteenused</i>	<i>-495</i>	
<i>sh muud ürituste kulud</i>	<i>-1 617</i>	
Liikmemaksud	-8	-20
Mitmesugused muud majandamiskulud	-552	-30
Maksud, lõivud	-5 762	-16
Kokku mitmesugused tegevuskulud	-36 401	-2 676

Lisa 19. Bilansivälised nõuded

tuhat eurot

Käendushüvitusi tasudes omandab EIS pangalt nõude väljamakstud summa ulatuses. Omandatud nõuete väärtus on madal, kuna laenu sissenõudmise käigus ei ole võlgnik panga ees kohustisi täitnud. Laen on aga sageli tagatud ka laenusaaja või omaniku isikliku käendusega. Kahjujuhtumi korral võib võlgniku ja käendajate vastu oleva nõude menetlemine kesta aastaid. Ettevõtuluslaenude käendushüvitistest tulenevad nõuded kajastatakse bilansivälise varana üldjuhul täitemenetluse algatamist võimaldava kokkuleppe ulatuses.

Eluasemelaenude käendushüvitistest tekkinud nõuded on üksikult ebaolulised ning laekuvad kokkuleppe- või täitemenetluses ebaühtlaselt, mistõttu neid bilansiväliste nõuetena ei kajastata.

	Lootusetuks arvatud ettevõtuluslaenud	Eluasemelaenude käenduste hüvitised	Ettevõtuluslaenude käenduste hüvitised	Kokku
Nõuete jääk 31.12.2020	257	0	179	436
Nõuete laekumine	-112	-38	-113	-263
Selgunud kahjud	-1	38	333	370
Nõuete jääk 31.12.2021	144	0	399	543
2021.a korrigeerimine (selgunud kahjud)	109	0	-71	38
Nõuete laekumine	-81	-20	-129	-230
Selgunud kahjud	0	20	8	28
Nõuete jääk 31.12.2022	172	0	207	379

Lisa 20. Bilansivälised ja tingimuslikud kohustised

tuhat eurot

Laenukäendused	2022	2021	Muutus
Ettevõtuluslaenude käendused			
Kehtiv portfelli aasta algul	163 760	165 726	-1 966
Sõlmitud lepingute tagatiskaht	108 184	106 755	1 429
Portfelli amortisatsioon ja lõpetatud lepingud	-102 031	-108 721	-6 690
Kehtiv portfelli aasta lõpul	169 914	163 760	6 154
Väljastatud pakkumised aasta lõpul	305	665	-361
Ettevõtuluslaenude maksimaalne käenduskohustus aasta lõpul	175 078	169 378	5 700
Eluasemelaenude käendused			
Kehtiv portfelli aasta algul	146 571	138 191	8 380
Sõlmitud lepingute tagatiskaht	40 735	63 133	-22 398
Portfelli amortisatsioon ja lõpetatud lepingud	-50 282	-54 753	-4 471
Kehtiv portfelli aasta lõpul	137 024	146 571	-9 547
Väljastatud pakkumised aasta lõpul	0	0	0
Eluasemelaenude maksimaalne käenduskohustus aasta lõpul	137 030	146 604	-9 574
Maksimaalne käenduskohustus aasta lõpul kokku	306 937	315 982	-3 394

Kehtiv portfelli on aruandekuupäeval kehtiv käenduskohustus. Kui laenu kasutuselevõtu kuupäev ei ole saabunud, kajastatakse kohustisena kogu lepingu alusel tagatav summa. Pärast laenu kasutuselevõtu kuupäeva kajastatakse käenduskohustise jääk selle kuupäeva tegeliku laenujäägi kohaselt. Ekspordi käenduskohustisena kajastatakse nimetatud kuupäeva seisuga lepingute alusel väljastatud käenduslimitide summa.

Maksimaalne käenduskoostis on kehtiv portfelli, millele on lisatud aruandekuupäeval väljastatud, kuid veel aktsepteerimata käenduste pakkumised.

Sõlmitud laenulepingutest tulenevad tingimuslikud kohustised

31.12.2022 seisuga oli sõlmitud laenulepingutest tulenevaid tingimuslikke kohustisi kasutamata laenulimiitidena 11 112 tuhat eurot (31.12.2021 seisuga 15 876 tuhat eurot).

Kasutusrent

2022. aastal oli ruumide üürikulu 513 tuhat eurot (2021. a 168 tuhat eurot). Järgmistel aastatel moodustab üürikulu mittekatkestatavatest rendilepingutest 789 tuhat eurot.

Kohtuvaidlused

Hagi esitaja	Kohtuasja sisu	Sissenõutavad summad	Hinnanguline tulemus
Sailing Estonia OÜ	Taotleja ei nõustu hindamise tulemustega, mille alusel jäeti tema taotlus rahuldamata. Vaidlus on I astmes, kohtuotsuse tegemise kuupäev on 07.07.2023	176 139	I aste, kahju realiseerumine ei ole tõenäoline
Hotel Lembitu OÜ	Taotleja ei nõustu hindamise tulemustega, mille alusel jäeti tema taotlused rahuldamata (ühendatud kohtuasi, vaidlustatud 2 eraldi otsust). Menetlus II astmes, kohtuotsuse teatavakstegemise kuupäev ei ole teada.	109 748	II aste, kahju realiseerumine ei ole tõenäoline
Kentmanni Hotell OÜ	Taotleja ei nõustu hindamise tulemustega, mille alusel jäeti tema taotlus rahuldamata. II astme kohus teagi otsuse EIS kasuks, edasikaebamise tähtpäev on 13.02.2023.	63 493	II aste, kahju realiseerumine ei ole tõenäoline
Kentmanni Hotell OÜ	Taotleja ei nõustu hindamise tulemustega, mille alusel jäeti tema taotlus rahuldamata. II astme kohus teagi otsuse EIS kahjuks, asudes seisukohale, et meetme määruse säte on Põhiseadusega vastuolus. Põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus Riigikohtus on algatatud, EIS seisukoht on esitatud 02.02.2023. Kohtuotsuse teatavakstegemise kuupäev ei ole teada.	16 871	Riigikohus, PSJV, kahju realiseerumine on võimalik
ELEON AS	Taotleja ei nõustu hindamise tulemustega, mille alusel jäeti tema taotlus rahuldamata. I astme kohus teagi otsuse EIS kasuks, menetlus on II astmes, EIS seisukoht on esitatud 31.08.2022. Kohtuotsuse teatavakstegemise kuupäev ei ole teada.	2 736 300	II aste, kahju realiseerumine ei ole tõenäoline
Eesti Pagar AS	Kahju hüvitamise nõue (kahju on toetus, mis EP-I tuleb meile tagasi maksta). Menetlus II astmes, kohtuotsuse teatavakstegemise kuupäev ei ole teada.	1 052 600	II aste, kahju realiseerumine ei ole tõenäoline

Lisa 21. Tehingud seotud osapooltega

tuhat eurot

Juhatuse ja nõukogu liikmetele arvestatud töötasud on avaldatud lisa 17. Juhatuse liikme lepingu alusel makstakse juhatuse liikmele kompensatsiooni tema kuupalga kolmekordses ulatuses juhul, kui EIS lõpetab lepingu enne tähtaega ilma mõjuva põhjusega.

Aruandeperioodil ja sellele eelnenud perioodil tehti tehinguid seotud osapooltega vastavalt õigusaktidele, sihtasutuse sisedokumentide üldistele nõuetele või raamatupidamiskohustuslasele kehtivatele üldistele nõuetele või turutingimustele.

Tehingud tütar- ja sidusettevõtetega

	2022	2021
Müügid		
AS KredEx Krediidikindlustus	66	140
AS SmartCap	25	22
Ostud		
AS KredEx Krediidikindlustus	0	2
AS SmartCap	-1	2
Nõuded aasta lõpul		
AS KredEx Krediidikindlustus	7	6
AS SmartCap	5	0
Kohustised aasta lõpul		
AS KredEx Krediidikindlustus	0	2

Lisa 22. Sihtasutuse KredEx ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ühendatud bilanss ja tulemiaruanne

tuhat eurot

Bilansid seisuga 31.12.2021 (ühendatud sihtasutuse algbilanss seisuga 01.01.2022)

	KredEx	EAS	Kokku
VARAD			
Käibevara			
Raha ja raha ekvivalendid	709 872	8 540	718 412
Laenuõuded	14 229	0	14 229
Muud nõuded ja ettemaksud	3 487	8 836	12 323
Käibevara kokku	727 588	17 376	744 964
Põhivara			
Osalused tütar- ja sidusettevõtjates	9 436	0	9 436
Osalused investeerimisfondides	17 706	0	17 706
Laenuõuded	195 319	0	195 319
Materiaalne põhivara	20	74	94
Immateriaalne põhivara	2 317	551	2 868
Põhivara kokku	224 798	625	225 423
VARAD KOKKU	952 386	18 001	970 387

	KredEx	EAS	Kokku
KOHUSTISED JA NETOVARA			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Laenukohustised	2 247	0	2 247
Eraldised	3 514	739	4 253
Sihtfinantseerimise ettemaksud	15 864	3 655	19 519
Riigi sihtotstarbelised fondid	450 728	0	450 728
Muud võlad ja ettemaksud	12 492	3 309	15 801
Lühiajalised kohustised kokku	484 845	7 703	492 548
Pikaajalised kohustised			
Laenukohustised	3 607	0	3 607
Eraldised	31 540	0	31 540
Riigi sihtotstarbelised fondid	300 126	0	300 126
Pikaajalised kohustised kokku	335 273	0	335 273
Kohustised kokku	820 118	7 703	827 821
Netovara			
Sihtkapital	127 807	0	127 807
Eelmiste perioodide jaotamata tulem	0	10 371	10 371
Aruandeaasta tulem	4 461	-73	4 388
Netovara kokku	132 268	10 298	142 566
KOHUSTISED JA NETOVARA KOKKU	952 386	18 001	970 387

Juhatuse liikmete allkirjad 2022. aasta majandusaasta aruandele

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse 31. detsembril 2022 lõppenud majandusaasta tegevusaruande ja raamatupidamise aastaaruande on koostanud juhatus.

Lauri Lugna	juhatuse esimees	(allkirjastatud digitaalselt)
Paul Kalle	juhatuse liige	(allkirjastatud digitaalselt)
Sigrid Harjo	juhatuse liige	(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Maria Lepik	juhatuse liige	(allkirjastatud digitaalselt)
Aare Järvan	juhatuse liige	(allkirjastatud digitaalselt)

Ümbriku failid

1

Ettevõtluse ja Innovatsiooni ...ajandusaasta aruanne 2022.pdf

Ümbriku allkirjad

 PAUL KALLE - Allkiri on kehtiv
36807290235 - Allkirjastatud 28. märts 2023 kell 12:23

 SIGRID HARJO - Allkiri on kehtiv
47610242716 - Allkirjastatud 28. märts 2023 kell 13:40

 AARE JÄRVAN - Allkiri on kehtiv
36707292727 - Allkirjastatud 28. märts 2023 kell 13:43

 LIINA-MARIA LEPIK - Allkiri on kehtiv
48112212747 - Allkirjastatud 28. märts 2023 kell 14:03

 LAURI LUGNA - Allkiri on kehtiv
37910290220 - Allkirjastatud 28. märts 2023 kell 14:49

Sõltumatu vandeaudiitori aruanne

KPMG Baltics OÜ
Narva mnt 5
Tallinn 10117
Estonia

Telephone +372 6 268 700
Fax +372 6 268 777
Internet www.kpmg.ee

SÕLTUMATU VANDEAUDIITORI ARUANNE

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse nõukogule

Arvamus

Oleme auditeerinud Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (Sihtasutus) raamatupidamise aastaaruannet, mis sisaldab bilanssi seisuga 31. detsember 2022, tulemiaruanne, rahavoogude aruanne ja netovara muutuste aruanne eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ja raamatupidamise aastaaruande lisasid, sealhulgas märkimisväärsete arvestuspõhimõtete kokkuvõtet.

Meie arvates kajastab lehekülgedel 97 kuni 137 esitatud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistel osades õiglaselt Sihtasutuse finantsseisundit seisuga 31. detsember 2022 ning sellel kuupäeval lõppenud majandusaasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga.

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti). Meie kohustusi vastavalt nendele standarditele kirjeldatakse täiendavalt meie aruande osas „Vandeaudiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga”. Me oleme Sihtasutusest sõltumatud kooskõlas kutseliste arvestuseksperide eetikakoodeksiga (Eesti) (sh sõltumatuse standardid), ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt nendele nõuetele. Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie arvamusel.

Muu informatsioon

Juhtkond vastutab muu informatsiooni eest. Muu informatsioon sisaldab eessõna, tegevusaruannet ja tegevuspõhimõtteid, kuid ei hõlma raamatupidamise aastaaruannet ega meie asjaomast vandeaudiitori aruannet.

Meie arvamus raamatupidamise aastaaruande kohta ei hõlma muud informatsiooni ja me ei tee selle kohta mingis vormis kindlustandvat järeldust.

Seoses meie raamatupidamise aastaaruande auditiga on meie kohustus lugeda muud informatsiooni ja kaaluda seda tehes, kas muu informatsioon lahknub oluliselt raamatupidamise aastaaruandest või meie poolt auditi käigus saadud teadmistest või tundub muul viisil olevat oluliselt väärkajastatud. Lisaks on meie kohustus avaldada, kas tegevusaruandes esitatud informatsioon on vastavuses kohalduvate seaduses sätestatud nõuetega.

Kui me teeme tehtud töö põhjal järelduse, et muu informatsioon on oluliselt väärkajastatud, oleme kohustatud sellest faktist aru andma. Meil ei ole sellega seoses millegi kohta aru anda ning avaldame, et tegevusaruandes esitatud informatsioon on olulises osas kooskõlas raamatupidamise aastaaruandega ning kohalduvate seaduses sätestatud nõuetega.

Juhtkonna ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses raamatupidamise aastaaruandega

Juhtkond vastutab raamatupidamise aastaaruande koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta raamatupidamise aastaaruande koostamist.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on juhtkond kohustatud hindama Sihtasutuse suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana, esitama infot, kui see on asjakohane, tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhtkond kavatseb kas Sihtasutuse likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad Sihtasutuse raamatupidamise aruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Vandeaudiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas raamatupidamise aastaaruanne tervikuna on kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja vandeaudiitori aruanne, mis sisaldab meie arvamus. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise eksisteerimisel see kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (Eesti) läbiviidud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad raamatupidamise aastaaruande alusel teevad.

Kasutame auditeerides vastavalt rahvusvaheliste auditeerimise standarditele (Eesti) kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi käigus. Me teeme ka järgmist:

- teeme kindlaks ja hindame raamatupidamise aastaaruande kas pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid, kavandame ja teostame auditiprotseduurid vastuseks nendele riskidele ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali, mis on aluseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, info esitamata jätmist, vääresitiste tegemist või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi puhul asjassepuutuvast sisekontrollist, et kavandada nendes tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamiseks Sihtasutuse sisekontrolli tulemusliikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspõhimõtete asjakohasust ning juhtkonna arvestushinnangute ja nendega seoses avalikustatud info põhjendatust;
- teeme järelduse juhtkonna poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsibi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust Sihtasutuse suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui me teeme järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad vandeaudiitori aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski kahjustada Sihtasutuse suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana;
- hindame raamatupidamise aastaaruande üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas raamatupidamise aastaaruande esitab aluseks olevaid tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis.

Me vahetame nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, infot muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas mistahes sisekontrolli märkimisväärsete puuduste kohta, mille oleme tuvastanud auditi käigus.

Tallinn, 29. märts 2023

/digitaalselt allkirjastatud/

Eero Kaup

Vandeaudiitori number 459

KPMG Baltics OÜ

Auditiorettevõtja tegevusluba nr 17

Ümbriku failid

2 ↓

Ettevõtluse ja Innovatsiooni ...jandusaasta aruanne 2022.bdoc ↓

Vandeaudiitori aruanne EIS SA 2022.pdf ↓

Ümbriku allkirjad

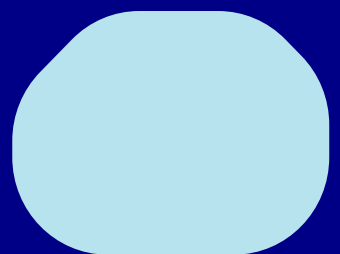
 EERO KAUP - Allkiri on kehtiv
36912100270 - Allkirjastatud 29. märts 2023 kell 23:06

ETTEVÕTLUSE JA INNOVATSIOONI SA

2023

eas.ee

kredex.ee

Tegevusalad

Tegevusala	EMTAK kood	Põhitegevusala
Muud kindlustuse ja pensionifondide abitegevusalad	66291	Jah

Sidevahendid

Liik	Sisu
Telefon	+372 6279700
E-posti aadress	eas@eas.ee
Veebilehe aadress	https://eas.ee/
Veebilehe aadress	https://kredex.ee/